Emre Kongar

YAMYAMLARA OY YOK!

Remzi Kitabevi

2. Basım

PROF. DR. EMRE KONGAR'IN YAYINEVİMİZDEKİ ÖTEKİ KİTAPLARI

Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, 1995 (6. basım). Toplumsal bilimlerdeki büyük boy, orta boy ve küçük boy değişme kuramlarının anlatıldığı, eleştirildiği ve Türkiye için sonuçlar çıkarıldığı bir temel başvuru kitabı. (Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü.)

Devrim Tarihi ve Toplumbilim Açısından Atatürk, 1994 (2. basım). Atatürk'e toplumbilim kuramları açısından yeni bir bakış.

Türk Toplumbilimcileri I, 1996 (3. basım). Emre Kongar'ın arkadaşlarıyla birlikte yazdığı bir temel başvuru kitabı.

Türk Toplumbilimcileri II, 1996 (2. basım). Birinci cildin devamı. Her toplumbilimcinin elinde bulunması gereken yapıt.

Kültür Üzerine, 1994 (4. basım). Kültür üzerine temel bilgiler, denemeler, kültürümüzün kaynakları ve özellikleri.

Demokrasi ve Kültür, 1993 (2. basım). Demokrasimizin sorunları, kültür ve demokrasinin ilişkileri.

12 Eylül Kültürü, 1995 (3. basım). 12 Eylül'ün kültürel açıdan eleştirisi.

Atatürk Üzerine, 1994 (2. basım). Atatürk üzerine özgün denemeler.

Türkiye Üzerine Araştırmalar, 1994 (2. basım). Gecekondu, aile ve kent planlaması üzerine toplumbilimsel yaklaşımlar.

Yaşamın Anlamı, 1995 (5. basım). Yaşam, sevgi ve üretim üzerine otobiyografik denemeler.

Hocaefendi'nin Sandukası (Roman), 1997 (10. basım). Emre Kongar'ın günümüz toplumunu, üniversitesini ve öğrenci olaylarını hicvettiği, Fatih Sultan Mehmet döneminde geçen bir aşk, macera ve gerilim romanı.

Ben Müsteşarken, 1996 (4. basım). Emre Kongar'ın Ankara'da, siyaset, bürokrasi ve sanat çevrelerinde yönetici olarak geçirdiği yılları, eleştirel bir mizah anlayışı ile anlattığı anı kitabı.

Demokrasi ve Laiklik, 1997 (2. basım). Günümüzün saptırılmış kavramları olan demokrasi ve laiklik konularında açıklayıcı yazıların toplandığı bir "Aydınlanma" kitabı.

21. Yüzyılda Türkiye, 1998 (12. basım). Geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe, Türkiye'yi çözümleyen bir başyapıt. (Aydın Doğan Vakfı Ödülü.)

Emre Kongar

Yamyamlara Oy Yok!

(Siyaset ve Yağma)

2. Basım

Remzi Kitabevi

YAMYAMLARA OY YOK! / Emre Kongar

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 975-14-0663-3

BİRİNCİ BASIM: Kasım, 1998
İKİNCİ BASIM: Kasım, 1998

Remzi Kitabevi AŞ., Selvili Mescit Sok. 3, Cağaloğlu 34440, İstanbul.
Tel (212) 513 9424-25, 513 9474-75, Faks (212) 522 9055
WEB : http://www.remzi.com.tr E-POSTA : post@remzi.com.tr

Remzi Kitabevi A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

ÖNSÖZ

Değerli okurlarım.

Bu kitapta topladığım yazılarda, ülkemizin "28 Şubat 1997 dönemeci" çerçevesinde yaşadıklarını ve en önemlisi, "yağma kültürünün" siyasete egemen olmasının yarattığı sorunları tartıştım.

Bu anlamda elinizdeki kitap, *21. Yüzyılda Türkiye* adlı kitabımın "kuş bakışı" ele aldığı tarihsel ve toplumsal gerçeklerin bazılarını seçerek, büyüteç altına koyup, daha derinliğine inceleme çabası olarak da görülebilir.

Ayrıca okur, bazı yazılarımda "mizah ögesinin" ağır bastığını da görecek.

Böylece bu kitap, kısa yazıların insana tanıdığı özgürlük çerçevesinde bazı toplumsal sorunları, hem mizah hem de bireyler aracılığıyla ele almaya izin verdiği için daha rahat okunur oldu.

Emre KONGAR
Ekim 1998,
Ulus-İstanbul

İÇİNDEKİLER

Gençler, Kadınlar ve Genç Kadınlar 9
Mafya ile Nasıl Savaşılır? 12
Destek Yüzde 71 Olsaydı 15
Cehalet, Laiklik ve ABD 18
Bunalım Dönemlerinde Liderler 21
Solda Yorgun Liderler 24
Bir "Ortak Payda" Arayışı 27
Atatürkçülük ve Sosyal Demokrasi 30
"Sol"un Yenilenmesi ve Atatürkçülük 33
Ankara'dan Bir Profesör Fıkrası 36
Ne Şehit Oldu Ne Gazi... 39
Traji-Komik Bir Tahterevalli Öyküsü 42
Pusulayı Şaşıran Kim? 45
Refahyol Niye Çöktü? 48
Başkanlık Yerine Beş Basit Önlem 51
Demirel, Başkanlık Rejimi ve Ordu 54
Milliyetçiliği Aşarken: Abadan-Unat ve Kışlalı 57
Milliyetçiliği Aşarken: Demirel ve Yazarlar 60
Refah'ın Kapatılması ve Gözden Kaçanlar 63
Bunalımda Gözden Kaçan Paradigma 66
Toplumsal Süreçler ve Sonuçları 69
21. Yüzyıl Türkiyesi ve um:ag 72
Ahtapotun Beyni ve Kolları 75
İlhan Selçuk 78
Kuşa Bakıtmak 81
Taner Berksoy'a Gecikmiş Bir Yanıt 84

Enflasyon Canavarı 87
Enflasyon Ahlaksızlığı ve Memur Sendikacılığı 90
Sevgili Liderlerimiz, Türkiye Sizlerle
Gurur Duyuyor 93
Ziya Gökalp, Mozart, Balzac ve Shakespeare 96
Susurluk Olayları, Atatürk ve Biz 99
Çok, Ama Çok Önemli Bir Konu 102
Bu Filmi Yeniden Görmek İstemiyorum 105
Türban Krizi: Devletin Yarattığı Bunalım 108
Taha Akyol'a Bir Soru 111
Gri Bölgeden Kritik Bir Soru 113
DP'nin Mirası: Çoğunluk Diktatörlüğü Sapması 117
Demokrasinin Güvencesi Sorunu 120
"Devlet Laik Olur, Birey Laik Olmaz" Safsatası 123
Titreyen Göl'de Bir Öküz 126
Oktay Ekinci ve Kültür Bakanı 129
Yağma Kültürü ve Kültür Bakanlığı 132
"Mukaddes Yağma Devleti"nde Af 135
Ucuza Bir Mafya Tetikçisi Aranıyor 138
Menderes'ten Çakıcı'ya: İşte Transformasyon 141
Yağmacılardan Hangisini Seçeceksiniz, Niçin? 144
Yamyamlara Oy Vermeyin 147
Yamyamlara Karşı Umut: Medya ve
Sivil Toplum 150
Yamyamlara Karşı Savasın Püf Noktası 153
Yamyamlar mı Kazanacak, Uygarlar mı? Neden? 156

GENÇLER, KADINLAR VE GENÇ KADINLAR

Her yeni gün, benim için yeni bir umuttur.

İnsanın, zamanın ve mekânın sonsuzluğunda algıladığı hiçliğine karşı bir çare olarak ürettiği takvimin bölünmelerine göre oluşan her hafta, her ay, her yıl, her yeni yüzyıl ve tabii yeni binyıl da öyle.

Şu sıralarda *21. Yüzyılda Türkiye* adlı kitabım ile uğraşıyorum!

Türkiye'nin hemen hemen tüm rakamları beynime kazılmış durumda.

Aslında bugün için pek umut verici rakamlar değil gibi bunlar.

Ama, insan zihninin sınırsızlığında çok kısa bir geçmişe dönüp, *"1923 yılında Anadolu'da ne vardı, bugün ne var?"* diye bakınca, yine de umut doluyor insan.

Yeter ki aynı gelişme ivmesi önümüzdeki yıllarda da sürsün.

Türkiye yarı-sömürge bir çevre ülkesi kimliğinden, ekonomik olarak gelişmiş bir merkez ülkesi konumuna doğru yavaş ama güvenli adımlarla yol alıyor.

Bir de *toplumsal ve kültürel gelişme* boyutu var Türkiye'nin.

Cumhuriyet, **Mustafa Kemal Atatürk**'ün önderliğinde hemen hemen dünya üzerinde görülmemiş bir dönüşümü gerçekleştirmiş.

Küçüklüğümde ve gençliğimde, *Cumhuriyet ve Atatürk Edebiyatını*, içeriğini pek de anlamadan ve önemini hiç fark etmeden, sanki yaşananlar çok olağanmış gibi algılardım.

Oysa biraz toplumbilim öğrendiğimde, **Atatürk**'ü incelemek ve anlamak, O'nun eseri olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal yapısını irdelemek bende bir tutku halini aldı.

Akademik yaşamımda, tüm zamanımı okuma ve yazmaya ayırma fırsatı bulduğum için, önce Türkiye'yi sonra da **Atatürk**'ü araştırarak, öğrendiklerimi kitap haline getirip, okuyucunun hem dikkatine hem de eleştirisine sundum.

Bunları yaparken de insanlık tarihinin nasıl bir değişme ve gelişme çizgisini izlediğini yakalamaya çaba gösterdim: İnsanlık tarihini anlayabilirsem, Türkiye'yi ve **Atatürk**'ü daha iyi değerlendirebileceğim kanısındaydım çünkü.

Bugün sadece çok basit bir gerçeği dile getirmek istiyorum:

Türkiye'nin gelecekteki umudu, gençlerdedir, kadınlardadır ve özellikle de genç kadınlardadır.

Bakın neden?

Her toplum, Avrupa'da da, Asya'da da, Afrika'da da, Amerika'da da, ister Müslüman, ister Hıristiyan, ister Musevi isterse Budist olsun, tarımsal yapıdan endüstriyel yapıya ve, köy kültüründen kent kültürüne doğru gelişiyor ve değişiyor.

Tarımsal yapıda ve köy kültüründe, genellikle erkekler ve yaşlılar egemen.

Yani gençler ve kadınlar bu yapıda, bu kültürde eziliyor.

Dolayısıyla, endüstrileşme ve kentleşme, doğrudan doğruya, isteseler de istemeseler de, nesnel olarak, gençlerin ve kadınların özgürleşmesine, kimlik ve kişilik kazanmasına, toplumdaki yerlerinin değerlenmesine yol açıyor.

İşte bu nedenle de, bilincine varsalar da varmasalar da, gençler ve kadınlar, evrensel değişme ve gelişmeden, doğrudan yararlanıyorlar.

Hele hele, hem genç hem de kadın olanlar!

İşte onlar tam bir "öncü".

Ben bu nedenle gençlere, kadınlara ve özellikle de genç kadınlara güveniyorum, inanıyorum.

Pek doğal olarak, bir toplumdaki değişme ve gelişme bütün kesimlerde aynı hızla gerçekleşmiyor. Bu nedenle de örneğin, kırsal alanlarla kentsel alanlar, ya da kadınlarla erkekler, veya gençlerle yaşlılar arasında pek çok uyumsuzluk yaşanıyor.

Örneğin, çevrenizdeki genç evlilerin pek çoğunun mutsuzluğunun altında, gelişme ve değişmeyi yani çağdaşlaşmayı sindirmiş genç kadınlarla, içlerindeki feodal egemenlik dürtülerinden kurtulamamış çağdaş görünüşlü genç adamlar arasındaki nesnel çelişki yatıyor.

Örneğin, siyasal yozlaşma olarak hepimizi umutsuzluğa sevkeden politikacı-bürokrat-mafya çeteleri olayının altında, feodal değerlerin erozyona uğramış, ama endüstriyel değerlerin de henüz yerleşememiş olması olgusu yatıyor.

Ben bütün bu olumsuzlukları, 21. yüzyılda gençler, kadınlar ve özellikle de genç kadınlar aracılığıyla aşacağımıza inanıyorum.

MAFYA İLE NASIL SAVAŞILIR?

Mafya ile iki türlü savaşılır:

Birinci savaş biçiminde bir dürbün, bir boş kibrit kutusu ve bir de cımbız gerekir.

Tabii bu savaş için bir de politikacının varlığı zorunludur.

Politikacı önce "sıkı bir demeç" patlatır:

"Mafyanın belini kıracağım. Kırmazsam bu makam bana haram olsun," der.

Böylece kamuoyunu ve mafyayı, savaşın kararlılığına inandırır.

Bu, birinci savaşın ilk muharebesinin de kazanılması demektir.

Türkiye'de gerek seçmen, gerekse mafya, politikacıların ciddiyetine ve güvenilirliğine tam iman etmiş bulunduğundan, böyle bir demeç sonrası, hem vatandaş rahatlar, hem de mafya mensupları kaçacak delik arar.

Oluşan bu "güven ortamında" Susurluk gibi trafik kazaları ve benzeri olaylar sonucunda tesadüfen yakalanan veya politikacıya olan güven duygusundan dolayı kendiliğinden gelip teslim olan mafya mensupları da zaten bülbül kesilip "ötmeye" başladıkları için pek çok ipucu ortaya dökülür.

Birinci savaşın ikinci ve tam sonuç alıcı muharebesi ise daha bir hüner ve daha bir incelik ister.

Politikacı, artık makamına giderken, dürbünü, boş kibrit kutusunu ve cımbızı yanında taşımaya ve işin "eşraf saatini", pardon "eşref saatini" beklemeye başlar.

Bütün savaşlar gibi, mafya savaşı da aslında bir "avlanma sürecidir".

Bütün avlanma süreçleri gibi "mafya avı" da, sabırla bek-

lemeye ve tam zamanında vurucu darbeyi indirme becerisine bağlıdır.

Bir gün artık genel ve yerel seçimler yeniden gündeme egemen olunca, "eşraf saatinin", pardon "eşref saatinin" geldiği anlaşılır ve harekete geçilir.

Fakat mafya, devlet tarafından "milliyetçi ve mukaddesatçı gıdalarla" uzun süreden beri beslendiği için çok fazla büyümüştür.

Bu nedenle de ancak dürbünün ters tarafı ile bakılınca algılanabilir boyutlara indirgenebilir.

İşte yaklaşan seçimlerle işin "eşraf saatini", pardon "eşref saatini" yakalayan politikacı, derhal yanında taşıdığı dürbünün ters tarafı ile bakarak "mayfayı" boş kibrit kutusunun içine sığacak boyutlarda görür, cebindeki cımbızı çıkarır, onu özenle tutar ve yanında taşıdığı kibrit kutusunun içine koyar.

Böylece, mafyanın beli kırılmış, devlet çetelere karşı büyük bir zafer kazanmış olur.

Artık Hollywood filmlerini seyrede seyrede herkes öğrendi ki, bu tür savaşlarda ana plan, yani birinci plan başarısız olursa, ikinci bir plan daha vardır daima.

Tabii devletin mafya ile savaşında da bu iş böyledir.

Devlet mafya ile savaşta bir de "yedek plan" hazırlamıştır.

Evet birinci planı bağenmediyseniz, işte size ikinci plan:

Önce hemen belirtelim ki, ikinci plan için de zorunlu olarak bir politikacıya gereksinme vardır.

Bu plana göre politikacı, mafyanın devlet tarafından beslenip büyütüldüğünü bildiği için, devleti kendi içinde denetleyecek düzenlemelere gider.

Adaleti bağımsızlaştırır ve güçlendirir.

Örneğin Yüksek Hâkimler ve Savcılar kurulunda, bakanın ve müsteşarın ağırlığına ve hatta *varlığına* son verir.

Yani bu kurulu bağımsız hale getirir.

Böylece yargıyı, politikanın ve politikaya sızmış olan mafyanın etkisinden kurtarır.

İkinci olarak, savcıları ve yargıçları ayrıca güçlendirir.

Bunun için "adli polis" örgütünü kurar.

Böylece savcıları, mahkemeye delil üretmek konusunda daha muktedir kılar.

Aslında sadece bu iki önlem, yani adaletin bağımsızlaşması ile adli polis örgütünün kurularak güçlendirilmesi, mafyanın belinin kırılması için yeter de artar bile.

Ama politikacı isterse, ayrıca bir de "pişmanlık yasası" diye bir yasa çıkarıp, mafya ilişkilerinin çözülmesini kolaylaştırabilir.

Ben bu işlerden hiç anlamam.

Uzmanlığım ancak, Hollywood'un çevirdiği "mafya filmleri izleyicisi" düzeyindedir.

Ama bugün uygulanan "mayfa savaşı" yöntemleri, bana henüz birinci plandan umut kesilmediği gibi bir izlenim veriyor.

İnşallah yanılıyorumdur.

DESTEK YÜZDE 71 OLSAYDI

"Ben bu filmi daha önce görmüştüm" duygusuna kapılıyor musunuz son günlerde?

Ben sık sık bu duyguyu yeniden yaşıyorum.

Kendi bilincimi ve yüreğimi çözümlemeye çalıştığım zaman şu iki nedenle karşılaştım:

Birinci olarak, tarihte Padişahını, yani hem Sultanı hem de Halifesi olan büyüğünü, burada anmaya utandığım iğrençliklerle aşağıladıktan sonra katleden bilinçsiz kitlelerin, bu cinayeti din adına işlediğini iddia ederken, göklere yükselen"şeriat isteriz" sedaları aklıma geliyor.

31 Mart'ta gencecik subayları katleden ve arkasında emperyalistlerin desteği olan gerici ayaklanmanın "şeriat isteriz" biçimindeki sloganı kulaklarımda çınlıyor.

Her iki olay da göğüs kafesimi sıkıştırıyor: "Biz bu filmi Osmanlı döneminde de görmüştük ve ben bunu bir kez daha yaşamak ya da izlemek istemem" diyorum kendi kendime.

İkinci olarak, 1960'lı yılların sonuna doğru yoğunlaşan, "ihtilalci ve terörcü sol" önderliğinde başlayan kısır, gerçeklerden kopuk, sadece kuramsal düzeyde ve birkaç militan arasında kalan tartışmaları anımsıyorum.

O tartışmalar sırasında da bütün bilimsel kavramlar saptırılmış, içleri boşaltılmış, bu nedenle de mantıklı bir sonuca varılması olanaksızlaşmıştı.

"İhtilaci ve terörcü sol", "şiddete dayalı milliyetçi terörizmin" devlet eliyle desteklenmesi ve geliştirilmesi için bahane olarak da kullanılmış, böylece ortam, cinayet ve şiddet çılgınlığına teslim olmuştu.

Hem sağda hem de solda eylemin fetişizmi, aklın, mantı-

ğın, bilimin, tarihin ve toplumsal gerçeklerin önüne geçmiş, sonunda Türkiye'nin yıllarca geri gitmesine yol açmıştı.

Ben yine "Bu filmi hem 12 Mart, hem de 12 Eylül öncesi, Cumhuriyet döneminde de görmüştüm, bunu 2000'li yıllara girerken bir kez daha görmek istemem" diyorum.

1996 yılından beri tüm medya, rejimin, "şeriatçı" bir saldırı altında olduğunu ve Refah Partisi'nin, yüzde 21 oy desteği ile böyle bir "dayatmaya" hakkı olmadığını söylüyor ve yazıyor.

Şu anda ortalığı bulandıran pek çok yanlış iddia gibi bu iddia da, "yarım doğruları" içerdiği için, çok tehlikeli bir yanlış.

Aynen, demokrasinin *çoğunluk boyutunu* vurgulayan ama, *temel insan hak ve özgürlükleri boyutunu* ihmal eden tanım kadar büyük ve vahim bir yanlış.

Bilindiği gibi, demokrasinin sadece "çoğunluk rejimi" olduğunun belirtilmesi, eksiktir. Eksik olduğu için de yanlıştır. Demokrasi bir çoğunluk rejimidir ama bu rejimde temel insan hak ve özgürlükleri güvence altındadır. Yoksa demokrasinin de Hitler, ya da Stalin veya engizisyon rejimlerinden hiçbir farkı kalmaz.

Diyelim ki, Refah Partisi yüzde 21 değil de, yüzde 71 oy desteğine sahip. O zaman, insanları çarşaf giymeye, normal okulları kapayıp hepsini imam okulu yapmaya, ceza yasasını şeriat hükümlerine göre düzenlemeye, "islam" dinini, yöneticilerden farklı algılayan herkesi, kendileri gibi ibadet etmeye ve yaşamaya zorlama hakkını elde edecek mi?

Asıl soru şudur:

Çoğunluk desteğini elinde tutan güçler, demokrasinin ana özelliklerini ortadan kaldırmaya yönelik önlemleri almaya, yani temel insan hak ve özgürlüklerini sınırlamaya ve kısıtlamaya yönelirlerse ne olur?

Bu sorunun yanıtı açık: Hiç kuşkusuz, güçleri yetiyorsa

bunu gerçekleştirebilirler ama, o zaman rejimin adı, "demokrasi" olmaz.

Bugünkü sorun, Refah'ın yüzde 21 destek ile, geri kalan yüzde 79'a "dayatması" değildir.

Bugünkü sorun, Refah'ın "dayattığı" önerilerin, demokrasi ile bağdaşıp bağdaşmadığıdır.

Refahlılar, kendilerinin ve partilerinin, "demokrasinin bir şansı" olduğunu söylüyor.

Aslında demokrasiye karşı tutumu ve davranışlarından dolayı kapatılan Refah ve sonradan kurulan Fazilet Partisi demokrasinin şansı değil, demokrasi bu partinin şansıdır. Bu nedenle de, Millî Nizam, Millî Selâmet, Refah, Fazilet çizgisindeki partinin demokrasiyi kendi amaçları için araç olarak kullanarak tahrip etmesi değil, tam tersine ona sahip çıkarak, geliştirmesi, parti çıkarlarına daha uygundur.

Refah Partisi iktidarda bulunduğu yıllarda demokrasiyi geliştirseydi ve Türkiye'nin sorunlarının çözümüne bu yolla katkıda bulunsaydı, hiç kuşkusuz yukardaki iddia haklılık kazanırdı.

Ne yazık ki Refah Partisi iktidarı, eline geçen bulunmaz fırsatı, "Taksim'e Cami yapılacak", "Rektörler türbanlı öğrencilere selam duracak" gibi ideolojik dayatmalarla oyalanarak, heba etmiştir.

CEHALET, LAİKLİK VE ABD

Hızlı değişme dönemlerinde, değerler alt üst oluyor.

Artık herkes bunu biliyor.

Ama hızlı değişme dönemlerinde, gelecekteki toplumun değerler sistemini üretecek olan eğitim gibi, aile gibi kurumlar da yıpranıyor.

Dolayısıyla, eski toplumun değerleri ortadan kalkarken, bunların yerine yeni ve tutarlı bir değerler sistemi koymak çok zorlaşabiliyor.

Türkiye'de eğitim sistemi üzerindeki tartışmaların yoğunlaşması, kabuğunu çatlatan toplumumuzun hangi değerler sistemine doğru yol alacağını belirleyen en önemli kurumu yani "okul sistemini" denetleme arzusundan kaynaklanıyor.

Eğitim sistemimiz, Cumhuriyetimizin eriştiği bu aşamada artık yetersiz kalmıştır.

Ne "iyi insan" yetiştirebilmektedir, ne "iyi vatandaş" ne de "iyi teknisyen".

Ama benim bu yazıda üzerinde durmak istediğim konu aslında geleceğimizi belirlemek açısından yaşamsal önem taşıyan, "eğitim sistemimizin nasıl düzeltilebileceği" sorusu değil.

Serdar Turgut izin verirse, eğitimin yetersizliğinden kaynaklanan bir başka sorun üzerinde durmak istiyorum (**Serdar Turgut**'tan niçin izin istediğimi biraz aşağıda anlayacaksınız): Okulların yerini alan "medya"da politikacılarımızın "yumurtladıkları cevherler" ve bunların toplumu nasıl yanlış yönlendirdiği, nasıl yanlış bir değerler sistemini, ne denli cahilce yorum ve bilgilerle topluma empoze etmek istedikleri.

• • •

Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefi bellidir: Demokratik ve Laik Sosyal Hukuk Devleti. (Aslında "laikliği" de içerdiği için "demokratik" sözü yeterliydi ama, yapılan bir saptırmaya işaret edeceğim için bilhassa "laikliği" de vurguladım.)

Bugün içimizi karartan, bir karabasan gibi zihinlerimizi ve yüreklerimizi cendere içine alan oluşumlar, bir bölümü güncel, bir bölümü geleceği de ipotek altına almaya yönelen bu "hedef saptırıcı" uygulamalar dolayısıyle gündemimizi işgal etmektedir.

Demokratik Sosyal Hukuk Devleti hedefini saptırmak isteyenlerin bir bölümü, medyada sürekli bir propaganda yapıyor: "Efendim, biz dünyanın en demokratik ülkelerinden biri olan Amerika Birleşik Devletlerindeki kadar laiklik istiyoruz," diyorlar.

Arkadan da, doların üzerinde Tanrının ismi olmasından tutun da, Başkan'ın İncil üzerine yemin etmesine kadar pek çok örnek veriyorlar.

Böylece, Amerika'nın aslında ne denli "dindar bir devlet yapısına" sahip olduğunu belirttiklerini sanıyorlar.

Ama Amerika'daki özgürlüklerin, her türlü farklı ve karşıt din, mezhep ve inanç için geçerli olduğunu, kimsenin oruç tutmadığı için Üniversite kampüslerinde bıçaklanmadığını, yani özet olarak, "herhangi bir inancın" kamu yaşamını egemenliği altına almasına izin verilmediğini unutuyorlar.

İşte şimdi size Türkiye'de hemen hemen hiç yankı bulmamış olan (neden olduğunu siz düşünün) önemli bir *Yüksek Mahkeme* kararından söz ederek, Amerikan sistemindeki laikliğin özünü anlatacağım. (Şimdi **Serdar Turgut**'tan niçin izin istediğimi anladınız mı? Onun egemenlik alanında at koşturuyorum bugün!)

Biliyorsunuz, Amerika, içişlerinde egemen olan, ayrı ayrı "Devletler"den oluşur. Bu devletler, Federal Anayasa'nın kapsamına giren konularda, Yüksek Mahkeme'ye bağımlıdır. Yüksek Mahkeme (bizdeki deyimiyle Anayasa Mahkemesi),

Birleşik Devletler Anayasasının her Devlette (eyalette) geçerliliğini korumakla yükümlüdür.

Bu devletlerden *Mississippi Eyaleti*, çocukların sabahları okullarda, derslerden önce toplu halde dua etmeleri yönünde bir karar alıyor.

Aslında okullarda, herkesin sessizce ve kendi kendine dua etmesi serbest. Ama Eyalet, bunu bir "kamusal eylem" haline getirmek istiyor.

Bu kararın inanç özgürlüğüne karşı olduğunu düşünenler, Yüksek Mahkemeye gidiyorlar ve (şimdi sıkı durun), Mahkeme bu kararı iptal ediyor.

Gerekçe, "okullarda toplu halde edilen duanın bireylerin vicdanları üzerinde bir baskı oluşturacağı".

Yani Türkçesi, Amerikan Yüksek Mahkemesi, sabahları, öğrencilerin, toplu halde dua ettirilmelerini, laikliğe aykırı buluyor.

İşte Amerika. İşte özgürlük.

Türkiye Cumhuriyeti'ni Demokratik ve Laik, Sosyal Hukuk Devleti hedefinden saptırmak isteyenler, yalan yanlış beyan ve örneklerle halkın aklını bulandıracaklarına, niyetlerini, tavırlarını ve amaçlarını açıkça ortaya koysunlar: Tartışalım.

BUNALIM DÖNEMLERİNDE LİDERLER

Türkiye'de politikanın hâli ortada.

Bir kişi, tek bir kişi, tüm ahlâkî, siyasal ve beşerî kuralları alt üst ederek, bir siyasal rejimi ve onun altında yatan koskoca bir hukuk sistemi ile ekonomik yapıyı hiçe sayabiliyor.

Tabii, bu olayın *"Anayasayı bir defa delmekle bir şey olmaz,"* diyen cumhurbaşkanlarını da içeren bir tarihi, dini siyasete alet eden ortakları ve kişisel çıkarlar çerçevesinde kenetlenmiş *müttefikleri* de var.

Bugün Türkiye'de kimsenin canı, malı, ırzı ve işi güvencede değil.

Çünkü, hem Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu'nun hem de Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'nın tesbitlerine göre, halkın güvenliğini sağlamakla görevli güçler ve politikacılar ile, hukuk dışı çete örgütlenmeleri, iç içe geçmiş.

Ayrıca, siyasal güç ile, işçi, işveren, aydın kesim ve medya tam bir çelişki içinde.

Bu olayın benzerleri, bazen başka toplumlarda da görülebiliyor.

Tarihte ve günümüzde bunun pek çok örneği var.

Hep merak etmişimdir: Hitler, Almanya'da *demokratik bir ortamda* nasıl yükseldi diye.

Bu konuda yazılmış hemen hemen bütün incelemeleri okudum. Hatta filmleri ve tiyatro oyunlarını da izledim. Vardığım sonuç, tabii tartışmaya açık olarak, şöyle:

Toplumsal olarak mukaddes sayılan değerler ile, bireysel sapmalar ve çıkarlar Makyavelist bir biçimde uzlaştırılıyor;

sonra da tek bir güç odağının yönetiminde topluma empoze ediliyor.

Yani din gibi milliyetçilik gibi yüce değerler ile, köşe dönücülük, sahtekârlık, vurgunculuk gibi bireysel sapmalar arasında Makyavelist bir uyum sağlanıyor. Bu uyumun oluşturduğu büyük *sinerji* tek bir odaktan örgütlenip, merkezileştirilerek, yoğunlaşmış bir lazer ışını gibi toplumun denetlenmesinde kullanılıyor.

Toplumsal kargaşa ve ekonomik çöküş dönemleri, bu *Makyavelist* uyumun sağlanması için ideal ortamı hazırlıyor. Çünkü ekonomik, sosyal ve psikolojik güvensizlik içine düşen insanlar, siyasal örgütlenme yoluyla hem kendilerini kurtarıp köşeyi dönüyorlar, hem de güya "vatana ve millete" ya da "Allaha ve dine" hizmet etmiş oluyorlar.

Toplumun demokratik güçleri ise, dağınık oldukları, *normal vatandaşlar* gibi davrandıkları, kurallara uydukları, can, mal, iş ve ırz güvenliklerini siyasal iktidardan bekledikleri, yani bir anlamda devlete güvenerek *toplumsal rehavet içinde bulundukları* için, bu yoğunlaştırılmış *sinerji* karşısında yeniliyor.

Yukarda anlattığım süreç içinde en önemli ögelerden biri *lider.*

Çıkarcıların ve sapkınların, büyük halk kitleleri ile birlikte yüce değerler çevresinde ve çerçevesinde örgütlenmeleri için, mutlaka bir lider gerekli.

Tabii bu korkunç oluşumun farkına varıldığında, onu engellemek için örgütlenmesi gereken demokratik güçler için de bir lider lazım.

Ama demokrasi ve demokratik güçler bu tür *otoriter bir liderliğe* pek uygun değil.

Bu yüzden de *demokratik liderlik*, toplumun olumlu güçlerini örgütleyerek ortaya çıkardığı *sinerji* açısından, yetersiz kalıyor.

Yakın tarihimizde bunun en tipik örneği, **Erdal İnönü**'dür.

Kişiliğinin demokrat özellikleri ile, demokratik siyasal liderliği tam bir uyum gösteren **Erdal İnönü**, üstelik de bugünkü gibi bir bunalım yaşanmazken, (belki de bu tür bir çıkmazın kaçınılmaz olarak gündeme geleceğini gördüğü için) "siyasal ortam ile olan *demokratik doku uyuşmazlığı*" sonunda, politikadan çekilmiştir.

Acaba, **Ecevit** ile **Baykal**'ı, *sosyal demokrat* kimliklerine karşın, partileri içinde *pek de demokrat olmayan* bir liderliğe yönelten ögeler bunlar mıdır?

Eğer böyle ise, liderlik açısından kullanacakları başka bir model, gerçekten yok mudur?

SOLDA YORGUN LİDERLER

Ecevit, bugünkü liderlerin en deneyimlisi, **Baykal** da en birikimlilerinden birisidir.

Her ikisi de üstün kişilik niteliklerine ek olarak, büyük bir tecrübeye sahiptir.

Her ikisi de yılların deneyimleriyle "liderlik yapmaktadır".

Peki yıllar acaba bu iki lidere ne öğretmiştir?

Yani bu iki lider, bugün *nasıl bir liderlik sergilemektedir?*

Sanıyorum, bu sorunun yanıtını tüm kamuoyu, üzülerek izliyor: Her iki lider de, esas olarak *müsamahasız*, ve hatta *tahammülsüz* bir liderlik türü sergilemektedir.

Peki neden?

Bir sorunun çözümü için, önce onun nedenlerini belirlemek gerekir.

Bu iki lider de, ilk politikaya atıldıklarında böyle miydiler?

Hayır!

Tam tersine, ikisi de genç, dinamik, çevreleriyle sıcak ilişki kuran, güvenilir, çalışkan, sempatik kişilerdi.

Peki bugün, toplumdan ve hatta kendi partilerindeki arkadaşlarından bile uzak, soğuk, güvenilmez liderler nasıl oluştu?

İşte bu sorunun yanıtı esas olarak *kişisel* değil, (belli kişilik özelliklerine bağlı görünse de) *sosyolojik* ve *sosyal-psikolojiktir.*

Yani, **Ecevit** ve **Baykal**'ın bugünkü *hoşgörüsüz ve kapalı lider kimliklerini* oluşturan ögeler *çevrelerinden* gelmektedir.

Genel olarak toplum ve özel olarak çevrelerindeki politikacılar onları bu noktalara getirmiştir.

• • •

Her ikisi de, yıllarca yaşadıkları politik ortam içinde çevrelerindeki malzemeden (ve beraber politika yaptıkları için tabii ki *birbirlerinden de*) şu liderlik ilkelerini öğrenmişlerdir:

1) Lider her zaman güçlü olmak zorundadır. Çünkü azıcık tökezlese, herkes hemen üzerine saldırır.

2) Bunalım zamanlarında kimse partiyi, ilkeleri ve lideri düşünmez. Herkes kendi paçasını kurtarmaya çalışır.

3) Politikada ilke ve vefa yerine, kişisel çıkarlar egemendir.

4) İktidar, mutlaka çıkar paylaşmasına ve bu paylaşma sırasında kavgalara neden olmaktadır.

5) Bir lider için, tabanda güçlü politikacı *başbelasıdır.* Çünkü Türkiye'de ilkeler değil, kaba kuvvet egemendir. Tabanına güvenen her politikacı, kişisel çıkarları için lidere şantaj yapıp, partiyi genel doğrultusundan bile saptırabilir.

6) Parti içi demokrasi, esas olarak disiplinsizlik kaynağıdır.

Yerim uygun olmadığı için, bu genel sosyolojik ve sosyalpsikolojik ilkelerin, her iki liderin kişisel tarihlerindeki somut örneklerini vermeye girişmiyorum.

Liderlik, insanların *kötülükleri* ve *hırsları* değil, *güzellikleri* ve *idealleri* üzerine kurulu olarak işletildiği zaman anlam kazanır.

Bu ise hem zor, hem de uzun ve yorucu bir iştir.

Ancak yorgun ve bıkkın liderler, **Bülent Tanla** gibi, **Osman Özgüven** gibi, mensup oldukları partilere, yine o partilerin ilkeleri doğrultusunda hizmet etmeye çalışanları ihraç eder ya da görevden alır.

Benim tanıdığım eski **Ecevit, Tanla** ve arkadaşlarını ihraç etmek yerine, bu taze gücü, bu potansiyeli, Parti'yi büyütmek için kullanabilecek nitelikte ve yetenekteydi.

Benim tanıdığım eski **Baykal, Osman Özgüven** ve arkadaşlarını, görevden almak yerine, baştâcı ederek, yeniden siyasal umut haline gelebilecek bir liderdi.

Benim özlediğim **Sosyal Demokrat Liderlik**, (tabii ki parti içi disiplini sağlayarak) kollarını, parti içindeki ve dışındaki tüm *doğal müttefiklere* açan, onları bir yük, bir bela değil, bir kazanım olarak gören liderliktir.

Böyle bir liderlik için de, gençlik, umut, iyimserlik, sıcaklık ve en önemlisi *insan sevgisi* gerekmektedir.

Liderlerin, yorulmaya, bıkmaya, insanlara duydukları güveni ve daha önemlisi, *sevgiyi* kaybetmeye hakları yoktur.

İnsanları sevmeyen ve onlara güvenmeyen liderler, takipçilerini ve ülkelerini ancak felaketlere götürür, aydınlıklara değil.

Evet, hem bu iki liderin (ve daha pek çok siyasal liderin) tarih boyunca yaşamış oldukları ihaneti, vefasızlığı, çıkarcılığı yaşamış olacaksın, hem de iyimserliğini ve insan sevgini koruyacaksın.

Bu duyguları korumadan, *liderlik koltuğu* korunabilir mi?

Tabii korunabilir; eğer bugün oturdukları koltuğa *lider koltuğu* denilebilirse.

BİR "ORTAK PAYDA" ARAYIŞI

Son haftalarda çok yoğun bir konferans trafiği içindeyim.

Aslında bunun özel bir yanı yok. Bütün yaşamım boyunca, bir hamal gibi, bilimsel sempozyumlardan parti seminer ve panellerine, gençlik toplantılarından sendika eğitimlerine koşturup durdum.

Gençliğe ve insanlara verecek mesajlarım olduğuna, yani başkalarının söylemediği ya da yanlış söylediği şeyleri vurguladığıma inandığımı sürece de, bu işi sürdüreceğim.

Mesleğim zaten hocalık. Bu nedenle her toplantı, her eğitim, her konuşma, "yaşamımın anlamı" bakımından bence önemli.

Çünkü yaptığım iş "sevgiye ve üretime" dayalı.

Toplantılarda, genellikle dört konuda konuşmam isteniyor:

1)Demokrasi. 2)Laiklik. 3)Küreselleşme. 4)Atatürkçülük.

Bu toplantılarla ilgili üç gözlemimi değerli okuyucularımla paylaşmak istiyorum:

Birinci gözlemim gençlerle ilgili.

Gençlerde, özellikle üniversiteli gençlerde, müthiş bir açlık gözlemliyorum.

Gençler ülke sorunlarına çözüm arıyor.

Siyasal partiler bu çözümleri üretmekte başarısızlığa uğradıkça, hatta, çözüm üretmek yerine sorun yaratan bir konum sergiledikçe, gençler "partiler dışı" ve dolayısıyla, demokrasiye pek de uygun olmayan arayışları yansıtan eğilimlere yöneliyor.

Bu gelişmeyi son derece tehlikeli buluyorum.

İhtirasları ve çıkarları, ülke yararının önüne geçen politikacılar, sadece kendi kuyularını kazmakla kalmıyor, tüm ülkeyi karanlıklara sürükleyebilecek oluşumlara da çanak tutuyorlar.

İkinci gözlemim, aydınlarla ilgili.

Soldaki dağınıklık, tekilcilik ve hizipçilik onları çok etkilemiş.

Aydınlar da siyasal partilerden umut kesmiş durumdalar.

Ülkenin ufuklarını karartan "teokratik totaliter rejim" hevesleri ve bu heveslerin gücü, onları da kararlı ve güçlü başka alternatifler aramaya yöneltiyor.

Üçüncü gözlemim, CHP, DSP, ÖDP ve İP gibi partilerle özdeşleşmiş ve kendilerini solda gören insanlarla ilgili.

Bu insanlar ki, onlara kısaca "partililer" diyebilirim, yukardaki iki oluşumun da taşıdığı olumsuzlukların bilincinde.

Bu oluşumların, hem ülke bakımından tehlikeli olduğunu görüyor hem de "demokrasi dışı çözümlerin" aranmasına karşı, bütün çabalarıyla "bir şeyler yapmak" istiyorlar.

Bu "bir şeyler yapmak" isteği, bir yandan etkinlikler ve çözüm önerileri oluşturma açısından mensup oldukları "partinin içine", bir yandan da, ittifak arama ve ortak eylem yapma açısından, "partinin dışına" yöneliyor.

Görüldüğü gibi, mevcut bunalımın aşılması için, en sağlıklı tepkiler yine, "siyasal parti mensuplarından ya da yandaşlarından" geliyor. Bunlar esas olarak "vatandaş girişimine" yani "sivil toplum örgütlerinin gücüne" inanıyor.

Pek doğal olarak, benim "gençler" "aydınlar" ve "partililer" olarak, kabaca yaptığım ayrım, birbirlerini dışarda bırakan insanlardan değil, tam tersine, birbiriyle çakışan gruplardan oluşuyor. Yani üç grup arasındaki ayrım kesin çizgilerle belirlenmiş değil. En azından benim çevremde, her iki ya da üç grupta birden yer alan pek çok kişi var.

Günümüzün sorunu, bu gruplardaki insanları birleştirecek "ortak paydayı" bulma sorunudur.

Benim "ortak payda" dediğim husus birleşmeye değil, "ittifaka" yönelik bir noktadır.

Kanımca, **Ecevit**, birleşme konusundaki olumsuzluğunda ne denli gerçekçiyse, **Baykal** da, ittifak konusundaki önerisinde o denli haklıdır: Yani partiler ve öteki kesimler arasında "birleşme" değil ama, "seçim ittifakı" da gündemde olmak kaydıyla bir "ittifak", bugünkü bunalımı aşma konusunda da, uzun dönemde Türkiye'yi aydınlıklara taşıma konusunda da işlevsel olabilir.

Ben bu "ittifak" sürecindeki "ortak payda"nın, *demokrasi, sosyal hukuk devleti* ve *Atatürkçülük* olarak üç ana kavram çerçevesinde oluşan bir çizgide bulunabileceğine inanıyorum.

ATATÜRKÇÜLÜK VE SOSYAL DEMOKRASİ

Her toplum her an değişme halindedir.

Her değişme sancılıdır ve toplumsal bunalımlara gebedir.

Türkiye, çağdaş uygarlık ile arasında Osmanlı döneminde oluşan büyük açığı kapatmak için, **Atatürk**'ün sayesinde çok hızlı değişmektedir.

Dolayısiyle, toplumumuz her an bir bunalım ile karşı karşıya kalma riskini taşımaktadır.

Durkheim gibi, **Weber** gibi, **Marx** gibi klasik düşünürler değişmenin bunalım yaratma olasılığını, ekonomik yapı, toplumsal yapı, kültürel yapı ve siyasal yapı arasındaki uyumsuzluklarda aramışlardır.

Bu düşünürlerin kimisi, **Weber** gibi daha çok toplumsal yapı ve kültürel yapı arasındaki uyumsuzluklara, kimisi de **Marx** gibi ekonomik yapı ile siyasal yapı arasındaki çatışmalara önem vermişlerdir.

Günümüz toplumu, bütün bu düşünürleri ve hatta onların hayallerini bile aşan teknolojik, siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmelerin girift ve karmaşık bir yapısını bağrında barındırmaktadır.

İşte bu girift ve karmaşık yapının herhangi bir temel ögesi, öteki ögelere ayak uydurmakta zorlanınca, ortaya derhal bir "bunalım" çıkmaktadır.

Türkiye'nin bugünkü sorunu, toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmelere, siyasal yapının ve başta liderler olmak kaydıyla, siyasetçilerin ayak uyduramamasından kaynaklanmaktadır.

Peki çözüm nerededir?

Yukardaki çözümlemeye göre, çözüm, siyasettedir.

Bunalım, Türkiye'de, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapının gerisinde kalmış olan siyasal yapının, yani siyasetçilerin "değişmeye ayak uydurması" yoluyla aşılacaktır.

Siyasal kadroların, daha doğrusu liderlerin değişme şansı nedir?

Türkiye'de liderler "değişmez". Çünkü ne kendileri yerlerini bırakır, ne de onları liderlikten düşürmek kolaydır.

Yine de sağ kesimde, en azından bir partinin içinde, bu yönde bir hareket başlamıştır.

Bakalım, bu hareketin sonuçlarını hep birlikte göreceğiz.

Bu yazıda, siyasal yelpazenin solu üzerinde durmak istiyorum.

Çünkü bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu bunalım, zaten 1950'den beri uygulanan sağ politikaların âdeta zorunlu bir sonucu biçiminde ortaya çıktığından, bu bunalımın aşılmasında, sağ partilerden medet ummak anlamsızdır.

Türkiye'deki sol güçler, yani insan haklarından ve fırsat eşitliğine dayalı insanca yaşamdan yana tavır koyan partiler bu konuda ne yapabilir?

Kısa dönemde liderlerin düşürülmeleri olanaklı olmadığına göre, tek olasılık, bu liderlerin, birbirlerine ve toplumun öteki kesimlerine karşı davranışlarındaki bir "değişme"nin üretilebilmesidir.

Bugünkü bunalımı aşacak bir "ortak payda" aranması, böyle bir değişmenin ilk anlamlı adımı olabilir.

Böyle bir değişmeyi, kişisel tutum ve davranışlarda beklemek çok gerçekçi değildir. İnsan doğası, hele hele lider davranışı öyle sabahtan akşama değişme göstermez.

Böyle bir "ortak payda" örgütsel yapıda da aranamaz. Çünkü bugünkü "oligarşik" parti yapıları ve liderlik özellikleri böyle bir arayışı olanaksız kılmaktadır.

O halde değişme olgusunu, siyasal-ideolojik bir şemsiye altında aramak gerekir.

Kanımca bugün üzerinde en kolay anlaşmaya varılabile-

cek nokta, rejimin demokratik niteliğinin güçlendirilmesi konusunda bulunabilir.

"Nasıl bir demokrasi?" sorusunun yanıtı ise, demokrasi kavramının zorunlu bir parçası olduğu için tabii ki laik bir "sosyal bir hukuk devleti" diye verilebilir.

Peki "sosyal hukuk devleti" hangi mekanizmaları ve yapılanmaları içermeli; böyle bir "ortak payda"ya, *Atatürkçülük*, neden ve nasıl girmelidir?

"SOL"UN YENİLENMESİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

Güncel bunalım sizi hiç şaşırtmasın.

Ülkeyi bu noktaya "sağ" politikalar getirdi. Dolayısıyla çözüm "sol" politikalarda.

Adına ister "yeni" deyin ister "eski", ülkemizin ve dünyanın bugünkü koşullarında, "sol"un yeniden gözden geçirilmesi gerektiği açık.

Sol'un yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılan *dünya koşulları tek kelimeyle, "küreselleşme" diye ifade edilebilir.*

Sol'un yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılan *ülke koşulları ise en azından iki tane:*

1) 12 Eylül'ün getirdiği, toplumun gerisinde kalmış olan baskıcı hukuksal, siyasal ve ekonomik yapı.

2) Rejimin karşı karşıya olduğu, bölünme, soygun ve irtica tehdidi. (Kısaca, Türkiye, toplumsal yapı açısından İran, çeteler açısından Kolombiya, sınırlar açısından da Yugoslavya'nın karışımı olan üçlü bir modele doğru mu gidiyor?)

Dünya koşullarının dayattığı "revizyon", küreselleşme sürecini önlemek ya da bu süreci yok saymak olanaklı olmadığı için, onunla başa çıkmayı sağlayıcı önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Nedir bu önlemler?

1) "Uluslararası sermaye" karşısında "ulusal sermaye"ye destek vermek.

2) "Uluslararası örgütlenmeler" açısından, bu örgütlenmelerin dışında kalmamaya, ama içlerinde de haksızlığa uğramamaya özen göstermek.

3) İster uluslararası örgütlenmelerin içinde isterse dışında, "küreselleşmenin" saldırısına karşı, geniş halk kitlelerinin refahını ve kültürel kimliğini korumaya çalışmak.

Ülke koşullarının dayattığı revizyon ise, bir yandan laik ve demokratik sosyal hukuk devleti kimliğine dayalı rejimi, sivil toplum örgütleriyle ittifak halinde, koruyarak geliştirmek, öte yandan, bu görüşleri fırsat eşitliği ekseninde, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri çerçevesinde geniş halk kitlelerine mal ederek, iktidara yürümektir.

Bu "iç ve dış koşulların" dayattığı önlemlerin, bazı kesişme noktaları var. Bu noktaları saptadığımız takdirde solun revizyonunda *kurumsal olarak* ne yapılacağı ortaya çıkıyor:

1) "Uluslararası sermaye" karşısındaki rekabet gücünü kuvvetlendirmek için "ulusal sermayeye" verilen her teşviki, *geniş halk kitlelerinin refahını ilgilendiren emekçi kesimlerin hakları ile ilgili olarak, belli koşullara bağlamak.* (Şu anda işçi ve işveren örgütleri arasında, demokratik rejimi korumak için geliştirilmiş olan işbirliği, bu konudaki önerimin hiç de "hayalci" olmadığının en güzel kanıtıdır.)

2) Hem ekonominin uluslararası rekabet gücünü artırmak hem de siyasal hırsızlıkları önlemek için, tüm bankaları (Ziraat Bankası dahil) özelleştirmek. Öteki özelleştirme projelerini de birinci maddedeki ilkeye göre, *verimlilik ile birlikte istihdam konusunu da dikkate alarak, yeniden gözden geçirmek.*

3) Ülkenin kültürel kimliğini ve siyasal bütünlüğünü, "milliyetçilik" ya da "dincilik" gibi "şovenizme" açık kavramlarda aramak yerine, *Anayasaya dayalı vatandaşlık ve "Anayasal vatanseverlik" kavramı çerçevesinde yeniden gözden geçirmek.* (Cumhurbaşkanının bile bu öneriyi getirdiğini, ve şoven yaklaşımları reddedici bir tutum içinde olduğunu anımsayalım.) İnsan hakları ihlalleri konusunu da bu çerçeve içinde çağdaş standartlara göre yeniden ele almak ve böylece hem AB ile bütünleşme sürecini hem de "güneydoğu soru-

nu"nun çok önemli bir boyutunu, ülke çapındaki düzenlemelerle, genel yaklaşım içinde halletmek.

Bu üç öge, iç ve dış "dayatmaların" getirdiği sorunların çözümünde "kesişen" noktalar.

Bunların temelinde ise, Sosyal Demokrasinin "olmazsa olmaz" ilkesi olan "fırsat eşitliği" ve bu ilkeyi yaşama geçirecek olan, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri yatmaktadır.

Peki Atatürkçülük bu modelin neresinde?

Hatta, *neden "Atatürkçülük"*?

Atatürkçülük, en kısa tanımıyla ve O'nun deyimiyle, "asrî (çağdaş) olmak"; "asrî olmak" ise yine O'nun tanımıyla, *Adam olmak* da, onun için Atatürkçülük.

Sanayi devrimini kaçırmış bir toplumu sanayi sonrası toplum aşamasına sıçratabildiği ve *yarının bilgi toplumuna da aynı biçimde geçebileceğimiz için, Atatürkçülük.* (Konunun meraklıları, *Devrim Tarihi ve Toplumbilim Açısından Atatürk* adlı kitabıma bakabilirler.)

Siyasal Partilerin fırsatçı, çıkarcı ve beceriksiz uygulamaları sonunda, vatandaşlar, binlerce kişi halinde, *Atatürkçü Düşünce (ADD)ve Çağdaş Yaşamı Destekleme (ÇYD) Dernekleri çerçevesinde örgütlendikleri ve politikaya ağırlık koymak istedikleri için, Atatürkçülük.*

"Çağdaş uygarlık" kavramı, "demokratik ve laik, sosyal hukuk devletini" işaret ettiği için, Atatürkçülük.

ANKARA'DAN BİR PROFESÖR FIKRASI

Mesut Yılmaz'ın görevlendirildiği gün Ankara'daydım.

Üç ayrı ortamda, üç ayrı ağızdan, aynı fıkrayı dinledim.

Bir profesörün başına gelenlerle ilgili bir fıkra bu.

Fıkra, anlatıldığı ortamlara göre farklı yorumlanıyor.

Tüm Ankara'nın ağzında olan bu fıkrayı ben de okuyucularımla paylaşmak istiyorum.

Londra'da bir üniversite.

Aylardan Temmuz.

Sıcak ortalığı kasıp kavuruyor, nem insanları bunaltıyor.

Üniversite'de bir profesör. Karısı ve çocukları deniz kenarına tatile gitmişler. Profesör, yaz bekârı.

O gün profesörün doğum günü. Herkes gibi O da bugün farklı bir şeyler yapmak istiyor. Ama ailesi yanında olmadığı ve daha önce bu tür organizasyonları hep karısı ayarladığı için herhangi bir program yapamamış. Canı hiç eve gitmek istemiyor: Evde kendisini bekleyen tek şey, bir haftadır yığılmış bulaşıklar.

Akşam tam Üniversite'den çıkacağı sırada, odasının kapısı açılıyor, içeri bölümün sekreteri giriyor.

95-60-95'lik bir sarışın.

"Hocam," diyor, "Bu gece ağabeyimle tiyatroya gidecektik. Ama önemli bir işi çıkmış. Bileti yanacak. Acaba beni siz götürür müsünüz?"

Profesör, bir kıza bakıyor, bir de evde kendisini bekleyen birikmiş bulaşıkları düşünüyor. Üstelik de doğum günü. "Peki," diyor.

Önce enfes bir oyun. Sonra, tiyatronun keyfi ile birlikte

gidilen bir lokanta ve orada leziz bir yemek ve tabii bol miktarda kaliteli şarap.

Gece, ne yazık ki, sonunda bitiyor. Profesör, kızı evine bırakıyor.

Her uygar insan gibi kızımız, kendisini evine kadar getirme zahmetine katlanan hocasına, bir kahve ve bir konyak içmek için yukarı gelip gelmeyeceğini soruyor.

Cevap, hem evdeki bulaşıkların, hem doğum gününün hem de dumanlı kafanın etkisiyle olumlu. Hem de çok olumlu.

Evde, bir konyak. Bir konyak daha. Pikaba konulan nefis bir "slow". Karartılmış ışıklar ve romantik bir biçimde edilen dans.

Tam bu sırada kızımız, "Bir dakika hocam," diyor. "Ben şimdi şu kapıdan çıkıp hazırlanacağım. Tam üç dakika sonra, siz kapıyı açıp odaya girin!"

Üç yüzyıl gibi geçen üç dakika sonra, profesör, kapıyı parçalar gibi açarak içeri dalıyor.

Dalıyor ki...

Odada, bütün bölüm mensupları. Profesör meslektaşlarından genç asistanlara kadar, hepsi bir ağızdan "İyi ki doğdun..." şarkısını söylemeye başlıyorlar.

Ve profesörün üzerinde sadece çorapları var.

Bu fıkrayı, kabine kurma görevi **Yılmaz**'a verilmeden önce kendilerinden ilk dinlediğim ANAP'lı çevreler, Profesörü, DYP Genel Başkanına benzetiyor, "Durun bakalım, kendisi başbakanlık koltuğu bekliyor ama, neyle karşılaşacak," diyorlardı.

İkinci olarak, CHP'li dostlardan dinledim aynı fıkrayı. Onlar da, Refah'ın liderini fıkradaki profesöre benzetiyorlar ve "Kendisi hâlâ iktidar bekliyor, ama bakalım neyle karşılaşacak," diyorlardı.

Üçüncü olarak, Yılmaz'ın görevlendirilmesinden sonra, DYP'lilerden de aynı fıkrayı dinledim. Onlar da güvenoyla-

masını kastederek, ANAP Genel Başkanına benzetiyorlardı profesörü.

Ben ise fıkrada, liderleri simgeleyen Profesörden çok, seçmeni simgeleyen kız ile ilgiliydim: Acaba bizim seçmenimiz, kendisi hakkındaki beklenti, amaç ve uygulamaları, aynen fıkradaki profesör gibi olan ve bu açıdan birbirinden pek de farklılık göstermeyen liderlere, *sesini duyurmayı* ve daha da önemlisi, onu *dinletmeyi* ne zaman becerecek?

Fıkradaki *koro*'nun da kimi ya da kimleri simgelediği konusunda bazı yorumlar yapıldı ama, ben o tür beklentileri size aktarmayı doğru bulmuyorum.

NE ŞEHİT OLDU NE GAZİ...

Son günlerde yine tarih saptırılıyor.

Yine demokrasi gibi, şeref ve haysiyet gibi kavramlar yozlaştırılıyor.

Bu işin sonu pek hayırlı bitmeyecek.

Güncel olarak **Yılmaz** hükümetinin güvenoyu alıp alamayacağı konusuna kilitlenmiş olan kısır tartışmaları biraz aşarak uzun erimli düşünebilenler ne demek istediğimi hemen göreceklerdir:

Hangi temel nedenler sonunda bugünlere geldik?

Son gelişmeler, bu temel nedenlerden hangilerini düzeltebilecek?

Bu iki soruya verilebilecek soğukkanlı yanıtlar, **Yılmaz** Hükümeti'ni bekleyen temel sorunların bugünkü parlamento yapısı ile aşılamasının çok zor olduğunu hemen gösterecektir.

Acele seçim ise, bugünküne benzer bir meclis yapısı oluşturacağı için, aynı açmazı (hem de daha uzun vadeye taşıyarak) sürdürmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Mevcut olaya gerek **Ecevit**'in gerekse **Baykal**'ın yaklaşımları iki ayrı olasılık bakımından, kendi açılarından haklıdır:

Ecevit, mevcut bunalımın aşılmasında bugün bile bir şeylerin yapılabileceğine inanmakta ve "ne kurtulabilirse kârdır" ya da "umut kalacağına emek kalsın" yaklaşımı ile kabineye katılmaktadır.

Baykal ise, bu hükümetin de temel sorunlar açısından fazla bir şey gerçekleştirebileceğine inanmamakta, ama yine de bunalım yaratan Refahyol'dan farklı bir seçenek olduğundan, onun önünü açmaktadır.

Baykal, "acele seçimde" ısrar etmediği takdirde, bu iki görüş birbirinden çok da farklı değildir.

Zaten siyasette, "tek ve biricik, değişmez doğru" yoktur.

Benim korkum, güncel bunalımın çözümü açısından aralarında pek de temel yaklaşım farkı bulunmayan bu iki liderin yine, birbirlerini ve dolayısıyla, sol partileri yıpratmalarıdır.

Umudum ise, bu fırsatın, iki lider ve iki parti arasındaki diyalogun geliştirilmesi ve solda güçbirliğinin gerçekleştirilmesi için kullanılabilmesidir. Çünkü ben hâlâ, Türkiye'yi sosyal demokrasinin kurtarabileceğine olan inancımı koruyorum.

Şimdi gelelim "demokrasi şehitleri" konusuna:

Menderes ve arkadaşlarının asılması bence "siyasal cinayet"tir.

Ama, bu talihsiz olayın ardında, ***Menderes*** *ve arkadaşlarının "demokrasiyi geliştirmek için" sarfettikleri çabalar değil, tam tersine, kendilerine hazır biçimde sunulmuş olan demokrasiyi "yozlaştırma ve yok etme" eğilimleri yatar.*

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan serbest seçimlerle iktidarın değiştirilmesinin Türkiye'de bir "beyaz devrim" olduğu doğrudur.

Ama bu devrimin onuru, kişisel egemenliğini ve tek parti diktatörlüğünü sürdürürken, "çok partili rejim" reformunu yapan **İsmet İnönü**'nündür. Demokrat Parti yöneticilerinin değil.

Ne yazık ki, ***İsmet İnönü****'nün hazırlayıp ellerine teslim ettiği bu "çok partili rejimi",* ***Menderes*** *ve arkadaşları çok kısa bir sürede yozlaştırmış ve yeniden "tek parti diktatörlüğü" uygulamaları ile toplumu bunaltmışlardır.*

Nitekim, 27 Mayıs 1960 askerî darbesine yol açan son olay, **Menderes**'in Meclis'te kurduğu, *tahkikat komisyonu* olayıdır:

Öyle bir komisyon ki, 15 milletvekiline yargının tüm gü-

cünü veriyor; hem asker hem sivil yetkilerle donatılmış. Öyle bir komisyon ki, hem suçlayacak hem karar verecek; hem savcı hem yargıç. Öyle bir komisyon ki, kararlarının temyiz hakkı yok. Ve öyle bir komisyon ki, görevi, "Muhalefetin rejim dışı faaliyetlerini" araştırmak.

Aslında darbe buydu: Menderes'in sivil darbesi.

27 Mayıs buna karşı, demokrasiyi korumak için yapıldı.

Ne yazık ki, **Menderes** ve arkadaşları bu hatalarını yaşamlarıyla ödediler.

Keşke, **Menderes** ve arkadaşları asılmasalardı.

Keşke, **İsmet Paşa** kadar demokrat olabilseydiler.

Keşke, diktatörken çok partili rejime geçip iktidardan inebilecek kadar "çağdaş olan" **İnönü**'den, ellerine verilmiş rejimi "diktatörlüğe dönüştürmeyi istemeyecek kadar" ders alabilmiş olsaydılar.

Keşke, bugünkü politikacılar da, geçmişi saptırıp, kavramları yozlaştırarak nutuk atacaklarına, geçmişten ders alabilseydiler.

TRAJİ-KOMİK BİR TAHTEREVALLİ ÖYKÜSÜ

1) 1950 yılında serbest seçimleri kazanarak iktidara gelen **Demokrat Parti Yöneticileri,** çok partili demokratik rejimi kuran ve bu seçimlerin yapılmasını sağlayan **Cumhuriyet Halk Partisi Yöneticileri**'nden daha dindar değillerdi ama demokrasiyi daha az özümlemişler ve çok daha az benimsemişlerdi.

2) **Demokrat Parti Yöneticileri,** sayesinde iktidara geldikleri "çok partili demokrasinin" kurallarına uymadılar. Demokrasiyi sadece "çoğunluğun yönetimi" olarak uygulamak istediler. İnsanların temel hak ve özgürlüklerini ve bu arada basının, sendikaların ve muhalefetin haklarını geliştirecekle-rine kısıtladılar. Böylece bir baskı rejimine yöneldiler.

3) İkinci Dünya Savaşı sonrası dış konjonktür, Sovyetler Birliği'ne karşı uygulanan soğuk savaş stratejisi çerçevesinde "siyasal İslam"ın, Türkiye'de de desteklenmesini gerektiriyordu. Bu eğilim, Demokrat Parti'nin iç politikada, Cumhuriyetin kuruluşuyla, ellerindeki iktidarı kaçırmış olan "siyasal İslam" önderlerinin desteğini arama taktiği ile bütünleşti. **Dönemin Başbakanı,** siyasal İslam'dan aradığı desteği, kamuoyunun önünde bir "dinî liderin" elini öperek simgeleştirdi.

4) Demokrat Parti, Mecliste kurduğu, hem sivil hem asker, hem savcı hem yargıç yetkileriyle donattığı, ve kendisine görev olarak "muhalefetin rejim aleyhtarı faaliyetlerini araştırmayı" verdiği, ünlü "Tahkikat Komisyonu" ile, çok partili düzene geçildikten sonraki ilk *rejim darbesini* yaptı.

5) Sivillerin bu darbesi, askerlerden tepki görmekte gecik-

medi: 27 Mayıs müdahalesi, bir yandan ülkenin geleneğine "siyasal amaçlı infazları" sokmak gibi tarihsel bir yanlışı üretirken, öte yandan, "çoğunluğun diktatörlüğünü önleyici, çağdaş ve demokrat" bir Anayasa yoluyla, Türkiye'ye demokrasi yolunda çağ atlamanın yollarını açtı.

6) Fakat "siyasal İslam" konusundaki uluslararası konjonktür, egemenliğini aynıyla sürdürüyordu. Kentleşme ve kapitalistleşme süreçlerinde "devlet" olanaklarının kullanılması yoluyla siyasal iktidarın güçlendirilmesi alışkanlığı da. Böylece "siyasal İslam" yine iç ve dış dinamik ögelerinin "ortak paydası" olarak ortaya çıktı.

7) Bu çerçevede **Dönemin Başbakanı**, sürekli olarak "Anayasanın fazla özgürlükçü" yapısından yakındı. Bir yandan İmam-Hatip okullarının açılması, öte yandan "komünizmle mücadele" derneklerinin güçlendirilmesi, bu "fazla bol" olduğu iddia edilen Anayasa ile mücadelede zorunlu stratejiler olarak sürdürüldü. Sonunda bu propagandanın da etkisiyle askerler, on yıl önce kendi yaptıkları Anayasa'yı değiştirmek üzere 12 Mart 1971'de yine yönetime el koydular. İç ve dış konjonktürde bir değişme olmadığı için "siyasal İslam"ın bu kez de "askerlerin gölgesinde" desteklenmesi sürdü.

8) Askerler, 12 Mart'ta, 27 Mayıs Anayasası'nı yeterince törpüleyemediklerini görerek, 12 Eylül 1980'de bir kez daha darbe yaptılar. Bütün partileri kapattıklarından, toplumu çapraz kesen bir destek arayışı içinde, "İslam"ı kullanmak onlara oldukça işlevsel geldi. Ayrıca dış konjonktür de aynıyla devam ediyordu. İç ve dış dinamik ögeleri bir kez daha "siyasal İslam" üzerinde buluştu ve "siyasal İslam"a destek, askerler tarafından artık bir "Anayasal Kurum" haline getirildi.

9) 1990'lı yıllarda hem dış dinamik, hem iç dinamik ögeleri değişti. Sovyetler Birliği'nin çöküşü, "siyasal İslam"ın dış konjonktür açısından önemini yok etti. İç dinamik ögeleri açısından ise artık kendi sermayesini, kendi eğitimini ve kendi dış ilişkilerini sağlayan "siyasal İslam", dışarda Türkiye'ye

rejim ihraç etmek isteyen komşularla, içerde ise "bölücü faaliyetler"le flörte başlamış izlenimi veriyor ve bu niteliğiyle, demokratik rejimi tehdit eder görünüyordu.

10) "Siyasal İslam"ı bu güce ve konuma eriştirme sorumluluğunu taşıyan askerler ve **Cumhurbaşkanı**, yine iç ve dış dinamik ögelerinin kesiştiği noktada, eski yaptıklarını düzeltmek için, bu kez işbirliği halinde, "rejime" değil, ama "duruma" müdahale ettiler. Bu bir "Anayasal müdahale" idi. "Bir kısım medya"nın ve Meclis'in desteğiyle sonuca ulaştı. Sınırları içinde kalınan ve müdahale mekanizması için 118'inci maddesi kullanılan Anayasa ise, yüzde 91.4 gibi ezici bir çoğunlukla onaylanmış olmasına karşın, sadece yapısı itibariyle değil, referandum öncesi, aleyhte konuşulması yasaklandığı için, "Ben bu Anayasaya olumlu oy vermeyeceğim," dedi diye hapse atılan **Oktay Akbal** örneğinin de kanıtladığı gibi, oylama süreci itibarıyla da "tümüyle anti-demokratik" bir Anayasa idi.

11) Çok partili düzene geçildikten sonra, "müdahaleler" geleneğini başlatan olay, **Demokrat Parti Yöneticileri**'nin "Tahkikat Komisyonu" aracılığıyla yaptığı "sivil darbe" idi.

12) Askerlerin müdahale ettikleri her durumda, "siviller arasında rejim anlaşmazlığı vardı". Buna 28 Şubat 1997 müdahalesi de dahildir.

Sonuç: Hem iç hem dış dinamik ögelerinin etkisiyle, "siyasal İslam"ın gücü ve ağırlığı gittikçe azalacak gibi görünüyor.

Önümüzdeki günlerdeki gerilimin dozunu, "İslamcı" örgütlerin ve liderlerin davranışlarının bu eğilime uyup uymadığı hususu belirleyecek.

Dilerim tahterevallinin iki ucuna yerleştirilen ağırlıklar, tahtayı yine ortadan kırıp herkesin kafasını gözünü yarmaz.

PUSULAYI ŞAŞIRAN KİM?

İnsan bugünlerde "Demokrasi kahramanlığı"na soyunanları görünce kendi kendine soruyor: "Gerçek demokrat kim, pusulayı şaşıran kim?"

Annemle babam, özdeyişlerle konuşmayı çok severlerdi.

Kızdığı zaman, annemin en çok kullandığı özdeyiş, "akıl insana bir sermayedir" sözüydü.

Babam ise, belki de daha sert olduğu için, kızdıklarına, doğrudan doğruya, "pusulayı şaşırmış" derdi.

Hem babamın hem de annemin, çok kızdıkları zaman kullandıkları bir ortak deyim daha vardı: Çok saçma iş yapan biri için "aklını peynir ekmekle yemiş" derlerdi.

Kamu denetiminin en sıkı olduğu meslekler "yazarlık" ve "politikacılık"tır.

Gerek politikacılarımız, gerekse köşe ve kitap yazarlarımız her an, ve zaman içindeki eğilimlerini ölçebileceğimiz biçimde sürekli olarak, tutum, davranış ve düşüncelerini bize aktardıkları için, tutarlılıklarını ya da tutarsızlıklarını gözlemlemek çok kolaydır.

Dolayısıyle, kamuoyu, onların "pusulalarının nereyi gösterdiğini" çok yakından izler.

"Pusulayı şaşırmış kişiler" tarafından, cesaret adı altında korkaklığın, dürüstlük adı altında dönekliğin, demokratiklik adı altında otoriterliğin (hatta kimi zaman totaliterliğin), kamu yararı adı altında bireysel çıkarcılığın savunulduğunu bu toplum çok gördü ve okudu. Hâlâ da görüyor ve okuyor.

• • •

"Pusulayı şaşırmış olan politikacıların" pusulaları sürekli olarak kendi çıkarlarını işaret eder, ama onlar bunu, "demokrasi", "vatan ve millet menfaati" gibi yüce değerler olarak yutturmaya çalışır.

"Pusulayı şaşıranların" amaçlarını gerçekleştirmek için, yapmayacakları dalkavukluk, vermeyecekleri ödün yoktur.

Ne vatan, ne millet, ne şeref, ne haysiyet! Bu insanlar için hiçbir kişisel ya da toplumsal değerin anlamı yoktur.

"Pusulayı şaşıranlar", herkesin gözünün içine baka baka yalan söylerler.

Bu insanlar herkesin gözü önünde, utanmadan döneklik yaparlar.

Çıkarları gerektirdiğinde, hemen geçmişi inkâr eder, verdikleri sözlerin tam tersini uygularlar.

Yazar iseler, dün saldırdıkları bir patrona, bugün övgüler düzer ve köşelerini güvencede tutmaya çalışırlar. Dün söylediklerinin ve savunduklarının tam tersini bugün yazarlar.

Politikacı iseler, dün sövdükleri lidere bugün övgüler düzerek parti değiştirir ve olanaklı ise bakanlık, değilse, bir milletvekilliği koltuğu kaparlar.

"Pusulayı şaşırmış kişiler" kimi zaman siyasal liderlik koltuğuna da oturabilirler; ya da bazen siyasal liderler de "pusulayı şaşırabilirler".

Tabii o zaman durum daha da vahimleşir: Kişisel çıkarlarıyla gözü kararmış ve bu nedenle de toplumdan kopuk olduğu için, "paranoid şizofreni"yi andıran tutum ve davranışlarının bedelini, kimi zaman, lideri oldukları siyasal parti ile birlikte tüm toplum da öder.

"Pusulayı şaşırmış" insanlar, dönekliklerini, yalancılıklarını ve doymak bilmez ihtiraslarını topluma, "kişisel çıkar" gerekçesiyle açıklayamayacakları için, sürekli olarak "mukaddes değerlere" sığınırlar: Pek umurlarında olmayan vatan, millet, pek il-

gilerinin bulunmadığı din, iman ve hatta çok ters düştükleri demokrasi gibi.

Peki "pusulayı şaşırmış" kişi liderse, onu izleyenler ne yapacaktır?

Lider dönekse, yalancıysa, çıkarcıysa, onu terk edenleri döneklikle çıkarcılıkla, yalancılıkla suçlamak olanaklı mıdır?

"Pusulayı şaşırmış" liderlerin ardından gidenler, "akıllarını peynir ekmekle yemiş" kişilerdir ve asıl sermayeleri olan "akıllarını" kullanmadıkları için, *başta kendileri olmak kaydıyle, tüm toplum bu davranışlarından zarar görür.*

REFAHYOL NİYE ÇÖKTÜ?

Son günlerde gerek basında gerekse televizyonlarda, Refahyol hükümetinin nasıl çöktüğü üzerine çeşitli spekülasyonlar yapılıyor ve Türkiye'deki demokrasi, özellikle, Ordu'nun siyasete müdahalesi açısından yeniden irdeleniyor.

Bu süreç sırasında, pek çok yeni "demokrasi kahramanı" da piyasaya çıktı.

Hiç kuşkusuz, önce Refahyol'un niye çöktüğünün irdelenmesi, sonra da, "demokrasi" savunuculuğunun, yanlış temellere oturtulmuş bile olsa, gündeme egemen olması, ülkemiz bakımından olumlu işaretlerdir.

Her toplumsal, ekonomik ve siyasal olayın bir "yakın nedenleri", bir de "uzak nedenleri" vardır.

"Yakın nedenler", aslında "bardağı taşıran damladır".

Bir olayı su yüzüne çıkaran nedenlere "yakın nedenler" diyoruz.

Bunlar, "uzak nedenler" tarafından hazırlanan ortam yeterince olgunlaşınca, işe karışarak o olayı gerçekleştiren nedenlerdir.

Oysa olayın asıl nedenleri "uzak nedenlerdir".

Yani "uzak nedenler", o olayı zaman içinde hazırlayan temel süreçler, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel oluşumlardır.

Şimdi soğukkanlı bir biçimde Refahyol hükümetini oluşturan iki partinin, yani Refah Partisi'nin ve Doğru Yol Partisi'nin genel söylemlerine, topluma verdikleri sözlere ve bu sözlere dayalı olarak seçmende oluşturdukları imajlara bakalım.

Sonra da birlikte kurmuş oldukları Refahyol hükümetinin, bu imajlarla, ne denli uyuştuğunu irdeleyelim.

Refah Partisi, Millî Nizam'dan başlayan, Millî Selamet ile devam eden ve Refah ile günümüze gelen imajını oluştururken "siyasal İslam" söylemini kullanmış, bu söylemin içini de, "adil düzen" adını verdiği, ekonomik, toplumsal ve hukuksal sistemlerde uygulanacak olan adalet ve dürüstlük ilkelerine dayalı bir felsefe ile doldurmaya çalışmıştır.

Seçmene verdiği bu imaj, İslam dini ve dine dayalı olarak Allah korkusu gibi, ahlaka ve dürüstlüğe dayalı bir arka plana da uygundur.

Doğru Yol Partisi ise, özellikle yeni genel başkanının liderliğinde girdiği 1995 genel seçimlerinde, laikliğin ödün vermez savunucusu imajını işlemiş, bu soyut imajı, doğrudan Refah Partisi'ni rejim düşmanı ilan ederek, ve kendisinin bu "tehlikeyi" en iyi önleyecek siyasal parti olduğunu vurgulayarak, somutlaştırmıştır.

İşte Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi'nin kurdukları ortak hükümet, her iki partinin de zaman içinde oluşturdukları ve 1995 seçimlerinde seçmene doğrudan yaptıkları propaganda ile pekiştirdikleri imajlarına tümüyle ters bir uygulamaya yönelmiştir:

Refah Partisi, sadece toplumsal, ekonomik ve siyasal olarak değil, dinî olarak da savunduğu "temiz toplum" vaatlerine tümüyle ters bir uygulama sergileyerek, daha önce araştırma ve soruşturma önergeleri verdiği, yani kamuoyuna angaje olduğu konularda tamamen kendi kendini inkâr eden bir tutum içinde geri çekilmiş, yeni ortağının daha önce karşı çıktığı tüm uygulamalarının üzerine bir sünger çekmiştir.

Böylece, Refah Partisi, kendisine oy veren seçmenlerin tümünü, en hafif ve en nazik terimle "düş kırıklığına uğratmıştır".

Öte yandan Doğru Yol Partisi de, vaatlerinin tam tersi bir uygulamaya girerek, seçimlerde rejim aleyhtarı ilan ettiği ve sadece kendisinin iktidara gelmesini önleyebileceği iddiasın-

da bulunduğu Refah Partisi'ni, bizzat iktidara taşıyarak, seçmenlerinde aynı şiddetteki bir başka "düş kırıklığı" yaratmıştır.

Şimdi bir an için duralım ve soğukkanlı bir biçimde düşünelim:

Türkiye'de seçmen, hâlâ, böyle bir "sert aldatılma" karşısında tepkisiz kalacak kadar bilinçsiz midir?

Ülkemizde demokrasi 1946'dan beri hiç mi gelişmedi?

Seçmen kitlesi gerçekten bir "koyun sürüsü" müdür?

Öyle bir parti düşünün ki, seçimlerde söylediklerinin tam tersini, *ama gerçekten tam tersini yapıyor.*

Üstelik, tek bir parti de değil, iki parti birden bunu yapıyor. İkisi de, "iktidar uğruna", seçmene verdikleri sözlerin ve oluşturdukları imajların tam tersi yönde bir uygulamaya gidiyor.

Bu partilerin milletvekilleri, halkın karşısına hangi yüzle çıkar?

Bu partilerin örgütleri, hangi yüzle böyle bir hükümeti destekleyebilir?

Bence Refahyol'un neden çöktüğünü irdeleyenler, "yakın nedenler" üzerinde saplanıp kalacaklarına, olayın "uzak nedenleri" olan "siyasal namus" ve "siyasal dürüstlük" ilkeleri üzerinde biraz kafa yorsalar, başta kendilerine ve destekledikleri partilere olmak üzere, tüm Türkiye'ye büyük bir hizmette bulunurlar.

BAŞKANLIK YERİNE BEŞ BASİT ÖNLEM

Sistem tıkanmış durumda.

Düzen çalışmıyor ve işler yürümüyor.

Rejim kendini koruyamıyor.

Düzen çalışamadığı için rejim kendini koruyamıyor. Rejim kendini koruyamadığı için düzen çalışamıyor.

Hükümet değişikliği sahte bir umut ve geçici bir rahatlama sağlamıştı.

Şimdi halk, özellikle "zamların ve tahliyelerin ardından", *"eski tas eski hamam, sadece tellaklar değişti,"* demeye başladı bile.

Hukuk ve ekonomi çetelerin, siyaset ise liderlerin ipoteğinde.

Politikacılar iş takipçiliği, iş takipçileri politikacılık yapıyor.

Ülke sorunlarına çözüm araması gereken liderler, kendi sorunlarını, "ülke sorunu" diye yutturma peşinde.

Üstelik bir ateş çemberi içinde yaşıyoruz.

Güneydoğu'dan ülkemize karşı başlatılan saldırı ve savaş, olanca şiddetiyle, hatta sınırlarımızı da aşarak sürüyor.

Tüm komşu ülkelerle sorunlarımız var. Çoğu da hayatî.

Bu durumda, ülkenin en üst makamında oturan **Demirel**, rejim sorunlarını gündeme getirmesin de ne yapsın?

Ben, ülkenin çetelere teslim olduğu, tüm vatandaşların kaderlerini, mafya babalarıyla ortak olan politikacıların ve onların tetikçilerinin belirlediği ve politikanın kendi yozlaşmaları içinde bu sorunlara çözüm üretme aczine düştüğü bir ortamda rejimin tartışılmasını çok yararlı, hatta zorunlu görüyorum.

• • •

Ben "Başkanlık sistemi"ne karşıyım.

Bu sistem Amerika Birleşik Devletleri dahil, hiçbir "demokratik" ülkede "etkin" olarak çalışmaz.

Nitekim Amerika'da da etkin olarak çalışmıyor.

Bizdeki cahiller de, "Bak Amerika'da ne güzel çalışıyor, bizde de uygulayalım," diye ahkâm kesiyor.

Ülkede her kesimin yozlaştığı bir noktada, köşe yazarlarından da, hem politikacıların hem de üniversite hocalarının bilgisini ve görevlerini beklemek herhalde olanaklı değil.

Onun için sitemim köşe yazarlarına değil, politikacılara.

Her neyse, meraklısı Amerikan sistemi üzerine ilkokul düzeyinde bir iki ders kitabı alıp okursa, sistemin neden etkin olarak çalışmadığını zaten görecektir.

Aslında ben bugün, demokrasi açısından Türkiye'de hiçbir işe yaramayacak, hatta başımıza pek çok yeni bela açacak olan başkanlık sistemini tartışmak yerine, elimizdeki sistemi derhal işler kılacak bir-iki çok basit öneride bulunmak istiyorum.

1) Bürokraside vatandaşına güvenen bir işlem sistemi kuralım. (Bürokrasi reformundan söz etmiyorum.)

Ehliyet almaktan, işyeri açmaya, evlenmekten fabrika kurmaya kadar tüm başvurular, sadece tek bir beyanname içinde, başka hiçbir belge, tasdik vs. aranmadan istek sahibinin sözüne dayalı olarak kabul edilsin ve işlemler yürütülsün. (Yalan beyan çok ağır cezalandırılsın.)

2) Yargıyı etkin ve bağımsız hale getirelim. (Hukuk reformundan söz etmiyorum.)

Bakanı ve Müsteşarı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulundan çıkaralım. Ayrıca sırf yargının hizmetinde çalışacak bir kolluk kuvveti kuralım.

3) Delege sistemini kaldıralım ve lider hegemonyasını kıralım. (Siyasal reformdan söz etmiyorum.)

Adaylık sıralaması zorunlu olarak, tüm kayıtlı partililer tarafından ön seçimle yapılsın.

4) Parlamentoyu çalıştıralım. (Rejim değişikliğinden söz etmiyorum.)

Meclis, hiçbir mevcut milletvekili sayısı aramadan çalışma günlerinde otomatik olarak açılsın, oylamalar, toplantıya katılanların yarıdan bir fazlası ile karara bağlansın. (Bu önerimi, Ben Müsteşarken *adlı kitabımda uzun uzun anlattım. Merak eden okur.)*

5) Demokratik hak ve özgürlüklerin, siyasal partiler tarafından, bu hak ve özgürlükleri sınırlamak ya da kısıtlamak için kullanılmalarını (yani şeriat tehlikesini) önleyelim. (Rejim değişikliğinden söz etmiyorum.)

Anayasa Mahkemesinin rejim denetimi görevini, siyasal partileri biraz daha mercek altına alarak, güçlendirelim.

İşte size "koskocaman bir Başkanlık Reformu" yerine, "küçücük beş öneri".

Tabii, "siyasal reformun" lafı ile oyalanıp ceplerini doldurmaya devam etmek niyetinde olanlar için değil, gerçekten ülkeye hizmet etmek isteyen politikacılar için!

DEMİREL, BAŞKANLIK REJİMİ VE ORDU

Türkiye çok partili rejime geçeli üç askerî "darbe", bir de "müdahale" yaşadı.

Hepsindeki ortak nokta "sivillerin rejim üzerindeki uzlaşmazlığı" idi.

Her darbenin kendine özgü koşullarını ihmal ederek, ortak nokta olan "siviller arası rejim anlaşmazlığı" ögesini şöyle bir anımsayalım:

1960 yılında, **Menderes** yönetimi, "sivil bir darbe" ile Meclis içinde, demokrasiyi askıya alacak bir "Tahkikat Komisyonu" kurmuştu.

15 kişilik bir milletvekilleri grubuna sivil ve asker yargının, hem savcı hem yargıç yetkileri verilmişti.

Muhalefet, Üniversite, aydınlar ve gençler buna karşı tepki gösterdiler.

Ordu 27 Mayıs'ta yönetime el koydu.

1965-1971 yılları arasında tek başına yönetimde olan **Demirel** sürekli bir biçimde "Bu Anayasa ile ülke yönetilmez," tezini işledi.

Sivil politikacıların bir bölümünün, üstelik de iktidarda iken, rejimden sürekli yakınması, (başka ögelerle de birleşerek) sonunda askerleri iki koldan harekete geçirdi.

Emir komuta zincirindeki kol, 9 Mart'ta darbeye hazırlanan, ihtilalci hücre kolunu tasfiye ederek, 12 Mart 1971'de yönetime el koydu.

1980 yılına gelindiğinde ise manzara şuydu:

Sivil politikacılar, ülkeyi önce "Milliyetçi Cephe" çizgisinde, "milliyetçi olanlar ve olmayanlar" gibi komik bir eksende

bölmüşler, sonra da halkı hem mezhep ayrımında kışkırtmaya hem de siyasal amaçlı cinayetlerin işlenmesini desteklemeye başlamışlardı.

Son olarak da sivil politikacılar arasında ortaya çıkan uzlaşmaz bölünmeler, Meclis'e bir başkan bile seçilmesini engellemişti.

Sonuç 12 Eylül darbesi oldu.

28 Şubat müdahalesinden önce ise sivil iktidar ülkeyi, hem demokrasiden hem de hukuk devletinden saptıracak olan bir "şeriat devleti" ve bir "yolsuzluk rejimi" çizgisine kaydırmakta olduğu izlenimini vermişti.

Böylece yine, "rejimin kuralları üzerinde anlaşmazlık" ortaya çıkmıştı.

Bu bunalımın, "müdahale" aşamasında kalmasında ve bir "askerî darbeye" dönüşmesinin engellenmesinde **Demirel**, Cumhurbaşkanı olarak baş rolü oynadı.

Demirel'e bu konuda, "bir kısım medya", Ordu, sivil toplum kuruluşları, muhalefet partilerinin tümü ve iktidar partilerine mensup olan bazı milletvekilleri destek verdi.

Hükümet rejimin kuralları içinde değişti.

Yakın tehlike önlendi.

Fakat ülkeyi bu noktaya getiren temel süreçlerin hiçbiri, (eğitimdeki göstermelik ve etkisiz bir önlem dışında) değişmedi.

Bu durumda, "bunalımın aşıldığını" ve "darbe" tehlikesinin geçtiğini sanmak olanaklı değil.

Demirel, "Başkanlık rejimi" konusunda neden ısrarlı?

Neden **Özal** tarafından önerildiğinde kesin olarak karşı çıktığı bu modeli şimdi destekliyor?

Demirel gibi deneyimli bir politikacı, bütün siyasal partilerin ve birkaç yazar dışında toplumun tüm düşünen kesimlerinin genellikle karşı çıktığı bu öneriyi sürekli olarak, neden gündemde tutuyor?

Bu sorulara, "bir dönem daha iktidarda kalmak için", ya

da "süresini, başkanlık yetkileriyle tamamlamak için" yanıtlarını vermek olayı çok basite indirgemek olur.

Bence **Demirel**, darbe tehlikesinin geçmediğinin çok iyi farkında.

Çünkü mevcut yapının, 28 Şubat bunalımını yaratan temel özelliklerinin değişmediğinin bilincinde.

Sanıyorum, herkese, "Bu rejim tıkandı ama, demokrasilerde çare tükenmez, bir seçenek daha var: O da Başkanlık rejimine geçmek" mesajını vermek istiyor.

İşte tam bu noktada, bence büyük bir yanlış yapılıyor: Çünkü "Başkanlık rejimi" hiçbir şeyin, hele hele Türkiye'deki demokratik rejimi işletmenin çaresi değil.

Tam tersine, devletin en üstünde oturan politikacı, bugünkü rejimi "battal" ilan edip, yenisinin adını da koyarak, özlemini ifade ederse, sonunda bu özlem "galat-ı *meşhur*" haline gelebilir ve dilde olduğu gibi "galat-ı *meşru*"ya dönüşüp bir "darbe" ile durumu düzeltmek isteyenlerin de böyle bir yanlış yapmalarına yol açabilir.

Politikacıların beceriksizliklerinin faturasını dünyanın en güzel anayasalarından biri olan 1961 Anayasası'na çıkarma çabası, başımıza bir 12 Mart olayını getirmişti.

Aynı filmi bir kez daha görmek istemiyorum. Parlamenter rejimin ahlaksızlık olmadığını (yani bütün politikacıların çalmadığını), temel hak ve özgürlüklerin bu rejim içinde korunabildiğini (yani bu rejimin şeriat devletine dönüştürülmesinin olanaksız olduğunu), ekonomik kalkınmanın ve adil gelir bölüşümünün bu rejim içinde gerçekleştirilebileceğini kanıtlayacak politikacılar istiyorum.

MİLLİYETÇİLİĞİ AŞARKEN: ABADAN-UNAT VE KIŞLALI

Siyasette "mukaddes" kavramların kullanılması kimseye yarar sağlamaz. Sadece üzerinde siyaset yapılan kitlelerin kan dökmesine yol açar.

Din, ırk ve milliyet, genellikle insanların "mukaddes saydığı" ve üzerlerinde "akılcı" bir tartışmaya girmekten çok, duygularıyla davrandıkları konulardır.

Zaten bu kavramların her üçü de, genellikle bireyin iradesinden çok, "tesadüflere" bağlıdır: İnsanın nerede doğduğuna ve nerede büyütüldüğüne ilişkin tesadüflere.

Onun için diyorum ki: "Din, ırk ve milliyet üzerine siyaset yapmayalım."

İnsanlık, tüm din, ırk ve milliyetleri eşit sayan bugünkü demokrasi aşamasına gelene dek çok kan döktü bu kavramlar için.

Din uğruna işlenen cinayetler, bütün semavi dinlerin tarihinde birer kara lekedir.

Biraz derinliğine baktığınızda, bu cinayetlerin "kim yönetecek", "nasıl yönetecek" sorularına yanıt aranırken, yani "siyaset yapılırken" döküldüğünü göreceksiniz.

Tarihi bırakın, Cumhuriyet Türkiyesi'nde, 1970'li yılların sonundaki Kahramanmaraş ve Çorum katliamları ve daha birkaç yıl önce ülkeyi yasa boğan Sıvas katliamı, din ve milliyet duygularının sömürülmesindeki yanlışları vurgulamıyor mu?

12 Eylül öncesinde, kendilerine "ülkücü" ve "Türk milliyetçisi" diyen katiller, bu toplumun en iyi yetişmiş beyinlerini öldürmediler mi?

Daha yirmi yıl önce, "Türk milliyetçiliği" kavramı, "katil" kavramı ile eşit tutulur hale gelmemiş miydi?

Bugün sadece Güneydoğu'da değil ülkenin tümünde, kana susamışlığını, kadın erkek, genç yaşlı, çoluk çocuk demeden her an sergileyen PKK, bu eylemini "Kürt milliyetçiliği" adına yapmıyor mu?

PKK'nın asıl "bölücülüğü", Türk kökenli vatandaşlarımızla, Kürt kökenli vatandaşlarımız arasında bir kin ve nefret yaratma eyleminde ortaya çıkmıyor mu?

Oysa, "her birey, bir yere, bir gruba ait olmak ister".

İşte bu "aidiyet duygusu", dindir, ırktır, milliyettir.

Bu duygular, esas olarak insanı yücelten, başka insanlarla birlikte uyum içinde bir arada yaşamasını ve insanlığa katkıda bulunmasını sağlayan kavramlardır.

Peki bunlar ne zaman "kan dökmenin", "ayrımcılığın" "cinayetlerin" kaynağı oluyor?

Bu sorunun yanıtı açık: Politikacılar (ya da dinî liderler, ki bu örnekte onlar da politikacıdır) insanları, kendi etraflarında toplamak için, "ortak düşmanlar" yarattıkları ya da bazı insanları "düşman olarak" işaret ettikleri zaman.

Tarih, bu ilkenin, her dinde her ırkta ve her milletteki çirkin uygulama örnekleriyle doludur:

Para mı çalacaksınız: Buyrun haçlı seferlerine!

İktidara mı yürüyorsunuz: Vurun azınlıklara!

Liderliğinizi mi pekiştireceksiniz: Kâfirlere ölüm!

Çıkarlarınızı zedeleyen kararlar mı alınıyor: Şeriat isteriz!

İnsanları mı dolandıracaksınız: Allah rızası için; milletimizin esenliği adına; partimizin güçlenmesi için; verin!

İki güzel insan, Atatürk milliyetçiliğinin, ayırıcı değil, birleştirici, başka milletleri küçültücü değil, onlarla birlikte kendini de yüceltici duygularını yaşayarak ve yaşatarak tüm ülkeye örnek oldular, oluyorlar.

Milliyetçilik ideolojisinin, milliyetçilik kavramının, tüm

insanlıkla birlikte Türk Milleti'ni de, ayrımcılık yapmadan, şovenizme kaymadan, faşizmin tuzaklarından kaçınarak, tam tersine, hümanist bir felsefe içinde bizzat yaşanarak, nasıl işlevsel kılınabileceğinin en güzel örneklerini iki muhteşem kadın verdi:

Biri kendi yaşamı ve kendi kalemiyle, öteki bir trafik kazası ile noktalanan kendi yaşamında ve eşinin satırlarında.

Aslında, gerek tarihte, gerek günümüzde, bu iki kadının sergilediği kadar cesur ve uygar başka hümanist milliyetçilik örnekleri de mutlaka var. Ama bu iki insanın özelliği, deneyimlerinin yazıya dökülmüş, kitaplaşmış olması.

Nermin Abadan-Unat'ın *Kum Saatini İzlerken* ve Ahmet Taner Kışlalı'nın *Bir Türkün Ölümü* adlı kitaplarını mutlaka alın, okuyun ve okutun.

Nermin Abadan-Unat'ın ve Nilgün Kışlalı'nın yaşam deneyimleriyle bir "Türk olarak" övünün, ama "Türk olmayanlar"a da onların baktığı biçimde bakmasını öğrenin.

Bilin ki, Türkiye, bugün yaşadığı bunalımı, 21. yüzyılda, bu iki kitapta vurgulanan yaşam biçimi ve düşüncelerle aşacak.

MİLLİYETÇİLİĞİ AŞARKEN: DEMİREL VE YAZARLAR

20. yüzyıl ulus-devletler çağı idi.

21. yüzyıl ulus-devletlerin değişimine gebe.

Nasıl bir değişim bekliyor ulus-devletleri?

Bu sorunun yanıtı verilmeden, Türkiye 21. yüzyıla hazırlanamaz.

21. yüzyıl dünyasında Türkiye'nin yeri, bu arada "milliyetçilik" ideolojisi de tartışılırken, ipuçlarını bugünde ve geçmişte arayacağız.

Hemen belirteyim: Şoven milliyetçilik, kan dökücü milliyetçilik, kısacası emperyalist milliyetçilik aşılırken, "ne yapmamız" gerektiği araştırılırken, sığınağımız yine "Atatürk Milliyetçiliği" oluyor.

Çünkü Atatürk Milliyetçiliğinin temelinde, başka milletleri hor görmek değil, "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak tanımlanmış olan Türkleri", çağdaş milletler düzeyine çıkarmak hedefi vardır.

Demirel Cumhurbaşkanı olduktan sonra, milliyetçilik konusunda iki kez çok önemli şeyler söyledi.

Önce "Anayasal milliyetçilik" kavramını öne sürdü.

Bu kavram, ırkçılığı, şoven milliyetçiliği reddeden, "Türk" kavramını yeniden tanımlayan, "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan" bir görüştü.

Bu kavram pek çok yazarın dikkatini çekmedi.

Dikkat edenler ise, bu anlayışa çok olumlu bakmadılar.

Demirel yılmadı.

Aradan aylar geçtikten sonra, bu kez "Anayasal vatanseverlik" kavramını ortaya attı.

Böylece, özü "milliyetçilik ideolojisine" bağlı olan "vatanseverlik" kavramını, kan dökücü, ayrımcı, insanlığı küçültücü özelliklerinden arındırıyor ve "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Anayasası'na saygılı herkesi" "vatansever" sayan bir anlayışı vurguluyordu.

Demirel bu tanımla, hiç kimsenin kendisinin seçmediği, yani "doğuştan gelen" bağlara dayalı, bu nedenle de akılcı değil, duygusal nitelik taşıyan ırkçı ya da şoven milliyetçi anlayışları reddediyordu.

Reddettiği bu kavramların yerine, bireyin kendi iradesini ve bu iradesi ile seçtiği (ve/veya oluşturduğu) "Anayasal düzeni" koyuyordu.

Anayasal düzen ise esasta, "laik ve demokratik, sosyal hukuk devletini", yani bütün vatandaşlarını din, dil, ırk ve milliyet farkı gözetmeksizin eşit sayan bir hukuk anlayışını belirliyordu.

İşte Türkiye'yi 21. yüzyıla taşıyacak olan "milliyetçilik" anlayışı da budur.

Cumhurbaşkanı **Demirel** söylediği için değil, insanlık tarihi ve dünya konjonktürü bu yönde geliştiği için doğrudur bu ifadeler.

Üstelik daha yüzyılın başında, henüz ortaya çıkmamış bir Türk milliyetçiliğini, tüm faşist ve ırkçı oluşumlarla çağdaş yaşadığı halde, bunları reddederek, "Cumhuriyetçi" esaslar üzerinde oluşturan **Atatürk** de, insanları bölücü değil birleştirici, başka ulusları aşağılayan değil eşit gören, çağdaş bir milliyetçiliğin temellerini atmıştır.

21. yüzyıldaki Türk Milliyetçiliğini anlamak için, önce **İlhan Selçuk**'un, milliyetçilik ile sosyalizm arasındaki sentezi Anadolu Aydınlanmasında oluşturduğu kitaplarını okumalısınız.

Mümtaz Soysal'ın milliyetçilik ile solculuğun ilişkisini

belirleyen yazılarını, **Toktamış Ateş**'in, neredeyse duygusal boyutlara varan bir milliyetçiliği, hoşgörü ve hukuk devleti ile birleştirdiği kitaplarını, **Baskın Oran**'ın Türk Milliyetçiliğini soğukkanlı bir biçimde irdelediği incelemelerini de, **Abadan-Unat**'ın ve **A.T. Kışlalı**'nın kitaplarına ek olarak okumak gerekiyor.

Türkiye'yi, insanların "doğuştan gelen" ve bu nedenle de "tesadüfi olan" kimlikleri değil, iyi eğitilmiş bireylerin özgür iradeleriyle yaptıkları tercihlere dayalı bir "Anayasal Milliyetçilik" anlayışı yüceltecektir.

Bütün sorun, yüzyılın başında **Atatürk**'ün "Ne mutlu Türküm *diyene*" (*olana* değil) biçiminde formüle ettiği, ırkçılığı reddeden ve birey iradesine dayanan "milliyetçilik" anlayışını, O'ndan neredeyse bir yüzyıl sonra "Ne mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım diyene" biçiminde ifade ettiğimizde, alay mı ediyoruz, ciddi mi söylüyoruz diye yüzümüze bakılmayacak bir devlet düzeni ve bir toplum üretmektedir.

Ne yazık ki, bu işler "devlet yönetimi çetelere ihale edilerek" ya da "**Yaşar Kemal**'e küfrederek" olmuyor.

İşte ben bu nedenle "İhalesiz iş yapacak politikacı arıyorum!"

REFAH'IN KAPATILMASI VE GÖZDEN KAÇANLAR

Türkiye'de yine göz gözü görmüyor. Her kafadan bir ses çıkıyor.

Peki işin doğrusu nerede?

Refah'ın kapatılması iyi mi oldu kötü mü? Neye göre iyi, neye göre kötü denilebilir?

Demokrasimiz darbe mi yedi yoksa güçlendi mi?

Bu kapatma kararı Refah'ın görüşlerinin daha güçlenmesine mi yol açacak yoksa bir zayıflama mı olacak?

Burada Refah konusunda pek herkesin dikkatini çektiğini sanmadığım bazı gerçeklere işaret etmek istiyorum.

Refah Partisi bugünkü gücüne, yani yüzde 20 dolayındaki oy potansiyeline, İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan iç ve dış konjonktürün desteğiyle gelmiştir.

Dış konjonktür açısından, Sovyetler Birliği'nin hem kendi içinde İslami ideoloji ile rahatsız edilmesi, hem de Güney sınırlarının bir "İslami yeşil kuşak" ile çevrilerek denetime alınması stratejisi, Türkiye'deki "siyasal İslamın" Amerika Birleşik Devletleri tarafından desteklenmesi sonucunu doğurmuştur.

Birleşik Amerika'nın bu desteğini çok etkili kılan gelişme, Türkiye'nin yine İkinci Dünya Savaşı sonrası, kayıtsız koşulsuz Batı ittifakına katılmasıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendisinden toprak ve Boğazlar'da ortak yönetim isteyen Sovyet tehdidi karşısında yalnız kalan Türkiye, güvenceyi Batı'da aramış ve tereddüt eden Batı'yı ikna etmek için, hem sadakatini hem de gücünü,

Kore'de ölen askerleriyle kanıtlaması sonunda NATO'ya kabul edilebilmiştir.

Çok partili düzene geçilmesi sonunda, Cumhuriyet'i kuran kadroların kendi içlerindeki farklılaşmalar da, "ulus-devlet" ilkelerinden geleneksel feodal yapı adına ödünler verilmesini savunanları iktidara getirmiştir.

Sonuç, alt yapısı oluşmamış bir ulus-devlet çerçevesinde, yine gerekli ekonomik ve toplumsal süreçler yaşanmadığı için olgunlaşmamış bir demokrasinin, dış etkiler ve iç fırsatçılık ile yozlaşması olmuştur.

Askerlerin 27 Mayıs 1960 müdahalesi aslında "ulus-devleti" ve "demokrasiyi" çağdaş "Sosyal Refah Devleti" anlayışı çerçevesinde yeniden örgütlemek için yapılmış bir darbedir.

Ama dış konjonktür değişmediği için, bir süre sonra, 1940'ların sonunda ortaya çıkan eğilimler aynıyla 1960'larda ve 1970'lerde de egemen olmuştur.

Bu süreç içinde, "denetimde tutmak" gerekçesiyle, "siyasal İslama" devlet tarafından her türlü desteğin verilmesi ve özellikle İmam-Hatip eğitimin yaygınlaştırılması, Türkiye'yi bugüne getiren en önemli belirleyicidir.

1940'ların sonunda başlayan ve 1950'de yapısallaşan bu oluşum, hem 12 Mart ve 12 Eylül askerî yönetimlerince hem de bu yönetimlerin iktidardan uzaklaştırdıkları ve sonradan tekrar iktidara gelen sivil hükümetlerce tutarlı olarak desteklenmiştir.

Refah Partisi "olgusu" işte bu dış ve iç desteklerin, "ulus-devlet" öncesindeki geleneksel toplum yapısının kalıntıları ile bütünleşmesi sonunda (daha önceki yazılarımda anlattığım biçimde **Prof. Kıray**'ın çok iyi çözümlediği gibi) ortaya çıkan bir "sosyolojik vakıadır".

Bir başka toplumbilimsel kuruma, "dine" dayandığı için de, her zaman, her dönemde, yeniden filizlenme ve palazlanma olanağına sahiptir.

Daha net ve kalın hatlarla söylemek gerekirse, "siyasal İslam" hem Türkiye Cumhuriyeti Devleti hem de O'nun içinde yer aldığı Batı ittifakı'nın lideri ABD tarafından beslenerek bu noktaya getirilmiştir.

Refah Partisi, bu temel toplumbilimsel ve tarihsel süreçlerin, dış ve iç dinamiklerin desteğiyle ortaya çıkardığı bir "sonuçtur".

Temel süreçler aynı kaldığı takdirde, bunların ürettiği "sonucu" kapatsanız da bir şey değişmez, kapatmasanız da!

Nitekim bu noktaya, Millî Nizam Partisi'nin ve Millî Selamet Partisi'nin kapatılması yoluyla gelmedik mi?

Peki iç ve dış konjonktür açısından, bu "temel süreçlerin" durumu nedir? Aynıyla devam ediyorlar mı?

İşte asıl önemli olan bu sorunun yanıtı. O da ayrı bir yazı konusu.

BUNALIMDA GÖZDEN KAÇAN PARADİGMA

Türkiye garip bir ülke: Çok önemli süreçler gözden kaçırılıyor, ama bu süreçlerin sonuçları üzerinde gereğinden fazla duruluyor.

Esas hastalık olan kanserin adını bile anmayıp, hastanın baş ağrısı üzerinde odaklaşmak gibi.

Hem sorunlar açısından durum böyle, hem de çözüm filizlerini bağrında barındıran gelişmeler bakımından.

Örneğin, 28 Şubat 1997 tarihindeki Millî Güvenlik Kurulu toplantısında başlayan ve bugün de belli biçimlerde süren "değişim süreci" ve bu bu süreci gerekli kılan "yapısal bunalım", kimilerince kötü niyetten, kimilerince de cehaletten, sanki ortada bir "asker-sivil" çatışması varmış gibi kamuoyuna sunulmakta, tüm çözümlemeler ve öngörüler bu model üzerine kurulmaktadır.

Oysa bu model yanlıştır.

Günümüzdeki bunalım, bir asker-sivil çatışmasından çok daha yapısaldır ve çok daha vahimdir. Bugün yaşanan kısa vadeli değişim süreci ve (Allah nazardan saklasın) "Büyük basınımıza" yansıdığı biçimiyle bir asker-sivil çelişkisi biçiminde algılanan güncel kriz, bu bunalımın sadece bir görüntüsüdür.

Günümüz Türkiye'sini anlamak için kullanabileceğimiz asıl paradigma, "şeriat ve çete devletinden yana olanlar" ile "demokratik hukuk devletinden yana olanların" arasındaki çatışma çerçevesinde oluşturulabilir.

Bugünlerde boğuştuğumuz sorunların yaratıcıları elbette, ne demokratik güçler, ne de 1970'li ve 1980'li yıllarda nere-

deyse vatan hainliğiyle suçlanmış olan emekçi örgütlenmeleridir.

Bugünkü sorunları yapısal bir biçimde üretenler ve dolayısıyla, çözümlerini de büyük depremler olmadan olanaksız kılanlar, tam tersine, sivil ve asker, "anti-demokratik" devlet güçleridir.

1960'tan sonra, yine bir askerî darbe sonunda kabul edilen Anayasa'nın demokratik açılımlara ilişkin sonuçlarını denetlemek ve tersine çevirmek için, içinde Cumhurbaşkanı **Sunay**'ın da yer aldığı, askerler tarafından da desteklenen bir model, zamanın Başbakanı **Demirel** ve arkadaşları tarafından oluşturuldu: Sokağı sokakla dengelemek, iti kurda kırdırmak, yani 1960'lı yıllarda ortaya çıkan demokrat, sol ve sosyalist eğilimleri demokratik hukuk devletinin açılımları ile değerlendirmek ve yasa dışı eylemler varsa bunları demokratik hukuk devleti çerçevesinde durdurmak yerine, çeteleri ve mukaddes değerler çerçevesinde örgütlenmiş siyasal eğilimleri kullanarak bastırmak.

Sonuç, önce 12 Mart 1971, sonra da 12 Eylül 1980 oldu.

Denetimsiz güçler önce kendilerini yaratanların başlarını yerler: Bu modelin ürettiği çetelerin ve mukaddes değerler çerçevesindeki örgütlenmelerin de, üstelik katmerli bir biçimdeki kurbanı, onların ortaya çıkmasına büyük katkılarda bulunmuş olan **Demirel** oldu.

Devletin sivil ve asker kesimleriyle birlikte ürettiği "milliyetçi çete" ve "siyasal İslam" örgütlenmeleri, tam kendilerini yaratan devleti bütünüyle denetlemeye başlamışlardı ki, başka bir beklenmedik değişme ortaya çıktı:

Sovyetler çöktü.

Soğuk savaş bitti.

Devir değişti.

Bugün, "siyasal İslama" veya "şeriat devletine" ya da "irticaya" karşı tavır aldığı için Türk Silahlı Kuvvetlerini kıyasıya eleştiren ve "sivil" olduklarını iddia eden çevreler, 1970'li ve

1980'li yıllarda, yukardaki oluşumları birlikte gerçekleştirdikleri orduya alkış tuttuklarını, alkış tutmak ne kelime, tam anlamıyla onunla bütünleştiklerini unutuyorlar.

Her neyse, bu yazıdaki amacım, sağ ve sığ politikacıların ikiyüzlülüğüne dikkat çekmek değil.

Asıl amacım, bugünkü çelişkinin, bir "asker-sivil" kavgası değil, "şeriat ve çete devleti" ile "demokratik hukuk devleti" anlayışları arasındaki bir çatışma olduğunu vurgulamak.

Yani bugünkü kavga, askerlerle siviller arasında değil, 1970'li ve 1980'li yıllardaki asker-sivil ittifakı ile oluşturulan "dinci-çeteci" devlet modeline karşı, "demokratik hukuk devleti modelini" savunan örgütlerin mücadelesidir. Bu örgütler arasında sivil ve asker, resmî ve gönüllü pek çok kuruluş vardır.

Kamplaşma, askerler ile siviller arasında değil, şeriatçı ve çetecilerle, demokratik hukuk devletinden yana olanlar arasındadır.

Nedense işin bu yönü üzerinde duran pek fazla kimse yok.

Bu nedenle de, bugünkü "derin bunalımı" aşmanın tek yolunun da "Demokratik hukuk devletinin" güçlendirilmesi olduğu yeterince tartışılmıyor.

TOPLUMSAL SÜREÇLER VE SONUÇLARI

Türkiye'de toplumu belirleyen temel süreçler yerine, sadece bunların sonuçları üzerinde odaklaşıldığını daha önce birkaç kez yazdım.

Temel süreci gözden kaçırıp sonuç üzerinde durunca da, ortaya önemli bunalımlar çıkıyor.

Örneğin şu artık kabak tadı veren "türban" konusu.

Sorun ne din özgürlüğü, ne giyim kuşam, ne de disiplin sorunudur. Sorun, iflas etmiş bir "normal eğitim" ile onun yerine ikame edilmek istenen "dinsel eğitim" kargaşasının bir sonucudur.

Sorun, uzun yıllar boyunca, bulunmamaları gereken bir okulda, icra edemeyecekleri bir mesleğin eğitimini verdiğimiz ve başını örtmesini öğrettiğimiz kız çocuklarına, daha sonra din eğitimi ile ilgisi olmayan bir yükseköğretim kurumuna gitme hakkını tanımamız ve üstelik de "başını aç" komutu vermemizden kaynaklanıyor.

Aslında türban dahil, günümüzde toplumumuza egemen gözüken tüm bunalımlar, Türkiye'nin çağdaş bir sınıflı toplum yapısına henüz tam anlamıyla kavuşamamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Demokrasi ve insan hakları sorunun temelinde de, yağma kültürünün hukuk devletini kemirip yok etmesinin gerisinde de, bugünlerde gündeme egemen olan çeteler ve tarikatlar sorununun altında da, Türkiye'nin, çağdaş toplumsal ve ekonomik gelişmesini henüz insanlık ailesinin ileri toplumları düzeyinde gerçekleştirememiş olması yatmaktadır.

Bir başka biçimde söylemek gerekirse, Türkiye, henüz ne

aydınlanma ve sanayi devrimlerinin ürettiği sermaye sınıfının, ne de bu sınıfın gelişmesi ile ortaya çıkıp güçlenen işçi sınıfının oluşmasını bütünüyle tamamlayabilmiştir.

Bu sınıflar tam anlamıyla gelişmediği için de, bunların ürettiği, ulus devlet, sanayi ve kent toplumu, laiklik, halk egemenliği, demokrasi, hukuk devleti, fiziksel planlama gibi kurum ve kavramlar, maddi temelleri sağlam biçimde oluşmamış, bu yüzden de sadece zihinsel düzeyde, ideolojik planda tartışılan çatışma alanları haline gelmektedir.

21. yüzyıla giden Türkiye artık, yetmiş beş yıldır devlet eliyle yaratmaya çalıştığı sermaye sınıfı ile işçi sınıfının gelişmesinin filizlerine tanık olmaktadır.

1960'lı yıllarda maddi tabanı gelişmiş olmayan bir işçi hareketi, devlet desteğiyle kurulur kurulmaz, sadece zihinsel düzeydeki ideolojik tartışmalar sonucu bölünmüş ve sonradan 12 Mart ve 12 Eylül darbeleriyle, bu bölünmüşlüğünün faturasını büyük ölçüde de emekçilere ödetmiştir.

Aynı yıllarda sermaye sınıfı, bugünkü bunalımları yaratan sağ politikalara destek vererek, maddi gelişmesini devlet yardımıyla tamamlamaya çalışmış, sonra da, bir ölçüde maddi taban kazanınca, kendi desteklediği siyasal iktidarların yarattığı yağma ekonomisi ve çağ dışı siyaset arayışlarından artık rahatsız olmaya başlamıştır.

İşte DİSK, TÜRK-İŞ, TİSK, TOBB ve TESK tarafından kurulmuş olan sivil güçbirliği, 21. yüzyıla doğru oluşturulmuş bulunan en anlamlı ve önemli ittifakın çekirdeğini oluşturmaktadır.

Bu güç birliği, bir anlamda, **Atatürk**'ün kurduğu ulus devletin, demokratik hukuk devleti hedefine varmak için sermaye ve işçi sınıflarına verdiği büyük desteği, bu sınıfların nihayet özümlemiş olması ve "artık biz de varız" demesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Şu aralarda kimsenin tarihsel öneminin pek farkında olmadığı, olsa bile üzerinde durmadığı bu oluşum, "sermaye ve işçi

sınıflarının", ulus-devlet konusundaki ortak tarihsel devrimciliklerine uygun bir role Türkiye'de de nihayet soyunmuş olmalarıyla ilgilidir.

Unutanlar için anımsatalım: Sermaye sınıfı, dinsel-geleneksel imparatorlukların yıkılmasında, tarihteki en devrimci rolü oynamış olan sınıftır.

Ayrıca yine anımsatalım, sermaye sınıfı gelişmemiş bir ülkede, hiçbir devlet tek başına gerçek bir işçi sınıfı yaratamamıştır. Bu açıdan, sermaye ve işçi sınıflarının, kendilerine vücut veren bir "ulus devlet" kavramı çerçevesinde ittifak etmiş olmaları, gerçekten bugünlerde Türkiye'deki en önemli oluşumdur.

Hele hele, 21. yüzyılda, emek-sermaye çelişkisinin neredeyse ortadan kalkmakta olduğu ve yerini, küreselleşme çizgisinde, "gelişmiş ülke-gelişmemiş ülke" çelişkisine bırakma sürecine girdiği düşünülürse bu ittifakın önemi daha iyi anlaşılır.

21. YÜZYIL TÜRKİYESİ VE um:ag

21. yüzyıl Türkiyesi'nin en önemli sorunu "Temsili Demokrasi" olacaktır.

Tüm toplumu, politikacılar aracılığıyla bir ahtapot gibi sarmış bulunan yolsuzluk, rüşvet olayları ve çeteler, önümüzdeki yüzyılda Türkiye'nin baş sorunudur.

Türkiye'nin sorunlarının çözüm yeri Meclis'tir.

Peki son günlerde gündeme geldiği gibi bizzat Meclis yönetimi, sorun çözmek yerine sorun üretirse ne olur?

Meclis'i siyasal kadrolar oluşturmaktadır.

Daha da net olarak, kimin Meclis'e gireceğini, Parti Genel Başkanları kararlaştırmaktadır.

Parti Genel Başkanları bu kararları verirken, esas olarak kendilerinin partileri içindeki ilişkilerini ve çok az da olsa, partilerinin kamuoyundaki imajlarını dikkate almaktadırlar.

Genel Başkanların "parti içi ilişkileri" genellikle, yerel kadrolar, daha da spesifik olarak "delegeler" tarafından belirlenmektedir.

Delege seçimlerini ise il ve ilçe başkanları belirlemektedir.

Bir lider, delegeler tarafından genel başkan seçildikten sonra, kendisini seçecek olan delegeleri ve bu delegelerin seçimlerini yönlendirecek olan il ve ilçe başkanlarını belirlemektedir.

Bu mekanizma içindeki temel soru şu: *Bu karşılıklı belirleme süreci neden tüm partilerde yağmacılığı, rüşveti ve yolsuzluğu beslemektedir?*

Ve tabii ikinci önemli soru hemen bunun arkasından gelmektedir:

Bu kısırdöngüden kurtulmanın yolu yok mudur?

• • •

Uğur Mumcu, hem akıllı, hem dürüst, hem de çalışkan bir yazar idi.

Ne yazık ki, günümüz Türkiyesi'nde bu üç özelliği de kişiliğinde birleştirmiş çok insan yok.

Bu toplum **Uğur**'u kaldıramadı.

O'nu katletti.

Ama **Uğur**, ölümünden sonra da, insanların öldürülerek, düşüncelerinin ve hatta üretimlerinin engellenemeyeceğini göstermek suretiyle, tarihe ve Türkiye'ye ışık tutuyor.

Güldal Mumcu zihni berrak, yüreği pek, asil bir kadın.

Uğur'un öldürülmesinden sonra, **Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik (um:ag)** adı ile bir vakıf kurdu.

Bu Vakıf, **Mumcu**'nun tüm yapıtlarını yayınlıyor. Bugüne dek biri 23 ciltlik öteki 39 ciltlik iki dizi çıkardı.

Özenle basılmış, dışı da içi gibi güzel kitaplar. Tam armağanlık. İster yılbaşı, ister bayram, isterseniz sadece saygı armağanı olur.

Vakıf, **Uğur**'un tüm yapıtlarını yayınlamanın yanında pek çok başka etkinlik de yapıyor.

Bunlardan biri, Türkiye'yi tanımaya ve anlamaya yardımcı olabilecek kritik alanlarda araştırma yaptırmak.

İşte bugünkü yazıda size asıl sözünü etmek istediğim olay, böyle bir araştırmanın sonunda um:ag yayını olarak çıkmış bir kitap.

Kitabın adı *Kentsel Gerilim.*

Kitabın yazarı **Sema Erder.**

Yayımlayan **um:ag.** 1997, Ankara.

Erder bir toplumbilim profesörü.

Daha önce de *Ümraniye* adlı bir kitabı yayınlandı ve geçen yıl, bu kitabı ile, benim de üyesi olduğum bir jüri tarafından Sedat Simavi Sosyal Bilim Ödülü'ne layık görüldü.

Bugün Türkiye'de gecekonduyu en iyi bilen ve yorumlayan birkaç kişiden biri. **Mübeccel Kıray**'ın izinde ilerleyen bir bilim insanı.

Bu yazıda kitaptan iki cümle aktarmakla yetineceğim:

"Bu yeni yerleşmelerin (gecekonduların) kimi zaman 'mafya' diye adlandırılan ticari amaçla örgütlenmiş; kimi zaman 'dinci', kimi zaman 'etnik', kimi zaman farklı 'ideolojik' grupların öncülüğünde üretildiği gözlenmektedir."

"Türkiye'deki kentsel mekânın, kent hukuku ve açık piyasa kuralları dışında üretilmesi, bu alanlarda kendine özgü bir ortak yaşamın, ilişkiler sisteminin, yöneticilerin ve piyasa kurallarının da üretilmesi anlamına gelmektedir."

Benim Türkiye için teşhisim şu: **Erder**'in sözünü ettiği "kent hukuku ve piyasa dışı ilişkiler", Türkiye'de politika ile bütünleşti.

Bugün yaşanan yozlaşmanın temelinde de, bu yerel ile ulusal arasındaki yozlaşmanın ve yağmanın bütünleşmesi sürecinin, özellikle **Özal** döneminde tepeden de desteklenmesi sonunda, tüm Türkiye'yi pençesine almış olması olgusu yatıyor.

AHTAPOT'UN BEYNİ VE KOLLARI

Türkiye'yi bir "rüşvet ve yolsuzluk ahtapotu" sarmış bulunuyor.

Buna ek olarak cinayet, gasp ve uyuşturucu şebekeleri devletle iç içe.

Ayrıca "faili meçhul" cinayetler de cabası.

Belki size garip gelecek ama, bunların içinde en önemlisi, "rüşvet ve yolsuzluk ahtapotu".

Çünkü devletle ilgili olan bütün öteki sapmaların altında bu ahtapot yatıyor.

Çünkü bu ahtapot, "sosyal-hukuk devletini"nin kanını emdi, onu yedi bitirdi.

Bütün öteki münasebetsizlikler de bu yüzden ortaya çıktı.

Bakın neden:

Türkiye'de yolsuzluğun, rüşvetin, cinayetin, gaspın, uyuşturucu kaçakçılığının, "faili meçhullerin" önlenmesi neye bağlı?

Sosyal-hukuk devletinin işlemesine.

Peki sosyal-hukuk devletinin işlemesi neye bağlı?

Yasalara.

Yani hem iyi yasalarınız olacak, hem de bunları iyi uygulayacaksınız.

Peki yasaları kim yapacak?

Meclis.

Yasaları kim uygulayacak?

Meclis'in seçtiği hükümet.

Meclis ve hükümet kimlerden oluşuyor?

Politikacılardan.

Şimdi soru şu: Politikacıların tümü, parti farkı olmaksızın yağma ahlakını benimsemişse ne olacak?

Ne olacağı açık: Bugün Türkiye'de neler oluyorsa onlar olacak.

Peki bu düzelmez mi?

Bugünkü siyasal ahlak ve bu siyasal ahlakın pençesindeki siyasal yapı sürdükçe "Hayır".

Peki bu "yaygın yağma kültürü" nereden kaynaklanıyor?

Politikacıların hepsi mi ahlaksız?

Yani bu ülkede hiç mi ahlaklı kimse yok?

Ya da sadece ahlaksızlar mı politikaya giriyor, veya sadece ahlaksızlar mı seçiliyor?

Sema Erder'in daha önce sözünü ettiğim, *İstanbul'a Bir Kent Kondu, Ümraniye* ve **Uğur Mumcu Vakfı** tarafından yaptırılan bir araştırmanın sonucu olarak yine aynı vakıfca bastırılan *Kentsel Gerilim* adlı kitapları ile, **Mübeccel Kıray**'ın görüşleri, bu sorunun yanıtını veriyor.

1950 yılından başlayarak büyük bir ivme kazanan kente göç olgusu, kentsel alanların yasa dışı yollarla yağma edilmesine yol açtı.

Siyasal iktidarlar, bu yasa dışı yağmayı destekledi ve bir süre sonra da **Özal** döneminde doruk noktasını yaşadığımız gibi, bu yağmayı meşrulaştırdı.

Böylece bu alanlarda yaşayanların arasında, kaba kuvvete dayanarak yasalara karşı gelen ve bunun sonunda zenginleşen bir kitle ve bu kitlenin "arabesk bir ahlak" anlayışı gelişti.

Bu "arabesk ahlakın" en önemli niteliği, yasa tanımazlığı ve yırtıcılığı.

Sema Erder'in "yükselen aileler" dediği bir kesim, hem kentte tutunabilmek hem de yağmalarını meşrulaştırmak için yerel politikaya girdi ve **Mübeccel Kıray**'ın "patronaj ilişkisi" dediği mekanizmaları işleterek, bir yandan belediyelerdeki, öte yandan partilerin il ve ilçe örgütlerindeki politikacılarla bütünleşti. Çok yırtıcı olduklarından da bunu her-

kesten daha başarıyla yaptı. Belediye meclislerini, imar komisyonlarını ve daha da önemlisi, ulusal politikayı belirleyecek olan partilerin, delegeliklerini ele geçirdi.

"Yağma kültürü", bu yolla tüm siyasal partilerin hem yerel hem de ulusal örgütlerine egemen oldu. Böylece de ülkeyi ele geçirdi.

İşte "ahtapotun beyni" bu süreçtir.

Yani Türkiye'yi pençesine alan "rüşvet ve yolsuzluk" ahtapotunun yol açtığı hastalık, öyle basit bir ameliyatla düzeltilecek bir hastalık değildir.

Bu "ahtapotun kolları" ise, siyasal partilerdir.

"Kent hukuku dışı gelişmiş alanlarda" yükselen aileler ve bunların "arabesk yağma kültürü" tüm yerel yönetimleri ve tüm partileri ele geçirmişlerdir. Hangi parti iktidara gelirse gelsin, onlar için fark etmemektedir. Belediye meclislerindeki güçleriyle yerel politikayı, delegeliklerdeki ve örgütlerdeki güçleriyle de ulusal politikayı bütünüyle denetlemektedirler.

Türkiye'nin kurtuluşu, "demokratikleşme sürecinin", sosyal-hukuk devletinin güçlendirilmesi doğrultusunda gelişmesine, ve bunun için de siyasal partilerin kendilerini "ahtapotun beyninden" kurtarmalarına bağlıdır.

Ben umutluyum.

İLHAN SELÇUK

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin "Geleneksel Gazetecilik Başarı Ödülülleri"çerçevesinde "köşe yazısı" dalındaki ödül 1997 yılında, İlhan Selçuk'a verildi.

Önce ödülü veren kuruluşa bakmak istiyorum.

Türkiye 21. yüzyıla giderken büyük bir "ahlak bunalımı" yaşıyor.

Hiçbir kurum kendisini bu "ahlak bunalımının" dışında tutamıyor.

Ne basın, ne Meclis, ne polis, ne üniversite kendini bu "ahlak bunalımından" koruyabiliyor.

Çünkü bunalımın nedenleri çok derinde.

Hızlı değişme, gecekondulaşma (kaçak yapılaşma) ve bu her iki sürece bağlı olarak yozlaşmayı tüm topluma yaymakta da işlevsel olan siyasal örgütlenme, bu bunalımın toplumbilimsel kaynakları arasında.

Bir başka deyişle, "arabesk bir yağma kültürü" tüm toplumu pençesine almış.

Düzelmesi çok zor. Çok da zaman alacak.

Böyle zamanlarda, yani toplumun tüm kurumları yozlaşmanın pençesine düştüğünde çıkış yolu nerede aranacak?

Bu sorunun iki yanıtı var:

Birincisi hukuk kurallarının işletilmesi. Yani "Hukuk Devletinin" yeniden güçendirilmesi, çıkış yolu için uzun ama en güvenli yol.

İkincisi de, toplumsal yozlaşmadan etkilenmeyen, evrensel meslek kurallarına sığınılması. Yani bu kuralları temsil eden meslek örgütlerinin, toplumsal yaşamda etkin bir biçimde düzenleyici ve denetleyici işlevler kazanması:

Barolar başta olmak kaydı ile, Tabipler Odası, Dişhekimleri ve Eczacılar Odaları, Mimarlar Odası, Mühendis Odaları, Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası gibi odaların, toplumsal yozlaşmayı durdurucu ilkelerini her alanda işlevsel kılmak.

İşte Gazeteciler Cemiyeti de, kitle iletişim araçları alanında kurulmuş olan, evrensel ahlak kurallarıyla birlikte evrensel meslek ilkelerini de savunan bir örgüt.

Bu örgütler, bir yandan üyelerinin mesleki uygulamalarını evrensel ahlak kurallarına ve meslek ilkelerine göre denetlemeye çalışırken, öte yandan, çeşitli eğitimler, seminerler, ödüller ve cezalar yoluyla, bu kuralların ve ilkelerin etkinliğini artırmaya çalışıyorlar.

İşte **İlhan Selçuk**'un kazandığı ödül, böyle bir kuruluş tarafından verilen, "mesleki" bir ödül.

Bu açıdan, Türkiye'nin bugünkü "ahlak bunalımını" aşmakta işlevsel olarak, bir çıkış noktasını da işaret etmesi bakımından çok önemli.

Gelelim **İlhan Selçuk**'un ödül kazanan köşe yazısına.

Bu yazının adı, *"Demokrasi Perisi Dinsizdir..."*

İlk bakışta yadırgatıcı bir başlık. Çünkü "dinsizlik" gibi, toplumda olumsuz çağrışımlar yapan bir kavram üzerine kurulmuş gözüküyor.

Oysa, **İlhan Selçuk**'un bir edebiyatçı süzülmüşlüğü ile yapılandırdığı yazı okunduğunda, bütün dinlerin savunduğu şu ilke Demokrasi Perisi'nin sözleri olarak zihinlere kazınıyor: *"Ben hangi dinden, hangi mezhepten olursa olsun, insanın insan olmasını istiyorum."*

Bütün dinlerin, bütün mezheplerin, kısacası tüm inançların evrensel amacı değil mi, *insanın insan olması.*

İnsanların çeşitli dinlere, mezheplere ve inançlara bölünmüş olarak birbirini katletmesinin ardındaki felsefi açmazı bundan daha iyi vurgulamak olanaklı mı?

İlhan Selçuk, tüm bir demokrasi tarihini bir köşe yazısı

uzunluğuna sığdırabilme mucizesini gösterdiği "deneme" sinde *"Demokrasi perisinin babası sanayi burjuvazisi, anası da köylü ve işçilerdir,"* diyor.

Daha sonra da bu alegori üzerinde inanılmaz güzellikte çeşitlemeler sunuyor okuyucuya.

Hem gerçek, hem güzel.

Sanat ve edebiyat güzeli, bilim gerçeği arar.

İlhan Selçuk, bu yazısı ile sadece gerçeği ve güzeli birleştirmekle kalmıyor, tüm insanlığın deneyim birikiminden süzülmüş doğruları, mükemmel bir mizahi incelikle, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu bunalımı aşmasına yardımcı olacak bir sonuca da bağlayarak okuyucuya aktarıyor.

Ziver Bey Köşkü'nün bu ünlü konuğu, fiziksel işkencelere dönüşen haksızlıkları yaşarken bile işlevini yerine getirebilmiş olan bu kalem, Türkiye'nin bugünkü bunalımdan çıkış yolunu aydınlatan ışıklardan biridir.

KUŞA BAKITMAK

Türkçe'de argo bir deyim vardır: "Kuşa bakıtmak".

İnsanı "Bak, bak kuş çıkacak" diye bir yere baktırıp, dikkatini orada yoğunlaştırdıktan sonra, cebinden ya da elinden değerli bir eşyasını almak anlamında kullanılır.

Deyimin, "Kuşa baktırmak" yerine "Kuşa bakıtmak" biçiminde söylenmesi ise, genellikle köylülerin, "baktırmak" sözcüğünü "bakıtmak" biçiminde kullanmasından kaynaklanır.

Esas olarak bir dolandırıcılık olayını betimleyen bu deyimin temelinde, "uyanık kentlilerin", "saf köylüleri" aldatması anlayışı yattığı için, "baktırmak" mastarı da "bakıtmak" olarak kullanılmıştır.

Yani, dolandırıldığını ya da "çarpıldığını" anlayan köylü vatandaşımızın sonradan olayı, "Abi, beni kuşa bakıttı, cebimden cüzdanımı aldı" biçiminde aktaracağı varsayımı üzerine kurulmuş bir deyim.

İktidar, çıkardığı son bir "yağma kararnamesi" ile hepimizi kuşa bakıttı.

Bugün Türkiye'de iki büyük vurgun var:

Biri, çetelerin, memurlar ve politikacılarla birlikte yaptıkları uyuşturucu ticareti.

Öteki, yine çetelerin, yine memurlar ve yine politikacılarla birlikte yaptıkları toprak yağması.

"Susurluk" dosyası, birinci vurgunun öyküsüdür.

Oktay Ekinci'nin *Cumhuriyet*'te sürekli olarak dile getirdiği "yasa dışı kentleşme" olgusu ise ikinci vurgunun öyküsünü anlatır.

Ekinci'nin son yazısı, tarikatlardan ve büyük sermayeden

bağımsız tek gazete olan *Cumhuriyet*'e manşetten girdi: Hükümet çıkardığı bir karaname ile "turizm yatırımları" adı altında, Türkiye'nin birçok değerli ve korunması gereken alanını "yapılaşmaya", yani Türkçesi, "toprak yağmasına" açıyordu.

Bunların arasında yasalarla korunmuş olan SİT alanları da vardı.

Yağmadan en büyük zararı da, toprağın en değerli olduğu kentimiz, İstanbul'umuz görüyordu.

İşin dehşeti açısından tek bir örnek vereyim: Beşiktaş'tan yukarı Zincirlikuyu'ya çıkarken, sağ tarafta kalan park bile yağma içine alındı.

Özal dönemindeki yağma ile İstanbul'un yedi noktası yapılaşmaya açılmış, inanılmaz yoğunluktaki oteller ve iş merkezleri ile kent iyice nefes alamaz hale getirilmişti.

Şimdi **Yılmaz**, can çekişen İstanbul'a son derbeyi vuruyor ve görevi ülkenin ortak zenginliklerini korumak olan iktidarı, toprak yağmasından en büyük payı almak amacıyla kullanıyor.

Şeriat tehdidinden korkmuş bir yapı üzerinde, bin bir türlü manevra ile iktidara geldikten sonra, tam da Körfez krizinin tırmandığı sırada, **Özal**'ın cesaret edebildiğinden bile daha geniş bir yağmaya girişmek, seçmeni "kuşa bakıtmak" değil de nedir?

Hadi diyelim ki "yağma kültürü" **Özal** sayesinde, ANAP'ın temel felsefesi olmuştur. Bugünlerde *Özalizme dönüş* şarkıları okumakta olan **Yılmaz** da aynı çizgiyi izlemekte mazurdur.

Ya DSP ve onun kültür dostu, çevre dostu Genel Başkanı **Ecevit? Ecevit** bu kararnameye nasıl onay vermiştir?

Görevi SİT alanlarını korumak olan Kültür Bakanı **Talay**, onları yağmaya açan bu kararnameye nasıl imza koymuştur?

Peki ya CHP? **Atatürk**'ün Partisi, "seçeneksizlik gerekçesi" ile destek verdiği bu hükümetin bütün yanlışlarına ve bu arada geriye dönülemez biçimde İstanbul'u yağmalamasına göz mü yumacaktır?

Zaten RTÜK yasa tasarısında, iktidar ile CHP'nin, büyük sermayenin çıkarları doğrultusunda anlaşmış olduğuna ilişkin dedikodular ayyuka çıkmıştır.

Şimdi insan, bu yağma karşısında CHP'nin niçin suskun kaldığını doğrusu merak ediyor.

CHP'nin İstanbul milletvekili ve eski Kültür Bakanı **Ercan Karakaş** ile, bir toplantıda ayrıntılı bir durum değerlendirmesi yaptık.

Karakaş hem İstanbul milletvekili, hem de eski Kültür Bakanı olmanın sorumluluğu gereği, bu konuda Meclis'te her türlü girişimde bulunacağını söyledi.

Karakaş'ın bireysel çıkışları bir yana, koskoca CHP, hükümetin İstanbul'u yağmalamasına destek mi verecek?

Ey İstanbullu, bu politikacılardan sana fayda yok. Çoğu ya kişisel ya da örgütsel yağma peşinde.

Örgütlen ve kentine sahip çık!

TANER BERKSOY'A GECİKMİŞ BİR YANIT

Cumhuriyet gazetesini çok seviyorum.

Sadece iyi bir yazı işleri kadrosuna sahip olduğu ve hem bağımsız hem de çok haber verdiği için değil.

Aynı zamanda çok değerli köşe yazarlarıyla, Türkiye'nin ve dünyanın gündemini yakından ve iyi bilgilenerek izlememe yardımcı olduğu için.

Cumhuriyet, sosyal bilimlerin her alanında, özellikle de iktisat, hukuk ve siyasal bilim konularında neredeyse bir fakülte kuracak sayıda öğretim üyesine köşe yazısı yazdırıyor.

Prof. Dr. **Taner Berksoy da** her biri kendi başına âdeta bir "ekol" sahibi olan bu "Cumhuriyetçi" bilim insanlarından biri.

Taner Berksoy *Cumhuriyet*'teki köşesinde 18 Kasım 1997 Salı günü "Enflasyon ve Yeni İnsan" başlığıyla bir makale yazdı.

Enfasyonu irdelediği bu makalesinde, iktisadi bir olgu olan enflasyonun yine iktisadi önlemlerle çözüleceğine işaret ettikten sonra, kronikleşen enflasyonun toplumsal sonuçlarına da değiniyor ve bu konuda bir çözümleme yapıyordu.

Bana da, "**Emre Kongar** bu konuda ne der?" biçiminde bir yollama yaptığı yazısında **Berksoy**, çeyrek yüzyıllık kronik enflasyonun "yeni bir kültür" ve bu kültüre dayalı "yeni bir insan" yarattığını anlatıyordu.

Enflasyonsuz bir ortamda büyüyen dürüst anne-babaların, kronikleşmiş enflasyon ortamında üniversite mezunu olan çocuklarına hangi değerler sistemini aktaracakları konusunda

yaşadıkları ikileme değiniyor ve bir edebiyatçı kıvraklığı ile şöyle diyordu:

"Ya kendilerine aktarılan değerler sistemini gözden geçirip çocuklarına enflasyon ortamında nefes alabilme olanağını verecek değer çarpılmalarını geçerli yaşam biçimi olarak aktaracaklardı; ya da çocukların bire bir, göğüs göğüse yaşamak zorunda oldukları enflasyon ortamına arkalarını çevirip, alınteri, göznuru gibi erdemlerle bezenmiş masallar anlatacaklardı. Bir başka deyişle yeni neslin ebeveyni, sonradan görme bir enflasyon hokkabazlığına soyunmak ya da çocuklarına Dedekorkut masalları anlatan dinozorlar olmak arasında sıkışıp kaldılar."

Berksoy'un yazısı ekonomi ve toplumbilim arasındaki ilişkileri belirtmek açısından da, enflasyonun tüm değerler sistemini nasıl yozlaştırdığını irdelemesi bakımından da bir "klasik" niteliğinde.

Berksoy, bir iktisatçı olarak toplumbilimsel bir yazı yazmış.

Son derece doğru teşhislerde bulunmuş.

Ben de bir toplumbilimci olarak, biraz onun alanına gireyim ve iktisadi bir yanıt vereyim.

Üstelik, benim iktisat yazmaya, O'un toplumbilim yazmasından daha çok hakkım var. Ben hem toplumbilimci olmadan önce (iyi bir toplumbilimci olabilmek için) iktisat eğitimi gördüm, hem de uzmanlaşmaya çalıştığım "Türkiye'nin Toplumsal Yapısı" gibi bir konuda temel belirleyici olduğu için, sürekli olarak iktisadi durumu öğrenmek ve izlemek zorundayım.

Enflasyon, aynen **Berksoy**'un dediği gibi, "iktisadi" bir olgudur. Kaynağı, esas olarak, İngilizcede "PSBR" denilen, "Kamu kesiminin borçlanma gereksinmesidir". Her ne kadar iktisat literatüründe "maliyet enflasyonu" "talep enflasyonu" gibi çeşitli tanımlamaları varsa, ve bir ölçüde "beklentilerden" etkilenirse de, enflasyonun ana kaynağı, kamu açıklarıdır.

Bir başka deyişle enflasyon temel olarak "PSBR"ın somut görüntüsü olan "bütçe açıklarından" kaynaklanır.

Yani enflasyonun yaratılması ve sürdürülmesi, esas olarak *siyasal bir karardır.*

Hükümet açık bütçe yaptıkça enflasyon düşmez.

Hükümet bütçe açıklarını sürdürdüğü sürece, tek başına ne Merkez Bankası'nın para politikası, ne özel teşebbüsün ya da belediyelerin veya çalışanların yapacakları fiyat ya da ücret özverileri enflasyonu etkileyebilir.

Bu açıdan, herhangi bir hükümetin, bütçe açıklarını korurken, yani açık bütçe yapılmasını gerektiren iktisat ve maliye politikalarını sürdürürken, başka alanları, örneğin işçi ücretlerini veya özel teşebbüsün ya da belediyelerin zamlarını tartışmaya açması sadece *aldatmacadır.*

Zaten bu nedenle, **Berksoy** da makalesinin başında, enflasyonun iktisadi bir olgu olduğunu ve iktisadi önlemlerle çözüleceğini vurguluyor ve toplumbilimsel yazısında enflasyonun nedenlerinden çok sonuçlarına, iyice yaygınlaştığı için yavaş yavaş temel değerler sistemiyle bütünleşen ve böylece artık "nedenler arasına girmeye başlayan sonuçlarına" değiniyor.

ENFLASYON CANAVARI

Ben bir toplumbilim öğrencisi olarak, "Biz Türkler..." diye başlayan cümleleri ve bu tür genellemeleri pek sevmem.

Her şeyden önce, "Biz Türkler" de, bütün öteki toplumlar gibi, birörnek kişilerden oluşan bir toplum değiliz.

Zaten tarihte de günümüzde de "birörnek kişilerden oluşan" bir toplum yoktur.

Her insan grubunda görülen "kadınlar ve erkekler", "çocuklar ve yaşılar", "akıllılar ve aptallar" gibi doğal farklılıklara ek olarak "yönetenler ve yönetilenler" bölünmesi ile meslek farklılaşmaları, bir toplum içinde yaşayan kişileri zaten birbirlerinden ayırır.

Üstelik teknolojik ve ideolojik gelişmeler, çağdaş toplumları birbirinden iyice farklılaşmış kişilere, gruplara ve sınıflara bölmüştür.

Bu "bölünme" kötü bir şey de değildir.

Tam tersine, her toplum kendisini oluşturan farklı kişileri, grupları ve sınıfları, ortak bir hukuksal ve siyasal kimlik çerçevesinde, yani vatandaşlık kavramı etrafında birleştirdiği zaman, "fonksiyonel bütünlük" sağlanmış olur ve toplum bu farklılaşmanın getirdiği işbölümü ile daha ilerilere doğru gelişmesine ve değişmesine devam eder.

Ama yine de bazı toplumların yöneticilerinin özellikleri, ya da halkın büyük bir kesiminin sahip olduğu bir nitelik, o toplumların genel kimlikleri gibi algılanabilir.

Şimdi, sevmediğim bir cümle kuracağım ve diyeceğim ki, *"Biz Türkler canavar yaratmayı, beslemeyi, büyütmeyi ve sonra da ondan korkmayı çok seviyoruz."*

Sanki bizim toplumumuz bir "canavarlar" toplumu haline geldi son yıllarda.

Önceleri karısını baltayla doğruyan "Kasımpaşa canavarı" gibi bireysel canavarlarımız vardı.

Derken toplumsal canavarlar doğurduk.

Trafik canavarı gibi.

Enflasyon canavarı gibi.

Kendimizin ürettiği, bireysel ya da toplumsal davranışlarımızın aynası olan canavarları çok seviyoruz.

Belki de içimizdeki canavarı temsil ettikleri için.

Canavarca duygularımızı, tutum ve davranışlarımızı, kişiliğimizden soyutlayıp toplumsallaştırarak, sorumluluklarımızdan kurtulduğumuzu ve canavarlıktan arındığımızı düşünüyoruz galiba.

Trafik canavarını, yaratmadığımız bir teknolojinin ürünlerini plansız programsız bir biçimde ülkemize getirerek biz yarattık.

Basiretsiz politikacıların yanlış kararlarının, "yağmacı bir arabesk kültür" ile yetişen sürücülerimiz ve memurlarımız ile bütünleşmesi sonunda, karayollarımız bir kan gölüne döndü.

Enflasyon canavarını da politikacılarımız yarattı.

Büyüttü ve besledi.

Şimdi de aynı politikacılar, bir yandan bu canavara yemek ve su vermeyi, sevgi ve ilgi göstermeyi ihmal etmiyor, öte yandan da bize, yani vatandaşlara dönüp, "Biz bu canavarı öldüreceğiz," diye palavra sıkıyorlar.

Gençler bilmez. Bu canavarı Türkiye'de de dünyaya getiren siyasetçilerin toplandığı bir parti vardı. Adına Demokrat Parti derlerdi.

İşte bu parti "nurlu ufuklara doğru" yelken açtığını ilan ederken karşılıksız para basıp, açık bütçe yaparak, "nurlu

ufuklar okyanusunda" bizi yutacak olan enflasyon canavarını da doğuruyordu.

Demokrat Parti'nin demagogları, dar gelirlilerin kasaba, bakkala ve manava borçlanmasının çok olağan olduğu ve küçük "veresiye defterlerinin" yaygın olarak kullanıldığı bu dönemde, **Atatürk** ve **İnönü** hükümetlerinin özenle kaçındığı, *karşılıksız para basma* kararının gerekçelerini topluma şöyle açıklıyorlardı:

"Düşünün, sizin bakkal ve manava yüz lira borcunuz var. Bakkal ve manavın, toptancılara yüz lira borcu var. Toptancıların devlete yüz lira vergi borcu var. Şimdi biz yüz lira fazla basıp memur maaşlarını ödüyoruz. Memur, bakkal ve manava, bakkal ve manav toptancıya, toptancı da devlete borcunu ödüyor. Böylece hem herkes borçtan kurtuluyor hem iş hacmi ve ekonomi genişliyor."

Ama fazla bastıkları bu yüz lirayı dar gelirli vatandaşın cebinden aldıklarını söylemiyorlardı.

ENFLASYON AHLAKSIZLIĞI VE MEMUR SENDİKACILIĞI

İki değerli bilim adamı, Prof. **Yılmaz Esmer** ile Prof. **Ersin Kalaycıoğlu**, Türkiye'de 1991 ve 1997 yıllarında "Dünya ve Türkiye Değerler Araştırması" adıyla bir çalışma yaptılar.

Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 70'ini kapsayan, 40'ı aşkın toplumda yapılan bir araştırma bu.

Araştırmanın ayrıntılı sonuçları henüz basılmadı.

Araştırmada dünya nüfusunun değerleri, toplumlararası karşılaştırmalar yapmaya izin verecek bir biçimde saptanıyor.

Şimdi sıkı durun.

Bakın bu araştırmada, Türkiye'de halkın kurumlara duyduğu güveni gösteren puanlar ("güvenenlerden" "güvenmeyenler" çıkarıldıktan sonra elde kalan sonuç) ne diyor?

Orduya duyulan güven 88.

Hukuk sistemine ve mahkemelere duyulan güven 43.

Meclis'e duyulan güven 5.

Partilere duyulan güven – 40 (eksi 40).

Araştırmanın yöntemi açısından söyleyelim: Siyasal partilere güven duymayanların yüzdesi güven duyanların yüzdesinden 40 puan daha fazla.

Halkı aptal yerine koyan siyasal parti liderlerine saygıyla duyurulur.

Neden bu böyle?

Neden halk, siyasal partilere güvenmiyor?

Yanıt basit: Siyasal partiler, halkı aldatıyorlar da ondan.

Yakın geçmişte Refahyol hükümetinin iki ortağı da, bu hükümeti kurarak seçmenlerini aldatmışlardı. Çünkü Refah

Partisi 1995 seçim propagandasında **Tansu Çiller**'i yüce divana göndereceğini söylemiş, Doğru Yol Partisi de propagandasını, "PKK'dan daha tehlikeli" dediği Refah Partisi'ne karşı yürütmüştü.

Seçimlerden sonra, her iki parti de, bu temel söylemlerine karşı bir hükümet kurarak, birbirlerini iktidara getirmişler ve aklamışlardı.

Şimdi de **Mesut Yılmaz** iktidarı, enflasyon sanki kendi dışlarında bir olaymış gibi halkı aldatıyor.

Şubat ayı rakamı açıklanınca politikacılar yine desteksiz atmaya başladılar.

Prof. **Taner Berksoy**'un *Cumhuriyet*'teki enfes bir enflasyon makalesinden yola çıkarak bu konudaki ilk yazımı iki hafta önce yazmıştım.

Sonra araya Körfez krizi girince, bu yazı biraz gecikti.

İlk yazımda, enflasyonun temel nedeninin, hükümetlerin bilinçli kararları olduğunu söylemiştim.

Bu gerçek ortadayken, en sorumlu makamlarda oturan ve her gün televizyon ekranlarında insanın gözünün içine baka baka enflasyonu düşürme palavraları sıkan politikacıları gören seçmen, onlara nasıl güven duysun?

Halk, kuramsal olarak enflasyonun nedenini bilmese bile, yaşadığı ekonomik sorunlardan iktidarın sorumlu olduğunu anlamıyor mu sanki?

Enflasyon bir nevi vergidir: Yalnızca dar ve sabit gelirliden alınan ve üstelik, zengine verilen bir vergi.

Ben 1992 yılında, Ankara'ya devletin en yüksek memuru olarak göreve gittiğimde maaşımın dolar değeri 1100 idi. 1995 yılında görevden ayrılırken, bu rakam 700'e düşmüştü.

Aradaki 400 dolar ne oldu?

Zenginlere gitti.

Ben yoksul edebiyatı yapmayı, klasik sömürü sloganları kullanmayı pek sevmem.

Ama devletin en yüksek memurunun hali bu iken, küçük memur, küçük esnaf, emekli, dul, yetim gibi, dar ya da sabit gelirli geniş kitlelerin halini varın bir de siz düşünün.

Enflasyonu düşürmeyen iktidar, bu canavara karşı kendini korumak için sendika kurmak isteyen memurlara, göz yaşartıcı bomba ile yanıt veriyor.

Hem de bugünkü iktidarın başının, muhalefette iken bizzat kışkırttığı memurlara.

Bence siyasal partilere duyulan – 40 güven bile fazla.

SEVGİLİ LİDERLERİMİZ, TÜRKİYE SİZLERLE GURUR DUYUYOR

Türkiye'nin mükemmel bir Anayasası var.

Seçim sistemi hem adaletli, hem de istikrarlı.

Siyasal Partiler Yasası fevkalade.

Enflasyon sorun değil.

Gelir dağılımı çok makul sınırlar içinde farklılaşma gösteriyor.

Yatırımlar şahlanmış durumda.

Kalkınma hızı yüksek.

Meclis mükemmel çalışıyor.

Kendilerini ülke sorunlarının çözümüne adamış politikacılar, gece gündüz demeden, kendilerini helak ederek, vatan millet uğruna, yemeden, içmeden, uyumadan, uygar bir ülkenin layık olduğu yasaları çıkarıyor.

Halk mutluluğun doruklarında.

Hükümet müthiş uyumlu, kararlı ve etkin.

Muhalefet hem yapıcı, hem sürekli olarak yeni projeler üretiyor.

Asayiş tümüyle "berkemal".

Bırakın devletteki rüşveti ve yolsuzluğu, vatandaşlar arası işlemlerde bile herkes, birbirine duyduğu sonsuz bir güven içinde, en ufak bir sorun bile çıkmadan yaşamını sürdürüyor.

Çete mete laf.

Halk o denli bilinçli ki, güvenlik güçleri işsizlikten bunalıyor. Yakında polislerin bir bölümü öğretmen kadrolarına aktarılarak ülkenin eğitim seferberliğine katkıda bulunmaya başlayacak.

Ordumuz, bırakın ülke içindeki asayiş sorunlarıyla uğraşmayı, komşularımızla geliştirdiğimiz çok uyumlu ilişkiler ve bölgede oluşturduğumuz olağanüstü barış ortamı sayesinde, tüm gücünü artık, kalkınma ve eğitim seferberliğinde kullanmaya yöneliyor.

Mahkemelerimiz işsizlikten adli tatili dokuz aya uzatmayı planlıyor.

Bu mutlu tabloyu borçlu olduğumuz siyasal liderlerimiz, muhteşem bir demokrasi kültürü ile, aralarındaki küçük anlaşmazlıkları ve program farklarını açık oturumlarda, adeta kendilerini eleştirerek ve birbirlerine iltifatlar yağdırarak tartışıyorlar.

Her biri "artık yeter, ben liderlikten çekilmeliyim, yerimi daha genç ve daha başarılı arkadaşlara bırakmalıyım" diyor ama, kendi yetiştirdikleri, arkalarından gelen lider adayları, onların başarılarıyla gözleri kamaşmış olduğu için, "ben kendi liderim kadar başarılı olamayabilirim" kaygısı ile, ayrılmalarını engelliyor.

Zaten gerek seçmen, gerekse hemen hemen kendilerine oy veren tüm vatandaşların temsil edildiği parti örgütleri de, mevcut liderlere âdeta tapıyor ve görevlerini bırakmalarına asla razı değil.

Rejim bunalımları gibi, demokratik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi gibi, ekonomik kalkınma ve gelir dağılımı adaletsizliği gibi sorunlar çoktan aşılmış olduğu için, şimdi, eğitimin, sağlık hizmetlerinin ve sosyal güvenlik sisteminin standartlarının yükseltilmesi gündemde.

Bu sorunları çözmek için büyük bir felsefi, ideolojik ve teknik atılım içinde görülen sosyal demokrat liderler, birbirleriyle yarışıyor.

Bir yandan birbirlerinin olumlu önerilerine atıflar yaparken, öte yandan, "ben nasıl olur da rakibimin güzel programlarına daha büyük anlamlar katacak projeler oluşturabili-

rim" diye, sivil toplum örgütleriyle, üniversitelerle ve uzman vatandaşlar ile oluşturdukları çalışma grupları içinde çözüm üretiyorlar.

Sağda ise, Milliyetçilik ve İslamcılık gibi mukaddes değerleri siyasal yarış alanı dışına çıkarmış olan liderler, kendi aralarında, "devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan tüm insanlarımızı, din, dil, ırk, milliyet, inanç ve kültür farkı aramaksızın nasıl daha yüceltebiliriz" tartışmasını yapıyorlar.

Kamu yararı tümüyle ön planda.

Millletvekilleri, çok düşük bir maaşla çalışıyor, ama toplumun genel standartları çok yüksek olduğu için, sıkıntı çekmiyorlar.

Bu tabloyu yaratan sayın liderlerimiz, "Türkiye sizlerle gurur duyuyor".

ZİYA GÖKALP, MOZART, BALZAC VE SHAKESPEARE

İmam-hatip eğitimi, Türkiye'de, sola karşı "mukaddesatına saygılı gençler" yetiştirmek gibi yanlış bir amaçla geliştirilmiş, sonradan, bu eğitimi almış olanların yargıya ve yönetime de egemen olmalarının kapısını açmak için, yükseköğretim açısından da gerekli olan düzenlemeler yapılmıştır.

Ama imam-hatip eğitiminin, "normal" eğitime bir seçenek olarak yaygınlaşmasının altında sadece bu ideolojik yönlendirme, "Devleti, tarikat görüşlerine yakınlaştırma" ve sonunda "Demokratik Hukuk Devletini" "Çete Devletine" dönüştürerek yönetme anlayışı değil, aynı zamanda, "normal eğitimin bütünüyle çökmüş ve hiçbir işe yaramaz hale gelmiş" olması da yatmaktadır.

Bir başka deyişle söylemek gerekirse, bir meslek eğitimi olan "imam-hatip eğitimi", sadece, devlet eliyle desteklendiği için değil, aynı zamanda, "normal eğitim çökmüş ve göçmüş" olduğu için de hızla yaygınlaşmıştır.

Türkiye'de "normal" eğitim, bırakınız "iyi insan, iyi vatandaş yetiştirmeyi", gençlerimizi teknolojik açıdan bile eğitememektedir.

Böylece, "normal eğitim"e esas olarak kalan tek işlev, öğrencileri, "Üniversiteye hazırlama" olmaktadır ama, ortaöğretim artık bu işlevini bile yerine getiremediği için, aileler, "dershanelere" tonla para akıtmaktadır.

Piar-Gallup'un Başkanı **Bülent Tanla**, son günlerde gençlikle ilgili yeni bir araştırma yaptı.

Bugünkü gençliğin sorunları ve çözüm yolları hakkında

mükemmel bilgiler üreten bu araştırmayı düzenlerken bana da "ne soralım?" diye danıştılar.

Ben de bazı temel tutum ve davranışlarla birlikte, hep merak ettiğim bir konunun da araştırılmasını, gençlerimizin, ünlü bir Türk düşünürü ile ünlü üç yabancı hakkkında karşılaştırmalı olarak bilgilerinin ölçülmesini istedim.

Şimdi sıkı durun, işte sonuçlar:

Gençlerin yüzde 56.3'ünün, yani yarıdan fazlasının **Balzac** hakkında *hiçbir fikri yok.*

Yüzde 12.2 **Balzac**'ı bilim adamı, yüzde 6.1 de müzisyen sanıyor.

Gençlerimizin yüzde 41.4'ünün **Shakespeare** hakkında *hiçbir fikri yok.*

Shakespeare'in müzisyen olduğunu düşünenler, **Balzac**'ı müzisyen sananlardan daha fazla: Yüzde 8.4. Buna karşılık bilim adamı diyenler, daha düşük, yüzde 3.4.

Gençler tarafından en çok tanınan yabancı kişi **Mozart: Mozart**'ın kim olduğu hakkında *hiçbir fikri olmayanlar* sadece yüzde 34.8 (Yani gençlerin sadece üçte biri **Mozart**'ı hiç tanımıyor, ne büyük başarı!). Onu edebiyatçı sananlar, yüzde 2.2, bilim adamı zannedenler ise binde 6.

Evet, şimdi asıl sürprize, "zurnanın zırt dediği yere" geliyoruz:

Gençlerimizin yüzde 36.1'nin **Ziya Gökalp**'in kim olduğu hakkında "hiçbir fikri yok".

Bu sizin için bir sürpriz değilse, şimdi asıl sürprize geçelim: Gençlerimizin yüzde 60.7'si, **Ziya Gökalp**'i edebiyatçı sanıyor: **Gökalp**'in asıl mesleği olan "bilim adamlığını" bilenler sadece yüzde 2.0. Bu arada, bu ünlü düşünürümüzü, müzisyen sananların oranının da yüzde 1.2 olduğunu söyleyeyim.

İşte imam-hatip eğitiminden "medet uman" ülkemizin genel eğitim düzeyinin "hal-i pür melali".

Ziya Gökalp'i veya **Balzac**'ı tanımakla, bir türlü düşürül-

meyen (dikkat edin, *düşürülemeyen* değil, *düşürülmeyen*) yüksek enflasyon oranı ya da gittikçe bozulan gelir dağılımı adaleti arasındaki ilişkiyi sorarsanız, size bu kavramların "demokrasi kültürü" içinde bütünleşmiş olduklarını, ve bunların bir bölümü eksik olunca ötekilerin de işe yaramadığını söyleyebilirim.

SUSURLUK OLAYLARI, ATATÜRK VE BİZ

Susurluk skandalı ile ortaya saçılan, devletin içine sızmış olan çeteler olayı hâlâ sonuçsuz.

Meclis soruşturmasını yargıya intikal ettirip devleti bu ayıptan arındıracak olan makamlar, bu konuda ya isteksiz, ya etkisiz, ya yetkisiz.

Oysa son "20 Mart 1998" bildirisi dahil, 1990'lı yıllarda ortaya çıkan rejim bunalımının altında esas olarak, hukuk devletinin yıkılmış olması ve siyasal mekanizmaların bu yıkılışa çare üretememesi yatıyor.

Hukuk devleti'nin yıkılması önce gecekonducuların gaspçılığı ile başladı.

Hukuk dışı yağmanın başladığı aynı anda tarikatçıların elleri öpülüyordu.

Daha sonra, politikacılar ile toprak yağmacılarının işbirliği başladı.

Sonuda, yağmacılar bütün prartileri ele geçirdiler ve politikacılık eşittir yağmacılık oldu.

Bu öylesine köklü bir dönüşümdü ki, ülkeyi rejim bunalımından çıkarmak için kurulan son **Mesut Yılmaz** hükümeti bile reformları filan bir yana bırakıp, herkesin gözünün içine baka baka, toprak yağması kararnamesi çıkardı.

Aslında önce toprak yağmacılarına göz yuman politikacılar bir süre sonra, tümüyle bunların denetimine girmişti.

Çete olayında da aynısı oldu: Devlet önce, gecekondu yağmacılığından ve tarikat yalakacılığından yaklaşık on-on beş yıl sonra, sola karşı dinci ve milliyetçi örgütlenmeleri özendirdi.

Bir süre sonra bu örgütler, devlet denetimini aşıp, kendi amaçları için cinayet işlemeye ve soygun yapmaya başladılar.

Devlet, bir süre sonra bunları taşeron olarak kullanmaya kalktı.

Gecekondu yağmasında ortaya çıkan aynı sonuç bu kez "çeteler" alanında da görülüldü. Çeteler önce bürokratları ve politikacıları, sonra da bunlar aracılığıyla devleti ele geçirdi.

Önce toprak yağmacılarına, sonra tarikatçılara, en sonunda da cinayet çetelerine teslim edilen devlet, nasıl kurulmuştu?

İşte tam bu noktada, bir kara mizah var:

Mustafa Kemal ve arkadaşları, parçalanmış ve yok olmuş bir imparatorluğun enkazından bir ulus-devlet yaratmaya çalışırlarken ellerinde ordu adına hemen hemen hiçbir örgütlü güç yoktu.

Ülke düşman işgali altında.

İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan orduları her yere egemen.

Halife-Sultan yani Padişah, düşmanla işbirliği içinde.

Padişahın adamları sürekli olarak **Mustafa Kemal**'e karşı silahlı ayaklanmalar düzenliyorlar.

Mustafa Kemal ve arkadaşlarının boyunlarında Padişah'ın Şeyhülislamının idam fermanı asılı.

Ermeniler ordular kurarak Doğu'dan Anadolu'ya giriyorlar.

Bu durumda, gerek isyanların bastırılmasında, gerek düşmanla çarpışmakta elle tutulabilecek tek güç **Çerkez Etem**'in "kuvvayi inzibatiye" güçleri.

Ama **Çerkez Etem**, bir çeteci. Emir dinlemeyen, isyanları zulümle bastıran bir çeteci.

Mustafa Kemal ve **İsmet İnönü** bir an tereddüt etmiyorlar: Çete, denetim altına alınacak, devlet otoritesi (**Attilâ İlhan**'ın deyişiyle, "dikkat isterim: henüz kurulmamış olan devletin otoritesi) tesis edilecektir.

Etem Ankara'ya geldiğinde, eldeki birkaç asker, pencere altına filan yerleştirilir. Buluşma böyle koşullarda gerçekleşir.

Ve sonunda **Mustafa Kemal Atatürk** ve arkadaşlarının "devlet otoritesi" **Etem**'i mağlup eder.

Bugün yağmacılara, tarikatlara ve çetelere teslim edilen devlet işte bu devlettir.

ÇOK, AMA ÇOK ÖNEMLİ BİR KONU

İnsanlararası bölünmenin, düşmanlığın, savaşların dinamiği nedir?

Bütün insan ilişkilerini, önce insan-doğa, sonra da insan-insan çelişkisinin oluşturduğunu biliyoruz.

İnsan-doğa çelişkisi sırasında ortaya çıkan teknoloji ve bunun sonunda oluşan insan-insan çelişkisinin ürettiği ideoloji, neden bölünmüşlüğe ve savaşlara yol açıyor?

Evrensel olarak iki kavram önümüze çıkıyor "bölünmenin" nedenleri olarak: "Farklılık" ve "gelir bölüşümü kavgası".

Çoğunlukla da "farklı kimlik sorunu" ile "adaletsiz gelir paylaşımı ya da bölüşüm" sorunu birleşiyor ve bütünleşiyor.

Belli bir kimliğe sahip oldukları için, içinde yaşadıkları toplumdan farklı olduklarını düşünenler, bu nedenle kendilerine ortak üretimden adaletsiz ve eksik pay verildiğini de öne sürüyorlar.

Ya da tam tersi: Kendilerinin farklı ve bu nedenle de üstün olduğunu düşünenler, kendilerinden farklı olduğuna inandıkları insanlarla birlikte yaşamak ve üretimlerini onlarla paylaşmak istemiyorlar.

Çağımızdaki siyasal "birimler" hâlâ "ulus-devlet" mantığı üzerine dayalı yapılarını sürdürmekte.

Dolayısıyla, "bölünme" ya da "bölücülük", "ulus" kavramı ekseninde ortaya çıkıyor.

Bir siyasal "birim" içinde, birlikte yaşadığı insanlardan "farklı" olduklarını ve bu nedenle kendilerine "gelir bölüşümünde" haksızlık edildiğini düşünenler, "biz ayrı bir ulusuz"

diye ortaya çıkarak, kendileri için "ayrı" bir siyasal birim istedikleri zaman, içinde bulundukları birim açısından "bölücülük" yapmış oluyorlar.

Siyasal bölünme hiç kuşkusuz sonuç olarak bir güç, bir ekonomik, siyasal ve askerî güç sorunudur.

Gücü olan, belli bir toprak parçasını zorla işgal ediyor.

Gerek askerî eylemin, gerekse ekonomik ve siyasal gücün ardında da, başta, tartışmaya konu olan siyasal birimin yani devletin komşuları olmak kaydı ile, "uluslararası camianın" da yargıları ve desteği çok önemli.

Tarih bize gösteriyor ki, "ekmek kavgasına" dayalı "farklılık" ya da "farklılığa" dayalı "ekmek kavgası" iddiasında bulunmak için, bir grubun, sadece içinde yaşadığı büyük toplumdan farklı dile, farklı dine ve farklı kültüre sahip olması yetmiyor.

Bu "farklı" insanların, bağımsız bir siyasal birim altında birleşebilmeleri için, gerekli olan asıl öge, bunlara, kendilerinden değişik ve daha güçlü toplum tarafından baskı yapılması ve zulmedilmesi olarak ortaya çıkıyor.

Daha açık terimlerle konuşalım:

Sadece günümüzdeki "geç kalmış uluslaşma süreçlerinin" değil, tarihteki pek çok örneğin de, ayrı bir siyasal birim içinde kendi devletlerini kurmalarının, hem sosyal psikolojik, hem de siyasal ve kültürel koşullarının başında, bir başka ulus tarafından baskı altında tutulmak ve zulüm altında olmak yatıyor.

Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmesi de, PKK teröründen çok, "çoğunluk" durumunda olanların, kendilerinin "farklı" olduklarını ve bu nedenle baskı altında tutulduklarını öne sürenlere karşı gerçekten baskı ve zulüm uygulaması, ve "azınlık" olduklarını düşünenlerle birlikte yaşamayı reddetmesiyle gündeme gelebilir.

Yani kaçınılmaz olarak siyasal bölünmeyi getirecek olan

asıl kültürel ve duygusal bölünme, ancak sayısal "çoğunluğu" teşkil eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bir bölümünün, kendilerinden "farklı" gördükleri insanlarla birlikte yaşamayı reddetmeleriyle gerçekleşir.

Askerî bakımdan pek bir anlamı olmayan, büyük kentlerdeki kör ve vahşi PKK terörünün asıl amacı, toplumun geniş kesimlerinde, Kürt kökenli vatandaşlarımıza karşı bir kin ve nefret yaratıp, bu "duygusal bölünmeyi" gerçekleştirmektir.

Son günlerde basında, bir ilimizin valisinin, Türkiye'nin belli bir yöresinde doğmuş olan vatandaşlarımızın o ile girmesini yasakladığına ilişkin bazı haberler yer aldı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin hem günceli hem de geleceği açısından, bundan daha etkili bir bölünme süreci başlatılamaz, diye düşünüyorum.

BU FİLMİ YENİDEN GÖRMEK İSTEMİYORUM

Televizyonlarda kanal kanal dolaşarak oynatılan filmler var.

Bakıyorsunuz, aynı film, her gece bir başka kanalda karşınıza çıkıyor.

Bir de kanıma dokunan bir sunuş var ki, bütün tüylerimi diken diken ediyor: Kırkıncı kez oynatılarak artık posası çıkmış bir filmi, "Ekranlarda ilk defa" diye sunmuyorlar mı, tepem atıyor.

İzleyici bu kadar da aptal yerine konmaz ki kardeşim!

İzleyici bu kadar da aptal yerine konmaz ki kardeşim:

Önce çeteleri kurduracaksınız.

Sonra, bu çeteleri beğenmediğiniz görüş sahiplerinin üzerine saldırtacaksınız.

Beğenmediğiniz görüş sahipleri de, zaten kendi salaklıklarından dolayı çeteler biçiminde örgütlenip sağa sola saldırmaya başladıkları için, bu çeteler savaşını tırmandıracaksınız.

Eğer beğenmediğiniz görüş sahipleri hâlâ bu yola girmemişlerse, onların da çeteler biçiminde örgütlenmesi ve saldırıya geçmesi için ajanlar kullanacaksınız.

Beğendiğiniz ve beğenmediğiniz görüşlere sahip çeteleri iyice örgütleyip birbirine düşürdükten sonra, sivil politikacıların beceriksizliklerinden, çıkarcılıklarından ve aymazlıklarından da yararlanıp, can güvenliğinin kalmadığını ve sistemin tıkandığını gerekçe göstererek askerlere, "buyrun darbe yapın" diyeceksiniz.

Sonra, bir yandan Türkiye üzerindeki emellerinizi tereya-

ğından kıl çeker gibi gerçekleştireceksiniz, öte yandan, "Türkiye'de insan hakları ihlal ediliyor" diye bağıracaksınız.

Sevgili kardeşlerim, ben kişisel olarak bu filmi en az iki defa gördüm ve artık doydum, *bu filmi yeniden görmek istemiyorum.*

Hem bu eski filmleri piyasaya süreceksiniz, hem de her defasında, "Türkiye'de ilk kez" diye yutturabilmek için isim değiştirerek, ya "komünist saldırısı", ya "sağ-sol çatışması" ya "alevi-sünni kavgası", ya "şeriatçı-laik mücadelesi", veya "Türk-Kürt savaşı" adı altındaki değişik afişler kullanacaksınız.

1968 yılında, "Çocuklar bu yaptıklarınız ancak askerî darbe getirir" dediğimde, kendisine "devrimci sıfatlar" yakıştıran ve bana "zaten amacımız, askerleri iktidara getirip baskı rejimi kurdurmak ve sonra halkın bu baskı rejimine karşı kurtuluş savaşını başlatmak" diyen kardeşim, *ben bu filmi yeniden görmek istemiyorum.*

1978 yılında, "Çocuklar bu yaptıklarınız ancak askerî darbe getirir" dediğim zaman, kendisine "milliyetçi sıfatlar" yakıştıran ve bana "zaten amacımız askerleri iktidara getirmek, çünkü ülkücü ideallerimiz ancak onların yönetiminde topluma egemen kılınabilir" diyen kardeşim, *ben bu filmi yeniden görmek istemiyorum.*

1998 yılında, "Çocuklar bu yaptıklarınız ancak askerî darbe getirir" dediğim zaman, kendisine "dinci sıfatlar" yakıştıran ve bana "askerler millet ile aramıza giriyor, oysa ne güzel demokrasi adı altında dini bütün bir toplum ve dini bütün bir devlet kuruyorduk, gerekirse bu uğurda savaşırız ve canımızı veririz" diyen kardeşim, *ben bu filmi yeniden görmek istemiyorum.*

Ben yaklaşık otuz yıllık bir süreç içinde, en atak, en zeki, en parlak öğrencilerimi kurban alan ama bütün siyasal liderleri, üstelik güçlerini pekiştirerek yerinde tutan ve onları an-

cak normal ecelle gelen ölümle oturdukları koltuktan ayıran *bu filmi yeniden görmek istemiyorum.*

Ben ülkemin ilerlemesinde en önemli işleve sahip olan üniversiteleri, üstelik "ülkeyi kurtarmak uğruna yapılan eylemler aracılığı ile" kilitleyerek ve en seçkin aydınları kurşunlayıp susturarak, Türkiye'yi yıllarca geriye iten *bu filmi yeniden görmek istemiyorum.*

Ey Ankara'daki, İstanbul'daki, Diyarbakır'daki, Edirne'deki, Hakkâri'deki *yerli senarist ve yönetmen kardeşlerim;* ey Washington'daki, Moskova'daki, Şam'daki, Bağdat'daki, Atina'daki, Tahran'daki, Londra'daki, Bonn'daki, Paris'teki *yabancı yönetmen ve senarist arkadaşlarım,* ne olur yapmayın, paranızı, enerjinizi, boşa harcamayın, ***ben bu filmi yeniden görmek istemiyorum.***

Radyo ve televizyonlardaki, gazete ve dergilerdeki yazar çizer, muhabir ve yönetici *dostlarım,* lütfen, lütfen bu filmi bir daha izlemeye bizi mecbur etmeyin, ***ben bu filmi yeniden görmek istemiyorum.***

Ey politikacılar, devletin *derinliklerini* ve de *sığlıklarını* yöneten sorumlular, **Susurluk** skandalını sorgulayın, **Uğur Mumcu** cinayetini çözün, çünkü ***ben bu filmi yeniden görmek istemiyorum.***

TÜRBAN KRİZİ:
DEVLETİN YARATTIĞI BUNALIM

Çok uzun bir süredir, "Türban Krizi" üzerine yazmak istiyordum.

Yazmak için, olayların biraz soğumasını ve bu "krizde" en çok zarara uğrayan, canımız, gözbebeğimiz gençlerimizin, çok sevdiğim öğrencilerimin "eylem alanı"ndan çekilmelerini, yani üniversitelerin kapanmasını bekledim.

İnsan son yıllarda Türkiye'de olup bitenlere bakınca gerçekten şaşkınlığa uğruyor.

Hırsızlık masasındaki polisler, otomobil çalmak için *çete oluşturmuş*.

Milletvekilleri, polis müdürleri, uyuşturucu kaçakçıları ve katiller, "devleti kurtarmak" için çete kurmuşlar, *güpegündüz cinayet işleyip adam kaçırıyor ve fidye topluyorlar*.

Kamu yararını gözetmekle, dolayısıyla, tarihi ve doğayı korumakla yükümlü *merkezî ve yerel iktidarlar, kentlerimizde kalan son yeşil alanları ve sahilleri de imara açarak, "yağma"yı önleme yerine, ona öncülük ediyor*.

Aslında insanı yücelten, mukaddes inançlar olması gereken *millî ve dinî değerler, kıyım ve kıyam (ayaklanma) için kullanılıyor*.

Giyim kuşama ilişkin bireysel özgürlükler, *totaliter sistemlerin yolunu açan toplumsal baskıların aracı yapılmak isteniyor*.

İşin, bir toplumbilim öğrencisi olarak beni şaşırtan yanı, *bütün bu oluşumlara "devletin", yani insanları daha mutlu ve müreffeh kılmak için, belli bir düzeni temsil eden ve bizzat bu*

insanlar tarafından kurulan ve denetlenmekte olan devletin öncülük etmesi.

Devlet eliyle yaratılan bunalımların tipik örneği, üniversiteler kapandığı için hızını yitirmiş gözüken "Türban Krizi".

Üniversitelerimizde, belli bir siyasal görüşün, "siyasal İslamın" rozeti haline gelen ve artık yaygın bir protesto teması olarak işlenen krizin adını bile, devlet koymuştu:

12 Eylül'den sonra üniversiteleri ilkokul derekesine indiren YÖK kurulduğu sırada, kız öğrencilerin "başörtüsü" ile derslere devamı sorun olunca, YÖK'ün kurucusu ve o zamanki başkanı **İhsan Doğramacı**, "Öğrenciler, üniversiteye geleneksel başörtüsü ile giremezler ama çağdaş bir biçimde takılmış olan türbana izin verilebilir" mealinde bir beyanat vererek, günümüze dek uzanan "Türban Krizi"nin isim babalığını yapmıştı.

Bakın devlet bu bunalımı nasıl yarattı ve nasıl besliyor:

1) Devlet önce, İmam-Hatip okullarını, "milliyetçi ve mukaddesatçı gençler" yetiştirmek için, genel eğitim yerine âdeta bir alternatif olarak yaygınlaştırma politikasını, 1960'lı yılların sonuna doğru benimsedi ve bunu, dönemin Cumhurbaşkanı **Sunay**'ın ağzından açıkça ilan etti.

2) Devlet, bu okulları yaygınlaştırırken, aslında *asla imam olamayacak* olan kız öğrencilerin de buralara kabul edilmesine izin verdi.

3) Devlet bu okullardaki eğitim ile, altı yıl boyunca bu gençlere, *başlarını örtmenin din adına gerekli olduğunu* öğretti.

4) Devlet, İmam-Hatip mezunlarının, *emniyet müdürü, vali, savcı, yargıç* gibi gibi görevler için eğitim yapan fakültelere girmelerine olanak sağladı.

5) Yine devlet, yani, asla imam olamayacak olan kızlarımızı İmam-Hatip okullarına alan, onlara bu okullarda altı yıl boyunca dinî eğitim veren ve vali, emniyet müdürü, savcı,

yargıç olma yollarını açan aynı devlet, ilgili fakültelere girmeleri için, *kendi verdiği eğitimle başlarını örtmesini öğrettiği kızlarımıza bu kez, "başını aç!" dedi.*

6) Üstelik, yine devlet, başlarını örtmesini öğrettiği bu çocukların başlarını açtırmak için, asıl görevi eğitim yapmak ve yaptırmak olan *dekanları ve rektörleri, inzibat kuvveti olarak kullanıp*, bu kararı uygulamalarını onlardan bekledi.

Bunalım yaratmanın daha iyi bir yolunu bilen varsa beri gelsin!

Bu modeli, dünyanın neresinde olursa olsun, kime anlatırsanız anlatın, ilk teşhis, devletin bir yandan *uzun dönemli ve yapısal bir bunalım* yaratırken, öte yandan, yarattığı bunalımla, *üniversiteleri ve onların yönetcilerini yıpratmak* istediği biçiminde olacaktır.

"Türban Krizi" konusunda kimsenin görmediği ya da *görmek istemediği çözüm açıktır*:

Devletin imam-hatip eğitimi politikası ile "türban yasağı kararı" arasındaki çelişki ortadan kaldırılmalı, *bunlar birbirleri ile uyumlu hale getirilmelidir.*

Yani "Türban Krizi"ni çözmek için, ya İmam-Hatip eğitimi politikasını değiştireceksiniz, ya da "türban yasağı kararını" kaldıracaksınız.

TAHA AKYOL'A BİR SORU

Değerli yazar **Taha Akyol**, 28 Mayıs 1998 günü, *Milliyet*'teki köşesinde *Meşruiyet Kültürü* başlıklı bir yazı yayınladı.

Yazıda işlenen görüş, 27 Mayıs Askerî müdahalesinin *meşru bir müdahale* olduğunu savunanların, bu tezlerini, **Menderes**'in seçim yapmayacağı yargısına dayandırdıkları, oysa (**Akyol**'a göre) eldeki kanıtlar **Menderes**'in seçime gideceğini gösterdiği için, bu iddianın, yani 27 Mayıs'ın, *meşru bir müdahale olduğu iddiasının* yanlış olduğu düşüncesi idi.

Sayın **Akyol**, makalesinin girişinde, *21. Yüzyılda Türkiye* adlı son kitabıma da atıf yapıyor ve *önemli* diye iltifat ettiği kitabımda, **Menderes**'in seçime gitmeyeceği iddiasını benim de tekrarladığımı belirtiyordu.

Önce hemen bir noktayı vurgulamak istiyorum: Sayın **Akyol** benim bulgularımı ve çözümlemelerimi eleştiriyorsa bile, herhalde şimdiye kadar hiçbir yazar bu denli zarif ve kendince dokümante edilmiş, bütünüyle polemikten uzak, saygılı bir eleştiri *yapmamıştır*.

Sanıyorum bu üslup, **Akyol**'un bugün eriştiği noktadaki olgun kişilik yapısını da, "üslübu beyan aynıyla insan" deyişinde olduğu gibi, oldukça güzel bir biçimde yansıtıyor.

Akyol'un bu güzel başlangıcından cesaret alarak, Türk basınında örnekleri pek görülmeyen, polemikten, demagojiden ve totolojiden uzak, bir "demokrasi söyleşisi" sürdürebilir miyiz diye düşünüyorum.

Bu nedenle de bu yazımı kendisine bir soru sorarak bitireceğim.

Ama önce yukarda adı geçen makalesi üzerine bazı düşüncelerimi belirtmek istiyorum.

• • •

Bir darbenin meşruiyeti kavramı, dar ve geniş anlamda olmak üzere iki biçimde ele alınabilir.

Dar anlamda meşruiyet, bir darbenin, darbe anında, o toplumda egemen olan hukuk sistemine göre değerlendirilmesi bakımından yapılabilir.

Geniş anlamda meşruiyet ise, bir darbenin, belli bir ideoloji adına yapıldığı iddiası ile, o ideolojiye göre değerlendirilmesini kapsar.

Dar anlamda meşruiyet iddiası, herhangi bir darbenin, kendisine karşı darbe yapılan iktidarın, o iktidarı oluşturan kuramsal ve hukuksal temellere aykırı davranmış olmasından kaynaklanabilir.

Örneğin, adı demokrasi olan bir sistemde, iktidarın, zamanı gelen seçimden kaçması, ya da seçimleri *usulüne uygun olmayan bir biçimde* yapmaya çalışması, böyle bir aykırılığı vurguladığı için, iktidarı "gayri meşru" durumuna düşürebilir.

Ayrıca her darbe, geniş anlamda bir meşruiyet iddiasında da bulunur. Bu iddia mevcut yasalara göre değil, darbenin "adına yapıldığı" (İslam, komünizm, demokrasi gibi) ideolojiye dayalı olarak ileri sürülür.

Her iki yorum biçiminde de, darbenin başarılı olup olmaması çok önemlidir.

Başarılı darbe, iktidardan uzaklaştırdıklarını "gayri meşru" ilan eder.

Aynen, başarısız olsalardı kendilerinin "gayri meşru" ilan edilecekleri gibi.

Şimdi gelelim 27 Mayıs 1960 olayına ve benim bakışıma.

Birinci olarak, ben kitabımda, 27 Mayıs darbesini "meşru-gayri meşru" ekseninde tartışmadım. Sadece oluş nedenlerini ve sonuçlarını irdelemeye çalıştım.

İkinci olarak, benim 27 Mayıs yorumum, bu müdahalenin ortaya çıkmasında "bardağı taşıran damlanın", seçim yapılmaması değil, Menderes'in Meclis'te "Tahkikat Komisyonu" kurması olduğu biçimindedir.

Nitekim, 27 Mayıs müdahalesi ile son bulan öğrenci olayları, "seçim yapılmamasını" değil, "Tahkikat Komisyonu'nun kuruluşunu"nu protesto etmek için başlamıştır.

Ben, demokratik rejime karşı asıl hukuksal darbenin, "Tahkikat Komisyonu" aracılığıyla **Menderes** tarafından yapıldığı, 27 Mayıs hareketinin ise buna, yani demokrasiyi askıya alan darbeye karşı bir eylem özelliği taşıdığı görüşündeyim.

27 Mayıs'ın nedeni olarak görmemekle birlikte, **Menderes**'in bir süre için seçimden vazgeçtiği, ancak yeni düzenlemeleri yaptıktan yani, muhalefeti kapattıktan sonra seçime gitmeyi planladığı kanısındayım. Nitekim kitapta verdiğim kaynaklar da, bizzat Demokrat Partililerin ağzından bu görüşümü doğrulamaktadır.

Ayrıca ben, kişisel olarak da o dönemi yaşadığımız ve bu gelişmelere bizzat tanıklık ettiğimi de belirtmeliyim.

Şimdi Sayın **Akyol**'a bir soru yöneltmek istiyorum:

Demokrasilerde, çoğunluk, demokrasiden vazgeçme hakkına sahip midir?

Değerli yazar **Akyol**, bu konudaki görüşlerini açıklayarak söyleşiyi başlatırsa, genelde farklı yaklaşımlara sahip olan ama demokrasiyi yaşatmak ve geliştirmek hedefinde birleşmiş görünen iki yazarın düşünceleri kamuoyuna daha berrak bir biçimde yansıyabilir diye düşünüyorum.

GRİ BÖLGEDEN KRİTİK BİR SORU

Sayın **Taha Akyol ile** gelişen "demokrasi söyleşimiz"e devam etmek istiyorum.

Toplumsal bilimler, doğal bilimler ya da hukuk gibi değildir.

Yani toplumsal bilimlerde "ak ile kara" gibi mutlak ayrımlar yoktur.

Örneğin, "az demokrasi olmaz, demokrasi ya vardır ya yoktur" deyişi, toplumsal bilimler için geçerli değildir.

Çünkü demokrasi bir süreçtir; üstelik de başka ekonomik, topulmsal ve siyasal oluşumlara bağlı bir süreç.

Bu nedenle ancak zamana ve mekâna bağımlı olarak değerlendirilebilir ve azı da olur, çarpığı da, eksiği de. Hemen hemen her ülkedeki demokrasi, birbirinden farklı bir gelişme çizgisi izlemiştir.

Örneğin "Milliyetçilik iyidir, küreselleşmecilik kötüdür," normu, toplumsal bilimlerde her zaman ve her yerde bütünüyle geçerli bir ilke olamaz.

Öyle durumlar vardır ki, milliyetçilik iyi olarak gözükür, öyle durumlar vardır ki, küreselleşmeden yana tavır koymak iyi olur.

İşte tam bu noktada, toplumsal bilimlerde "iyi ve kötü" kavramlarına da fazla yer olmadığını belirtmek gerekir.

Toplumsal bilimler, başta da sosyoloji, yani toplumbilim, "iyi-kötü" gibi yargılar vermez. Olayların ve olguların nedenlerini ve sonuçlarını araştırır.

Bunun en önemli nedenlerinden biri, her toplumsal olayın, "iyi mi ya da kötü mü" olduğu yargısının, zamana, mekâna ve nereden baktığınıza göre değişik nitelik taşımasıdır.

Örneğin, bir ülke için "iyi" olan bir olgu, bir başka ülke için "kötü" nitelik taşıyabilir: Emperyalizm olgusu gibi.

Bir sınıf için "iyi" olan bir hak, bir başka sınıf için kötü olabilir: Grev hakkı gibi.

İşte benim bu ilkeyi, yani toplumsal bilimlerde "ak ile kara" gibi durumların olmadığını, genellikle, olayların, "hem iyi hem kötü" yanlarının bulunduğunu, yani toplumsal bilimlerin "ak ile kara" yerine "gri alanlarda" dolaştığını anlatmak için hoca olarak yıllardır kullandığım en iyi örnek 27 Mayıs 1960 müdahalesidir.

27 Mayıs, üç sivil politikacının asılması dolayısıyla, *demokrasi adına* "kara" bir eylemdir.

Ama aynı 27 Mayıs, getirdiği ve geliştirdiği özerk kurumlarla, düşünce özgürlüğünün genişletilmesiyle, işçi haklarıyla, sosyal refah devleti anlayışıyla, çoğunluğun baskısına karşı aldığı önlemlerle Türkiye'deki çağdaşlaşmanın önünü açan, yine demokrasi adına "ak" bir eylemdir.

İşte tam burada, bir ara verip, Türkiye'deki kavram kargaşasına dönmek istiyorum: Türkiye'de sadece, "gri alanlar" "ak" ya da "kara" gibi sunulmakla kalmıyor, genellikle sonuçlar, sanki nedenler imiş gibi tartışılıyor ve dolayısıyla, kavramlar tam anlamıyla birbirine giriyor.

Örneğin, CHP'nin tek Parti dönemini sona erdirip, Demokrat Parti'yi iktidara getiren 14 Mayıs 1950 yılındaki genel seçimler, haklı olarak *Ak Devrim* olarak nitelendikten sonra, bunun onuru, Demokrat Parti'ye veriliyor.

Oysa, 14 Mayıs 1950'deki Ak Devrim'in onuru, tek parti dönemindeki mutlak iktidarından, demokrasi adına vazgeçen **İsmet İnönü**'nündür.

Aynı biçimde, 27 Mayıs 1960 darbesinin sorumlusu, askerlerden çok, demokrasi yoluyla ele geçirdiği iktidarı, demokrasiyi yok etmek için kullanan Demokrat Parti'dir.

• • •

"Demokrasilerde çoğunluk, demokrasiden vazgeçme hakkına sahip midir?" biçimindeki sorumu Sayın **Akyol**, son derece net bir biçimde *"Elbette değildir,"* diye yanıtlıyor.

Eminim ki, engin birikimiyle, bunun ardından gelecek soruyu da kestirmiş ve yanıtını hazırlamıştır:

"Peki tanım gereği demokrasilerde çoğunluk, toplumdaki en büyük gücü temsil ettiğine göre, toplumdaki bu en büyük güç demokrasiden, hem de din gibi ya da milliyetçilik gibi mukaddes değerler adına vazgeçmek isterse, buna kim karşı koyabilir?"

Shakespeare'in dediği gibi, "Olmak ya da olmamak, işte asıl sorun bu!"

DP'NİN MİRASI:
ÇOĞUNLUK DİKTATÖRLÜĞÜ SAPMASI

Sayın **Taha Akyol** ile giriştiğimiz "Demokrasi Söyleşisi" sırasında, *"toplumsal olayların genellikle ak ile kara gibi sert ve keskin ayrımlarla değerlendirilemeyeceği, her olayda toplumun farklı kesimleri için hem iyi hem de kötü sonuçlar ortaya çıktığından, gri alanların egemen olduğu"* konusunda anlaşmış görünüyoruz.

Sayın **Akyol**'un 27 Mayıs hareketini değerlendiren 28 Mayıs 1998 tarihli bir makalesi üzerine, hem bu konudaki bazı gözlemlerimi yazmış, hem de kendisine iki soru yöneltmiştim.

Birinci soru, *"Demokrasilerde çoğunluğun demokrasiden vazgeçme hakkı var mıdır?"* biçimindeydi.

Sayın **Akyol**, buna *"Elbette yoktur,"* yanıtını veriyor.

Bu konuda kendisiyle tamamen hemfikirim.

İkinci sorum, yanıtı daha gri bölgede olan, hem bir felsefe hem de bir uygulama sorusuydu:

"Toplumdaki çoğunluk, üstelik de din gibi, ya da milliyetçilik gibi mukaddes değerler adına demokrasiden vazgeçmek isterse buna kim karşı koyacak?"

Sayın **Akyol** bu soruya da, 16 Haziran'da şu yanıtı verdi:

"Evvela, DP öyle yapmıyordu, bunu 28 Mayıs günlü yazımda kaynaklarıyla belirtmiştim...

"İkincisi, öyle 'kara' *bir varsayımın* 'ordu müdahale eder' *diye* 'ak' *bir cevabı yoktur... Zaten müdahaleler* 'tarafsız' *bir demokrasiyi restore etmez, kendi* 'ak'*larını dayatır.*

"Hele de Türkiye gibi kurumlaşmış, sosyolojik olarak 'çeşitli'

ve epeyce dünyaya açılmış bir toplumda sivil çoğunluğun diktatörlük tehlikesi yoktur, ortada 'çoğunluk' bile kalmadı zaten!"

Sayın **Akyol**'un bu yanıtındaki *iki noktaya katılıyorum*:

Birinci olarak, evet, Demokrat Parti, CHP'nin Tek Parti döneminden, yine CHP'nin kararı ile geçilen çok partili düzende kurulmaya çalışılan "Demokratik Rejimi", "çoğunluğun diktatörlüğü" anlayışı ile tahrip ederken, "milliyetçilik" ve "dincilik" gibi "mukaddes değerleri" (en azından açıkça) *kullanmıyordu.*

Nitekim ben de bu soruyu, Demokrat Parti'yi değil, günümüzdeki bazı partileri düşünerek sormuştum.

İkinci olarak, evet, bu kara varsayımın, yani "çoğunluk, mukaddes değerler adına demokrasiden vazgeçmek isterse, buna kim karşı koyar?" sorusunun, "ordu müdahale eder" diye ak bir cevabı yoktur.

Sayın Akyol'un *biri tarihe, öteki güncele ilişkin iki saptamasına ise katılmıyorum:*

Birinci olarak, DP, gerekçe olarak mukaddes değerleri kullanmıyordu ama, 14 Mayıs 1950 seçimleri ile kendisine iktidarı veren "Demokratik Rejimi" geliştirmek bir yana, daha da geriye götürmüş ve henüz emekleme dönemindeki demokrasimizi tam bir "çoğunluğun diktatörlüğüne" çevirmişti.

Bu on yıllık bir süreçti: Basın özgürlüğünün daha da kısıtlandığı, gazetecilerin sudan nedenlerle, sırf "muhalif" oldukları için hapse atıldığı, Radyo'nun, iktidarın "Vatan Cephesi" adı altında kurduğu "Sanal bir Cephe"nin borazanı haline getirildiği, Üniversite hocalarının "görülen lüzum" üzerine iktidar tarafından emekli edildiği, basındaki iddiaların "ispat hakkı" yoluyla savunulabilmesine ilişkin isteklere, "İsmail Hakkı mı?" diye alay edilerek karşılık verildiği, işçi haklarının geliştirilmek yerine dondurulduğu ve ülkeyi 1946-1950 arasındaki ortamdan daha da geriye götüren tam bir "diktatörlüğe kayış" dönemi.

Demokrasiyi bütünüyle askıya alan ünlü "Tahkikat Komisyonu"nun kurulması, bu on yıllık süreç içinde sadece "bardağı taşıran" son damla idi, ama sadece bir "damla" idi: On yıllık bir "demokrasiyi rafa kaldırma sürecine son noktayı koyan" bir damla.

Ayrıca, ben **Menderes**'in 1961 yılında genel seçimlere de gideceği kanısındayım: Bir ara, yönetimi (tabii kendi denetiminde olmak kaydı ile) Genelkurmay Başkanı **Rüştü Erdelhun**'a devretmeyi bile düşünen **Menderes**'in, "Tahkikat Komisyonu" aracılığı ile CHP'yi kapattıktan sonra, seçimlere gideceği açıktı.

Eğer, Demokrat Parti'nin, *"14 Mayıs 1950'de devir aldığı Demokratik Rejimi, 1950'deki noktadan daha geriye götürdüğünü görmüyorsa,"* Sayın **Akyol**'un Demokrat Parti konusunda bazı gerçekleri gözden kaçırdığı ya da gözlemlediği gerçekleri yorumlarken bazı yanlışlara düştüğü kanısındayım.

Sayın **Akyol**, 28 Mayıs tarihli yazısında *Tek Parti dönemi CHP'si ile DP'yi aynı kefeye koyduğu izlenimini veriyordu. Eğer gerçekten böyle düşünüyorsa, buna katılmam olanaklı değil: CHP, tek parti diktatörlüğünden çok partili düzene geçme devrimini gerçekleştirmiş, DP ise kendisini iktidara getiren çok partili düzeni tahrip etmiş ve sonuçları bugüne dek uzanan, "çoğunluğun diktatörlüğü" sapmasını Türk siyasetine armağan etmiştir!*

DEMOKRASİNİN GÜVENCESİ SORUNU

Demokrasi gökten zembille inmemiştir.

Demokrasi, sanayi devriminin ürettiği sermaye sınıfının, din baskısına ve toprak ağalarına karşı başkaldırması ile başlayan bir süreç ile kurulmuştur.

Önce kör inancın, kutsal kitapları ve müminleri kendi iktidarları için istismar eden din adamlarının egemenliğine karşı başkaldırılmıştır.

Daha sonra, başlarında kralın ya da imparatorun bulunduğu toprak ağaları ile savaşılmıştır.

Sermaye sınıfı bu savaşları kazandıkça güçlenmiş, güçlendikçe büyümüş, büyüdükçe, bir başka sınıfın, işçi sınıfının ortaya çıkmasına ve kuvvetlenmesine yol açmıştır. Sermaye sınıfının güçlenmesiyle kaçınılmaz olarak büyüyen işçi sınıfı, bir süre sonra, burjuvazinin iktidarını paylaşmak istemiş ve demokrasi, son aşamada, emekçilerin siyasal iktidara ortak olmasıyla kurulmuştur.

Demokrasi, çağdaş iki sınıfın, sermaye sınıfı ile işçi sınıfının, önce din baskısını ve toprak ağalarını tasfiye ederek, sonra da birbirlerini dengeleyerek oluşturdukları bir siyasal rejimdir.

Günlük dil ile söylersek, *"demokrasiyi, fabrika yaratmıştır"*.

Bu sürecin bir başka ifadesi, *"fabrika olmadan demokrasi olmaz"* biçiminde de dile getirilebilir.

Osmanlı İmparatorluğu, endüstrileşme sürecini kaçırdığı ve bu süreci yaşayan ülkelerin sömürgesi durumuna düşerek, düşmana yenildiği ve işgal edildiği için çöktü.

Türkiye Cumhuriyeti, **Mustafa Kemal Atatürk** ve arka-

daşları, ülkeyi işgal eden düşmana karşı bir askerî zafer kazandığı için kurulabildi.

Fabrikasız bir ülkede "çağdaş bir devlet" kurmak, ancak daha önce endüstrileşmiş olan ülkelerin ürettikleri kültürel, siyasal ve hukuksal yapıyı benimsemekle olanaklı idi.

İşte "altı ok", fabrikasız bir ülkede, "demokrasiye giden kısa yolları" simgeliyordu.

Türkiye'de bugün kurmaya ve işletmeye çalıştığımız demokrasi, endüstrileşmenin "doğal sonucu" olarak değil, Kemalistlerin, kılıçlarının gücü ile kazandıkları bir bağımsızlık savaşı sonunda uygulamaya koydukları "ideolojik bir model olarak" ortaya çıktı.

Bugün Türkiye'deki bunalım, Batı'da demokrasiyi üretmiş olan endüstrileşmenin doğurduğu sermaye ve işçi sınıflarının, Cumhuriyet dönemindeki tüm devlet desteğine karşın, hâlâ yeterince güçlenip, rejime sahip çıkamamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle siyasal İslam, çağ gerisi bir rejim peşinde koşabilmekte, bu nedenle devleti yöneten bürokrat ve politikacılar, çetelerden ve tarikatlardan medet umabilmektedirler.

Akyol, benim *"Toplumdaki çoğunluk, üstelik de din gibi, ya da milliyetçilik gibi mukaddes değerler adına demokrasiden vazgeçmek isterse buna kim karşı koyacak?"* soruma ne yazık ki cevap vermiyor.

Sayın **Taha Akyol,** 16 Haziran 1998 tarihli yazısında diyor ki:

"Türkiye gibi kurumlaşmış, sosyolojik olarak 'çeşitli' ve epeyce dünyaya açılmış bir toplumda sivil çoğunluk tehlikesi yoktur, ortada 'çoğunluk' bile kalmadı zaten!".

Sayın **Taha Akyol**'un bu yargısı doğru olsaydı, zaten bir demokrasi sorunu yaşamıyor olurduk.

Üstelik Sayın **Akyol,** İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'de yaşanan "demokrasinin mukaddes değerler de kullanılarak yozlaştırılması" sürecini ve bu süreçte, 1968'den iti-

baren ağırlığını duyuran "sivil ve asker ittifakını" da gözden kaçırıyor.

Çökmüş ve işgal edilmiş bir İmparatorluktan çağdaş bir devleti yani bunun günümüzüdeki yansıması olan demokrasiyi amaçlayan kadroları "tepeden inmecilik ve Jakobenlikle" suçlayacaksınız, sonra da 12 Mart ve 12 Eylül'de olduğu gibi "sivil ve asker devlet yöneticilerinin desteği ile" yani "baskıcı yöntemler" ile, üstelik işlerine geldiğinde demokrasinin nimetlerinden de yararlanarak, kısa dönemli amaçları için devleti tarikatlara ve çetelere ihale eden, uzun dönemli amaçları için ise normal eğitimi din eğitimi ile ikame eden anlayışı görmezlikten geleceksiniz.

Bence asıl sorun, bu "görmezlikten gelme" olayında yatıyor.

Ben, **Akyol**'un cevaplamadığı kendi sorumu yanıtlayayım:

Demokratik toplumlarda, çoğunluğun baskısına karşı güvence, hukuksal olarak Anayasa ve yasalar, sosyolojik güç olarak ise sermaye ve işçi sınıfları ile bunların uzantısı olan sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları ve demokrasiden yana tavır koyan tüm kişi ve gruplardır.

Osmanlı endüstrileşmeyi kaçırdığı için, bizim demokrasimizin temelinde, tarihsel olarak, "*çağdaş sınıfların* desteği" değil "*devletçi-seçkincilerin* ideolojik bir modernleşme projesi" yatar.

Çağdaş sınıflar ve onların sivil toplum uzantıları gelişip güçlenerek siyasal partilere ve rejime sahip çıkmadığı sürece, demokrasinin güvencesi sorunu, beceriksiz ve çıkarcı politikacıların elinde oyuncak olmaya ve her türlü müdahaleye açık kalmaya mahkûm gözükmektedir.

"DEVLET LAİK OLUR, BİREY LAİK OLMAZ" SAFSATASI

Toplumu "destabilize" mi etmek istiyorsunuz, önce dille oynayın.

Terimleri değiştirin, kavramların içini boşaltın, sonra onları, işinize geldiği gibi yeniden tanımlayın.

Kendini gizlemenin, akılları karıştırmanın ya da moda deyimi ile "takiyye yapmanın" en iyi yolu, toplumda genel geçer olan kavramlarla oynamak, onları alt-üst etmek, kendinize özgü değişik ve zıt tanımlar yapmak, sonra da bu tanımlara göre kendinizi anlatarak, değişik kesimlere farklı imajlar vermektir.

Örneğin, "*temel hak ve özgürlüklerin güvencede olduğu* çoğunluk yönetimi" anlamına gelen *demokrasiyi, "çoğunluk tahakkümü"* olarak tanımlar, sonra da kurmak istediğiniz totaliter şeriat devleti yolunda çalıştığınız halde, kendinizi "demokrat" diye nitelersiniz.

Örneğin, "toprak ağalığının ve tarıma dayalı üretim biçiminin bir yansıması olan ve artık tarihin karanlıklarına gömülmüş bulunan *din devletini geri getirmeyi istemek* anlamına gelen *irtica* kavramını, ***Atatürk*** *dönemine geri dönüş* olarak tanımlar ve kendiniz için "ben de irticaya karışıyım" dersiniz.

1990'lı yılların sonunda Türkiye, yukarda verdiğim her iki örneğe de fiilen tanık oldu.

Hem de kimlerin ağzından?

Türkiye'nin sorunlarını çözeceğini öne süren, ama zamanla bizzat kendisi sorun halini alan bir siyasal partinin yöneticileri tarafından.

Türkiye'nin 1990'lı yılları, Osmanlı'nın "fetret dönemi" gibi, tarihe bir "ibret dönemi" olarak geçecek: Bir yanda çeteler, tarikatlar, öte yanda yağma; ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de dilin en önemli ögeleri olan terim ve kavramların içlerinin boşaltılması, yozlaştırılması, saptırılması.

İnsanların da bütün bu aldatmacaya ve yağmaya, "zahir demokrasi buymuş diye" tahammül etmesi.

Şimdi bir de "laiklik devlete mahsustur, bireyler laik olamaz" safsatası savunuluyor.

Hem de de nasıl bir mantıkla?

Gerekçesi doğru, sonucu yanlış bir söylemle!

Önce deniyor ki, *"laiklik din midir ki, müslümanlıkla karşı karşıya gelsin?"*

Doğru. Hem de çok doğru.

Nitekim laiklik bir inanç, bir din olmadığı içindir ki, müslümanlıkla da öteki dinlerle de çelişmez ve karşı karşıya gelmez.

Yani insanlar hem laik hem de müslüman olabilir. Aynen hem laik hem hıristiyan, hem laik hem de ateist olunabileceği gibi.

Ama insanlar hem müslüman hem hıristiyan, ya da hem müslüman hem ateist veya hem hıristiyan hem musevi olamaz.

Bu anlamda, dinlerin yasaklandığı Sovyetler Birliği *laik değil, ateist bir devletti.*

Türkiye Cumhuriyeti ise kurulduğundan beri, *ateist değil, laiktir.*

Tüm devlet mekanizması, müslüman bir toplumda, laik bir devlet modeline göre biçimlendirilmiştir.

Bugün de (bazı eksiklik ve fazlalıklarıyla) bu model, yani laik devlet modeli geçerlidir.

Laiklik, devletin, vatandaşlarıyla olan ilişkilerinde, inançlara göre ayrım yapmaması ve ayrıca, *herhangi bir inancın, özellikle de egemen olan inancın, öteki inançlara baskı yapmasını önlemesi* demektir.

Bu son nokta, yani devletin dinsel baskıyı önlemesi "laik ve demokratik devletin" özellikle en önemli görevleri arasındadır.

Çünkü her insanın inanç özgürlüğünün, özellikle de çoğunluğun inancına karşı korunması, demokratik bir devletin vatandaşlarına karşı olan görevlerinin başında gelir.

İşte devlet yapısındaki bu ilkeyi uygun bulan herkes "laiktir".

Aynen demokratik devleti destekleyenlerin *demokrat*, aynen serbest piyasa ekonomisinden yana insanların *liberal*, aynen sosyal devletten yana olanların *sosyal demokrat* olduğu gibi.

Demokratlık, liberallik, laiklik, din niteliği taşımadıkları için, bu kavramlar hiçbir inanç ile, hiçbir din ile çatışmaz.

Yani bir müslüman, bir hıristiyan, bir musevi, hem dindar olabilir, hem demokrat, hem laik, hem de ekonomik düzen konusundaki yaklaşımına göre, liberal; sosyalist veya sosyal demokrat.

Bu çerçevede "Devlet laik olabilir, bireyler laik olamaz," demek, ancak, müslüman olanların, demokrat ve laik olamayacakları inancını yansıtan, şeriat devletinin müslümanlığın gereği olduğu konusundaki siyasal ve ideolojik yaklaşımı kamufle eden bir söylemdir.

Bunun doğal sonucu da, "ey müslümanlar, devletin laik ve demokratik niteliğinden yararlanarak, inancınızın gereğini yapın, şeriat devletini kurmak için çalışın" gibi, hem çağdaş inançlarımıza aykırı, hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 yıllık deneyimini ve dolayısıyla bugünkü varlığını reddeden, yani irticayı besleyen bir söylemi gündemde tutmaktır.

Nitekim, "*demokrasi amaç değil, araçtır*" sözü de bu "*anakronik* (yani tarih içinde yerini şaşırmış) *söylemin*" özü değil mi?

TİTREYEN GÖL'DE BİR ÖKÜZ

Son yıllarda, orta ve üst gelir gruplarındaki insanlar, bayramları, hükümetin de yardımıyla, uzatılmış ara tatiller olarak kullanmaya başladılar.

Ben son iki yıldır sadece, çok sevdiğim okumak yazmak ve öğretmek gibi işleri yaptığım için, çok çalışmama karşın yorulmuyorum.

Bu nedenle de tatil gereksinmem yok.

Ama eşim, hem çok çalışıyor hem de çok yoruluyor.

Bu nedenle, bu Kurban Bayramında, âdeta gelenekselleşmiş tatil arkadaşlarımızın küçük bir bölümüyle bir Antalya gezisi olanağı ortaya çıkınca, bunu hemen değerlendirdik.

Bu yazıda size bu tatilin ve Antalya'nın genel güzelliklerinden söz etmeyeceğim.

Size, 1950'li yıllarda "gecekondulaşma" adı altında gelişmeye başlayan ve artık iyice olgunlaşarak, 21. yüzılda Türkiye'yi pençesinde kıvrandıracak olan *"arabesk yağma kültürü"*nün, bizzat tanık olduğumuz, insan doğasını da açığa vuran bir olayını aktaracağım.

Dört aile, Kurban Bayramını Antalya'nın Manavgat ilçesi yakınındaki "Tireyen Göl" bölgesinde, Arinna adlı bir otelde geçirdik.

Duygu ve **Uğur Büke**, **Şule** ve **Adnan Bucak** (**Sedat Bucak** ile akrabalıkları yoktur), **Mehtap** ve **Muharrem Sarıkaya**, eşim ve ben.

Ben bir saatlik sabah yürüyüşlerimi, dört gün boyunca "Titreyen Göl"ün çevresinde yaptım. İstanbul'un çöp ve egzost kokulu sokaklarından sonra ilaç gibi geldi.

Esas biçimi "Güney Antalya Turizm Projesi" ile planlanmış olan çevre enfes.

Titreyen göl ile deniz arası birkaç yüz metre. Bizim otel tam ikisinin ortasında.

Gölün çevresi beton bir rıhtım ile çevrilmiş. Onun ötesinde ise, yeşil alanlar, ormanlar ve oteller var.

Ormandan çıkabilecek ya da kentlerden gelebilecek öküzlere karşı da, beton rıhtım'ın üzerine demir kazıklar dikilmiş. Çünkü bildiğiniz gibi son yıllarda öküzler de artık teknolojik ve ekonomik gelişmeye ayak uydurarak motorize oldular, üstelik de Mercedes ya da BMW gibi, doğal güçlerini yansıtacak markaları seçiyorlar.

İşte anlatacağım olay, Bayramın üçüncü günü, öğleden sonra, dört ailenin "Titreyen Göl" çevresinde yaptığı gezinti sırasında oldu.

Ben en önde gidiyordum.

Birden arkamda bir motor gürültüsü duydum.

Titreyen Gölü görmüş olanlar bilir, rıhtım yürüyüş için yapıldığından, son derece dardır.

Bir otomobil oradan ancak, yürüyenleri sağa sola savurarak geçebilir.

Yüksek sesle, "Ben buna yol vermeyeceğim," dedim.

Arkamdan gelen **Adnan** son anda uyardı: "Çekil, ezilecek-sin."

Kendimi can havliyle yana attım.

Adnan, camı ve gömleğinin yakası göğsüne kadar açık, kalabalık ailesini aracın içine doldurmuş, "otomobili ile yürüyüş yapan" esmer ve bıyıklı şoföre, "Taa İstanbul'dan gelmişsiniz, buradaki insanları rahatsız etmeye utanmıyor musunuz?" dedi.

Arabanın plakasındaki 34 rakamını görmüş olmalıydı.

Şöför yanıt verdi: "Burası senin tapulu malın mı?"

Adnan: "Ben vatandaşım, bütün Türkiye benim malım."

Şoför: "Ben de vatandaşım, o zaman burası benim de malım."

Adnan: "Madem senin de malın, öyleyse niçin korumuyorsun da herkesi rahatsız ediyorsun?"

Şoför, **Adnan**'ın bu mantıklı sorusuna, tek bir sözcük ile son derece mantıklı bir yanıt verdi: "Öküz!"

Ve direklerle önü kesilmiş olduğu için, arabayı yeşilliklere doğru gazladı, gitti.

Sevgili okuyucularını, biz de böylece, 21. yüzyılda, tüm Türkiye'yi yerel ve merkezi siyaset aracılığı ile pençesine almış olan *yağmacı arabesk kültürün* bir *küçük görüntüsüne* daha tanık olduk.

Bu kültür, gasp yoluyla kamunun ve özel kişilerin arsalarına el koyarak politikacıların da desteğiyle zenginleştikten sonra, yarını yüzyıllık bir süreç içinde, ilçe ve il belediyelerindeki egemenliklerini, parti delegelikleriyle de birleştirerek, siyasal partileri ve devleti ele geçirmekte, kaba kuvvetin, hukuk devletini çökertmesinin keyfini, evlerde, parklarda, lokantalarda çıkarmakta, doğayı ve tarihi yağmalamakta, ortak yaşam alanlarında özellikle de trafikte, hepimizin canına okumakta ve bu ülkede yaşamayı hepimize haram etmektedir.

Son kitabımda, Türkiye'yi 21. yüzyılda etkileyecek olan üç önemli süreçten biri olarak incelediğim bu olayın, yani *yağmacı arabesk kültürün* ayrıntılı çözümlenmesi için Prof. **Sema Erder**'in, **Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı** tarafından yayınlanmış olan *Kentsel Gerilim* adlı kitabı ile, İletişim Yayınları tarafından basılmış olan *Ümraniye* adlı çalışmasına bakılabilir.

OKTAY EKİNCİ VE KÜLTÜR BAKANI

İnsanları çok seviyorum.

Onlar, kendilerine ve çevrelerine zarar verecek eylemlerde bulundukları zaman çok üzülüyorum.

Hem kendileri için, hem de çevreleri, yani tüm insanlık için.

İnsanların içindeki gruplardan en çok gençleri seviyorum.

Çünkü onları, yalnızca Türkiye için değil, tüm insanlık için, bizim kuşağın beceremediği güzellikleri yaratacak kesim olarak görüyorum.

Gençlerin içinde, en çok da öğrencilerimi seviyorum:

Yüz yüze tanıştığım, akıllarının üzerindeki ambargoları kaldırmaya, özgür ve özerk düşünmeyi öğretmeye çalıştığım öğrencilerimi.

Hocalık yaşamımdaki en hüzünlü anlarım, çalışmamakta, öğrenmemekte ısrar eden, sürekli yanlış yapan bazı öğrencilerim, sınavlarda başarısız olduklarında onlara kötü not vermek zorunda kaldığım zamanlardır.

Bir öğretmen olarak, eğitimdeki en önemli aracın, doğrulukları, çalışkanlıkları, üretimi, kısacası tüm güzellikleri, bunları *gerçekleştiren kişileri öne çıkararak* "ödüllendirmek" ve "övmek" olduğuna inanıyorum.

Yanlışlıkları, tembellikleri, üçkâğıtçılıkları, yağmacılığı gördüğüm zaman ise, *bunu kişisel olarak vurgulamamaya*, sadece genel ve soyut ilkeler bazında dikkati çekmeye çalışıyorum.

Gerek insan sevgim, gerek öğrencilerime saygım, "övgülerimi" kişiselleştirmeyi, "eleştirilerimi" ise genel ve soyut bazda tutmayı öğretti bana yıllar içinde.

Bu yolla hata yapan insanlara, yanlışlarından dönme fırsatı da tanıdığıma inanıyorum.

Çağdaş insanlığın gelişme çizgisinde büyük mucizeler gerçekleştirmiş olan toplumumuzda bazı "simge kişiler" var.

Bu "simge kişiler" öldüklerinde "anıt insanlar" halini alıyorlar.

Örneğin, **Pertev Naili Boratav**, sadece "halkbilim"e yaptığı katkılarla değil, çalışkanlığı ve yurt sevgisi ile de tarihteki yerini almış olan "anıt insan"lardan biri.

Oktay Ekinci bir "simge kişi".

Türkiye'nin tarihini ve doğasını korumayı, yozlaşan ve yağmalanan kentlerimizde, çağdaş şehirciliği, korumacılığı savunmayı, kişisel ve mesleki yaşamının ayrılmaz bir parçası, bir "yaşam biçimi" haline getirmiş bir mimar.

Ekinci, bu tutumunu, sadece, okuyup yazarak ve öğreterek etkili kılan değil, aynı zamanda hem görev aldığı bürokrasi, hem de Türkiye'nin 21. yüzyıldaki kurtuluş yolunu işaret eden sivil toplum örgütleri aracılığıyla yaşama geçiren bir uygulamacı.

Muğla, Türkiye'nin en iyi korunmuş kentlerinden biri olma özelliğini, dürüst ve korumacı bir politikacı olan **Erman Şahin**'in belediye başkanlığı sırasında "İmar Müdürlüğü" görevini yüklenmiş olan **Ekinci**'ye borçlu.

Ekinci, sağlam kuramsal birikimine ek olarak aynı zamanda sorun çözen, çözüm üreten, korumacılığı, günlük yaşamın gerekleri ile bütünleştirmeyi bilen bir pratisyen.

Kültür Bakanlığı'nın en önemli görevlerinden biri olan "korumacılık" işlevini yerine getirmekle yükümlü olan "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarında", hem üyesi olduğu kurulda çok önemli işler yaptı hem de kurulan çalışma komisyonları aracılığıyla, tüm ülke çapında çok önemli ilkelerin oluşturulmasına katkı sağladı.

En önemlisi de, koruma plan ve projelerine "Mimarlar Odası"nın mesleki denetiminin getirilmesine büyük katkılar-

da bulunarak "yağma kültürünün" pençesinde kıvranan siyasete ve bürokasiye, sivil toplum örgütlerinin "kamu yararı" işlevi ile, bir "can simidi" fırlattı.

Toplumumuzda, "kamu yararına" yapılan hiçbir iyilik cezasız kalmaz.

Ekinci de, yağmacı politikacılar tarafından, ülkemizin incisi İstanbulumuzun kalbi Boğaz'dan sorumlu olan Koruma Kurulu'ndaki üyelik görevinden alındı.

Yılmadı, gitti, idarî yargıdan göreve dönme kararı aldı ve yeniden işine başladı.

Şimdi büyük bir üzüntü ve şaşkınlıkla öğreniyoruz ki, eski Kültür Bakanlarından **Mesut Yılmaz**'ın Başbakan, ve gerçek bir kültür adamı olan **Bülent Ecevit**'in Başbakan Yardımcısı olduğu kabinedeki Kültür Bakanı **İstemihan Talay** tarafından yeniden görevinden alınmış.

YAĞMA KÜLTÜRÜ
VE KÜLTÜR BAKANLIĞI

Kamuoyu, Kültür Bakanlığı'nı genel olarak, vitrinleri ile tanır:

Tiyatro, Opera ve Bale, Senfoni Orkestraları, Müzeler ve Kütüphaneler, Kültür Bakanlığı denilince hemen akla gelen kuruluşlardır.

Gösterişe meraklı politikacılar için, Kültür Bakanlığı bulunmaz bir fırsattır:

İsterseniz, hemen hemen her gün bir açılışta, bir konserde, bir film galasında ünlü sanatçılarla boy gösterebilir, böylece basın tarafından ön plana çıkarılırsınız.

Genellikle sanat ve edebiyat konuları tartışmalı alanlar olduğu için, bu konularda verdiğiniz her demeç basında yer alır, adınız zihinlere "ünlü bir politikacı" olarak kazılır.

Ülkemizde 1950'li yıllardan beri "gecekondulaşma" adı altında gelişen "toprak yağması", bu yağma sonunda zengin olanların siyasal partilere egemenliği sürecini başlatmış, bu süreç sonunda, tüm ülkenin bir "arabesk yağma kültürü"nün pençesine düşmesine yol açmıştır.

Özal döneminde ön plana çıkan soygun, "arabesk bir liberalizm" değil, doğrudan doğruya "arabesk bir yağma kültürü"dür.

Çünkü bu yağmada, devletin bir araç olarak kullanılması, hiçbir "liberal ekonomide" rastlanamayacak boyutlarda bir talanı ortaya çıkarmıştır.

Devletin denetim ve desteğinde geliştirilen bu yağmanın üç ana alanı vardır:

1) Gecekondulaşma ile başlayan, sonradan özel ve resmî kuruluşların da katıldığı yasa dışı "toprak yağması".

2) Tahsis, teşvik ve çeşitli "resmî" ayrıcalıkların kullanılması ile gelişen, nüfuz suiistimaline dayalı "mal ve hizmet yağması".

3) Usulüne uydurulmuş ya da doğrudan usulsüz kredi tahsisleri yoluyla, devlet bankaları aracılığıyla yapılan "sermaye yağması".

Bu üç alanda yapılan "yağma" ile, "politikacılık" bir "zenginleşme" aracı olmuş, ülkenin pek çok kaynağı, verimli ve rasyonel olmayan bir biçimde ziyan edilmiştir.

Bu yağmaların hepsinin ortak özelliği, hukuk dışı ya da hukuku zorlayan yöntemlere dayalı olması, devletin izni ve desteğiyle yapılmış bulunması ve bu yağmayı gerçekleştirenler zenginleşirken, ortak varlıklarımızın yoksullaşmasıdır.

Ekonomik olarak uğradığımız pek çok "görünmez zararın" yanında, başta İstanbul olmak kaydıyla büyük kentlerimizin giderek "yaşanamaz" bir hal alması bu yağmanın gözle görünür, günlük yaşamda algılanır sonuçları arasındadır.

Ülkemizin doğal ve tarihsel alanları, Kültür Bakanlığı'nın koruması altındadır.

Bakanlık, yasaların kendisine verdiği bu "koruma görevini", "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları" aracılığıyla yapar.

Bu kurulların, Bakanlığın siyasal baskılarından ve "yağmacı kültürün" aç gözlü özlemlerinden uzak çalışması gerekir.

Kültür Bakanlığı'nın bütün kuruluşlarının toplamından daha önemli bir işlevi bu kurullar yapar, çünkü bu kurulların koruduğu alanların yağmalanması, ülke zenginliklerimizin doğa ve tarih bakımından, geriye dönülemez biçimde yok olması sonucunu doğurur.

"Arabesk bir yağma kültürü" bütün ülkeyi pençesine alırken, pek doğal olarak, bu kurulların üzerinde de büyük baskılar oluşur.

Kurul üyeleri, genellikle konularında uzman olan tarafsız ve özerk meslek ve bilim insanlarından oluştuğunda, "yağmacı kültür" önlerinde engel olarak gördükleri bu kişileri harcamak için, Kültür Bakanı üzerinde "siyasal baskı" kurar.

İşte bu noktada Kültür Bakanlarının tarihsel sorumlulukları ortaya çıkar:

Bakan, küçük hesaplar yaparak, yeniden seçilmek için delegelerini ve örgütünü tatmin etmek uğruna bu yağmaya destek mi verecektir, yoksa, bir devlet adamı sorumluluğuyla, ülkesinin tarihini ve doğasını korumakla yükümlü olduğunu anımsayıp, koruma kurullarının arkasında, yasalardan yana tavır alarak, sağlam bir direnç mi sergileyecektir?

Koruma Kurullarının kararları bağımsız olduğu ve bunlara ancak yargıda itiraz edilebildiği için, yağmadan yana olan Bakanlar, kararları değiştiremeyeceklerinden, önceden, kurul üyelerini görevlerinden alır, ve yerlerine ya bakanlık memurlarını ya da kendi sözlerini dinleyecek kişileri getirirler.

İşte İstanbul'da Boğaz'dan sorumlu olan Koruma Kurulu'ndaki görevine idarî yargı kararıyla dönen değerli korumacı **Oktay Ekinci**'nin, hem de idarî yargı kararına karşın, yeniden görevden alınmasının önemi buradadır.

Üstelik **Oktay Ekinci** görevinden alınan ilk "korumacı üye" de değildir. **Yılmaz Hükümeti**'nin DSP'li Kültür Bakanı, İzmir'de Prof. **Numan Tuna** ve İstanbul'da Prof. **Zeynep Ahunbay** olmak üzere, aralarında bizzat kendi atadığı kişiler de olan "korumacılığı ile tanınmış" pek çok üyeyi daha görevden almıştır.

Bence **Deniz Baykal**, dışardan destek verdiği bu hükümet ile seçim tartışması yapmak yerine, "yağma olayını" gündeme getirse, hem partisine hem de ülkeye daha büyük yararlar sağlar.

"MUKADDES YAĞMA DEVLETİ"NDE AF

"Mukaddes Yağma Devleti"nde, bireye dokunulur, devlete dokunulmaz:

"Devlete dokunulmaz" demek, şu ya da bu biçimde "devleti sahiplenmiş" olanlara da dokunulmaz anlamına gelir.

Örneğin, "Mukaddes Yağma Devleti"nin parlamentosunda görev yapanlara dokunulmaz.

Örneğin, "Mukaddes Yağma Devleti"nin bürokrasisinde görev yapanlara da dokunulmaz.

Örneğin, "Ben vatanımı, milletimi, devletimi çok seviyorum, onları korumak için çete kurdum ve devlete zararlı insanları öldürüyorum," diyenlere de dokunulmaz.

"Mukaddes Yağma Devleti"nin amacı sadece ve yalnızca üzerinde kurulmuş olduğu toprakları, bu topraklardaki tarihi ve doğayı yağmalamak, yağmalanan bu topraklar üstünde, vatandaşların vergilerinden ve doğrudan ceplerinden yağmalanan parayla yatırımlar yapmaktır.

Böyle bir hedefi gerçekleştirmek amacıyla ele geçirilmiş olan devleti korumak için de yöneticiler onu "mukaddes", yani ulvî ve uhrevî niteliklerinden dolayı, dokunulmaz ilan etmişlerdir.

Pek doğal olarak bu devletin yönetimine de ancak ve sadece "yağmayı iyi bilenler ve becerenler" ortak olabilir.

Sevgili okuyucularım, hemen anlamışsınızdır, "Mukaddes Yağma Devleti" diye bir devlet artık bütünüyle "çağ gerisi".

Bir defa, günümüzde, "mukaddes" yani, din ve Allah adına işleyen bir devlet mekanizmasını savunmak olanaklı değil.

• • •

Türkiye'de bunu savunan ne bir kişi var, ne de bir siyasal parti.

İkinci olarak, vatandaşların denetiminde olan bir devlette, sadece o devletin değil, tüm insanlığın ortak zenginliği olan tarihi ve doğayı yağmalamak olanaksız.

Türkiye'de de böyle örnekler hiç yok.

Üçüncü olarak, vatandaşların ceplerinden ve vergilerinden para yürütmek ve bu paralarla, yağmalanan kamu zenginliği üzerinde kişisel yatırım yapmak bütünüyle gündem dışı.

Son günlerde tartışılan olaylarla, böyle bir yağmanın hiçbir ilişkisi yok.

Hele hele, günümüzün "demokratik hukuk devleti" çerçevesinde "devlet adına cinayet işlemek için çete kurmak", akla ve hayale bile sığmayacak bir çılgınlık.

Zaten bunu yapan kimse de yok!

"Mukaddes Yağma Devleti"nde, pek doğal olarak yağma üzerine kurulu devleti eleştirmek de, devletin "mukaddes" niteliğinden dolayı yasak.

Devlete yönelik tüm eleştiriler, en sert biçimde cezalandırılır.

Bu işi devlet yapmazsa, onun adına çeteler devreye girer ve infaz gerçekleşir.

Ama devlet adına, ya da bizzat kendi adına yağma yaparken, kazayla "genel yağma kurallarına" aykırı davrananlar, ve bu arada ırza geçme, adam öldürme ve benzeri "bireysel" suçları işleyenler, oldukça *hoşgörüyle karşılanır*.

Birinciler, yani yağmacılar, genel kurallara aykırı ama genel anlayışa uygun davrandıkları için; ikinciler, yani katiller ve ırz düşmanları da, suçları devlete yönelik olmadığı için, zor yakalanırlar, zor yargılanırlar, zor hapse atılırlar, hapiste zor tutulurlar.

Aslında bunların *cezalandırılmamaları*, ya da cezalandırılmışlar ise, bu cezalarını *çekmemeleri* için elden gelen her şey yapılır.

• • •

Benim anlamadığım şu: "Demokratik ve laik sosyal bir hukuk devleti" olan günümüz Türkiye'sinde, devleti eleştiren yazarları, gazetecileri, düşünürleri içerde tutan, ama yağmacıları, gaspçıları, katilleri, ırz düşmanlarını bağışlayan bir eylem, nasıl bir "devlet anlayışına" sığar acaba?

UCUZA BİR MAFYA TETİKÇİSİ ARANIYOR

Bizim evimiz çok güzel bir mahallede ve çok güzel komşularımız var.

Mahallemiz esas olarak birbirine koşut iki sokaktan oluşuyor.

Sokaklarımızdan birinin bir tarafı Musevi Mezarlığı.

Bugünkü İstanbul'da mucize gibi bir nimet:

Sokağın bir tarafı mezarlık demek, hem gözünüz için, beton kütlelerinin arasında ciddi bir yeşil alan, hem de mezarlık duvarı boyunca otomobiliniz için park yeri bolluğu demek.

Kapıcılarımız son derece efendi insanlar.

Okul zamanı, sabahları, pırıl pırıl gençler, çocuklar, evlerinin önünde servis beklerken, geleceğimizin güzelliğini ve ümidini simgeliyorlar.

Ben her sabah bir saat süreyle bu mahallede yürüyorum.

Hemen hemen bütün kapıcı aileleriyle ve okula giden gençlerle selamlaşıyorum.

Mahallenin çöpleri, her iki tarafı da evlerle dolu olan öteki sokakta, Metehan sokakta duran büyük çöp "konteynerlerine" boşaltılıyor.

Bütün çöpler kahverengi naylon torbalarda, ağızları kapalı.

Çünkü mahallemizin eğitim düzeyi çok yüksek.

Bütün aileler çevre sağlığına uygun davranıyor.

Bu nedenle mahallede sinek ve çöp kokusu hemen hemen hiç yok.

Sadece çöp toplama günü olan Cumaları biraz koku oluyor, o kadar.

Daha doğrusu "yoktu" ve "oluyordu" demek gerek. Çünkü artık çizdiğim bu uygar tablo çok gerilerde kaldı ve insanlar çıldırmak üzere.

İşte tam bu noktada, neden bizim "mahallelinin" ucuza bir mafya tetikçisi aramaya başladığına geldik.

Bundan birkaç ay önce, mahallenin çöplerine bir çingene ailesi dadandı.

Genellikle baba, arada sırada da eşi veya kız çocukları, sokaktaki tüm çöp "konteynerlerinin" kapaklarını açıp, içlerindeki ağzı kapalı torbaları yırtıp ters çevirerek bütün pisliği açığa çıkarıp, kullanılmış bira ve kola kutusu toplamaya başladılar.

Önce, ben de dahil, kapıcılar ve servis bekleyen çocuklarla gençler, olayın vahametini kavrayamadık. Hatta "ekmeğini çöpten çıkaran" bu aileye merhametle karışık bir sempati bile duyduk.

Fakat bir süre sonra, mahallede o güne dek görülmeyen yoğunlukta bir sinek saldırısı ve çöp kokusu ortaya çıkınca ayıldık ve çöp torbalarını yırtan adamı uyardık, *yapmayın, ayıptır* diye.

Tabii bizi dinlemediler.

Onlarınki *ekmek parası kavgası,* bizimki, *çevre sağlığı kaygısı.*

Onlarınki *kişisel çıkar,* bizimki *kamu yararı.*

Tabii ki onlar kazandı.

Vilayet ile Kaymakamlığa ve Anakent ile Beşiktaş Belediyelerine yapılan başvurular sonuç vermedi.

Zaten ben bunların bir sonuç vermeyeceğini söylemiştim.

Çünkü bireysel terörü, örgütsel yapı ile durdurmak çok zordur, hatta olanaksızdır.

Ailenin çöp toplama günleri değişik. Saatleri ise, sabah 7-8 arası.

Her gün o saatte, hangi görevli gelip de bir mahallenin çöp torbalarının açılıp çöplerin etrafa saçılması sorunu ile ilgilenecek?

Ben sorunu çözmek için, bütün komşuların bira ve kola kutularını ayrı bir poşete doldurup, çöp "konteynerlerinin" yanına hazır olarak koymalarını önerdim.

Hem uygulama güçlüğü, hem görünüm, hem de "toplayıcı aile" ile iletişim sorunları açısından önerim kabul görmedi.

Vilayet ve Belediyeler ile ilişkiyi, (eski bir devlet görevlisi olduğum ve hali hazırda da "sütun yazarı" kimliğim bulunduğu için) benim kurmam istendi.

Başıma gelecekleri bildiğim için, bunu da ben kabul etmedim.

Sonunda, çöp "konteynerlerine" kilit takıldı.

Çöp toplayıcılar, kilitleri bir günde kırdılar.

Ben ve bazı kapıcılar, aileyi uyarmaya devam ettik.

Hiç tınmadılar.

Sonunda, bir komşu, bu konuyu tartışmak ve çözmek için yaptığımız bir toplantıda *"Ulan,"* dedi, *"Ben bu herifi bacağından vururum."*

Ben dehşet içinde ne diyecekler diye öteki komşulara bakarken, biri derhal atıldı:

"Ağabey," dedi, *"Maşa varken, ateşi niye elinle tutacaksın? Bak herkes, hatta devlet bile, bazı işlerini çetelere havale ediyor. Biz de neden öyle yapmayalım. Son zamanlarda hem çek-senet mafyası, hem de milliyetçi ve mukaddesatçı çizgide Türkiye'yi koruma ve kollama görevi yapan çeteler o denli çoğaldı ki, pek çok işsiz kişi, çete tetikçisi olarak köşeyi döndü. Bunlardan birini ucuza kiralayalım, işi çözelim."*

Şimdi bizim mahalleli "ucuza bir mafya tetikçisi" arıyor.

Ben buna çok karşıyım.

Olayı ilgili makamlara resmen ihbar ediyorum. Bunu dilekçe ile ya da yüz yüze şikâyet biçiminde yapmıyorum, çünkü başvurduğum görevliden, "Git işine kardeşim, sizin mahalleli zaten doğru çözümü bulmuş, bizi boşu boşuna uğraştırma," diye bir de azar işitmekten korkuyorum.

MENDERES'TEN ÇAKICI'YA: İŞTE TRANSFORMASYON

Türkiye'de hırsızlığa soyunan politikacı tek başına hiçbir şey yapamaz.

Mutlaka, ama mutlaka, lideri ve partisi tarafından korunması ve desteklenmesi gerekir.

Türkiye'deki siyasal ve bürokratik düzen, politikacıların da, bürokratların da, mafya reislerinin de, tek başlarına soygun yapmasına uygun değildir.

Soygun için, mutlaka, ama mutlaka liderin, yani devletin desteği gereklidir.

Bu nedenle, siyasal soygunlar ve mafya türü çete gelişmeleri, aynen tarikatlar konusunda olduğu gibi, devletin genel politikasına uygun olarak, lider tarafından formüle edilmiş, lider tarafından seslendirilmiş; soygun gasp ve tarikat çarkı, lider tarafından "devleti kurtarmak adına" döndürülmeye başlanmıştır.

Bu çarkın işletilmesi için de, ya "Komünizm tehdidi" ya "Ermeni terörü" ya da "PKK bölücülüğü", gerekçe olarak kullanılmıştır.

1950'lerde "Nurlu Ufuklar", 1960'larda-70'lerde "Büyük Türkiye" ve 1980'lerde "Transformasyon" terimleriyle ifade edilen genel siyasal-ideolojik sloganlar da, bu soyguncu anlayışın genel şemsiyesini oluşturmuştur.

Hırsızlığa soyunan politikacı, önce hem hukuk ve ahlak değerlerine, hem de soygun yapacağı örgütlere saldırır.

Örneğin, 1950'lerdeki "Nurlu ufuklar" sloganı, bir yandan Cumhuriyet döneminin ilkelerini "halka mal olmuş dev-

rimler, halka mal olmamış devrimler" başlığı altında tartışmaya açmış, öte yandan "komünizm tehlikesine karşı" aydınları ve basını baskı altına almış, böylece tarikatları siyasete yeniden sokarken, üretilen karaborsa ilişkileri çerçevesinde yapılan tahsislerle insanlar köşeyi dönmüştür.

Bu dönem ayrıca kentlerdeki toprak gaspının da başladığı dönemdir.

1960'larda, yukarda özetlenen gidişe "dur" diyen dünyanın en güzel ve en ileri anayasalarından birini "bu Anayasa ile ülke yönetilmez" anlayışıyla yıpratan ikinci dalga, "Büyük Türkiye" sloganı ile gelmiştir.

Bu anlayış, sonunda yine bir askerî darbeye çarpmış olmasına karşın, "komünizm tehdidi" karşısında birleşen sivil ve asker politikacılar, ülkeyi elbirliğiyle tarikatlara, milliyetçi-mukaddesatçı çetelere ve dinî eğitimle yetiştirilen gençlere emanet ederken, bir yandan da "yeğenler malı götürmüştür".

1980 yılından itibaren bu anlayışıyla, yani "ülkeyi kurtarmak için" tarikatlara ve çetelere sığınma anlayışıyla, geleceğimizi dinsel eğitimle yetiştirilmiş gençlere emanet etme projesi, doruk noktasına ulaşmıştır.

Askerî yönetim ile, onun uzantısı olan sivil iktidar, ülkeyi "dışa açıyoruz" diyerek, "transformasyon" adı altında, aslında hem dışa, hem tarikatlara, hem de çetelere açmışlar, "benim memurum işini bilir" anlayışını hem bürokrasiye hem de siyasete egemen kılmışlardır.

Cebini doldurmak isteyen bir lider neler yapabilir?

Örneğin, oğluna özel televizyon kurdurmak için Anayasa'ya karşı gelerek yapacağı düzenlemeler çerçevesinde, önce TRT'yi yıpratır, TRT'nin denetimine verilmiş olan "link hatlarını" alıp Ulaştırma Bakanlığına verir, sonra da yurt dışından özel televizyon yayınına başlar.

Bu arada, "Bir defa delinmekle Anayasa'ya bir şey olmaz" der.

Devlet Bankaları aracılığıyla hem kredi hem arazi soygu-

nuna başvuracağı zaman, "kamu mülkiyetini" ve "kamu yararını" yıpratır, "gecekondu nüfusunun gaspçılığını" över (çünkü kendisi de öyle yapacaktır) "tapu tahsis belgesi" diye bir ıcat çıkarır, sonra da, denetlediği bir kamu bankası aracılığıyla, bir yakınına arazi ve kredi tahsisi yaptırır, rüşvetten oğlunun alacağı komisyonun tahsilatında sorun çıkınca da devletin en yüksek kademesi olarak "mafya"yı araya sokar.

"**Çakıcı**'yı sistem üretti" diyenler, (örneğin **Enis Berberoğlu** ve **Oral Çalışlar** gibi yazarlar) yerden göğe kadar haklıdır.

Çatlı'yı ve **Çakıcı**'yı üreten ortam, sıra ile, **Menderes-Bayar** ikilisi, **Demirel-Sunay** ikilisi, **Evren-Özal** ikilisi ve **Çiller-Güreş** ikilisi tarafından uygulamaya konulan politikalarla oluşturulmuştur.

Aynı politikalar, çetelerle birlikte, tarikatları da siyasetin içine sokmuştur.

Aynı politikalar, ülkemizin geleceğinin güvencesini, din eğitiminde arayan çözümleri de gündeme getirmiştir.

Bu satırları kimseyi suçlamak ya da kimseye saldırmak için yazmadım.

Sadece sorunun boyutuna dikkati çekmek istedim o kadar.

YAĞMACILARDAN HANGİSİNİ SEÇECEKSİNİZ, NİÇİN?

Son aylarda, tüm Türkiye'yi dolaşıyorum konferans ve söyleşi davetleriyle.

Her yaştan, her kesimden pek çok kişi ile sürekli temas halindeyim.

Pek çok sendika.

Yerel yönetimler, belediyeler.

ADD ve ÇYDD gibi sivil toplum örgütleri.

Üniversite kampüsleri, öğretim üyeleri, öğrenciler.

Herkes aynı soruyu soruyor:

"Önümüzdeki seçimlerde kime oy vereceğiz?"

Muazzam bir seçmen kitlesi *"kararsız"*.

Tüm siyasal partilerin *çıkar örgütleri* olduğunu anımsayalım.

Aslında bütün dünyada bu böyledir.

Dünya demokrasileri ile Türkiye arasındaki fark, öteki demokrasilerde politikacıların, Türkiye'deki meslektaşlarına göre biraz daha insaflı davranarak, ya da biraz daha insaflı davranmaya zorlanarak, *kişisel çıkarlarıyla, toplumun çıkarları arasında bir denge kurmaya çalışmalarında yatar.*

Bir başka deyişle, Türkiye'de, bütün politikacılar artık "kamu çıkarı", ya da "toplum menfaati" kavramlarını tümüyle ve açıkça bir yana bırakarak, deyim yerindeyse şeffaf bir biçimde, kişisel çıkarların savunucusu kimliğiyle ortaya çıkmakta, bizden, "bizleri daha etkin ve yetkin biçimde soymak için" yetki istemektedir.

Soygun düzeninin sürmesi için gerekli olan "seçim önce-

si" ya da "seçim sonrası" "reisler" arası pazarlıklar, tüm kamuoyunun gözleri önünde yapılmakta, bazı "reisler" bu arada, daha önce "hırsız" ya da "vatan haini" ve "bölücü" ilan ettikleri "reislerle" işbirliği yaparak, iktidarın tatlı nimetlerini paylaşmaktadır.

Milletvekilleri, "liderlik" işlevi yüklenmiş "reisler" tarafından belirlenmekte, bu yağma sistemin işlemesinde "parmak desteği" olarak kullanılmaktadır.

Uygun soyadlı bir milletvekilimizin "istifa turları", bu sistemin *sağ partiler* arasındaki işleyiş mekanizmasını tüm toplumun gözleri önüne sermiştir.

Prof. **Mümtaz Soysal** ya da Prof. **Aydın Güven Gürkan** gibi milletvekillerinin partilerinden istifaları sırasında kamuoyuna yansıyan gerekçeleri ise, sistemin, *kendilerine "sol" diyen partiler* çerçevesindeki işleyişini kamuoyuna yansıtmıştır.

Bütün bu sistemde "milletvekilleri" ile "liderler" ya da "reisler" tam anlamıyla bütünleştikleri için, bunların herhangi birini, yani "liderleri" ya da "milletvekillerini", ötekinden ayırıp suçlamanın bir anlamı yoktur.

Ayrıca kamuoyunun yanıltılmakta olduğu bir konuyu, gelecekte daha ayrıntılı biçimde incelemek üzere, burada kısaca anımsatayım:

Yaklaşan seçimlerdeki milletvekili adaylarının "merkez yoklaması" yani doğrudan liderler tarafından belirlenmesiyle, "önseçim" yoluyla yani seçim bölgesindeki "parti delegeleri" tarafından belirlenmesi arasında, bu yağma sisteminin işlemesi bakımından hiçbir fark yoktur.

Evet gelelim, bütün partilerin aslında bir çıkar örgütlenmesi olduğu gerçeğine:

Türkiye'deki sorun, partilerin toplum çıkarlarını değil, kişisel çıkarları ön plana alması demiştik.

Bu durumda, eğer biz de kendi kişisel çıkarlarımız yani kendi bireysel yağmamızın peşinde değilsek, toplum çıkarını öne alan ve bunu kanıtlayan partilere oy vermemiz gerekiyor.

Pek doğal olarak, özellikle **12 Eylül ve Özal kültürü**'nün getirdiği "yağma" hırsı öylesine hepimizin gözünü bürümüş ki, aslında bütün seçmenler, kendi kişisel yağmalarını meşrulaştırmak için oy veriyor ya da verdiğini sanıyor.

Sonuç olarak da bütün politikacılar, (kendileri istemeseler bile) bu "yağmacı seçmen" tarafından seçilen ve "yağmacı liderlerin" emrinde olan, "yağma makineleri" haline dönüşüyorlar.

İşte ben gene de Türkiye'nin doğal ve tarihi zenginlikleri ile vergi ve borçlanma gelirlerinin, tek tek bütün bireylerin yağmalamasına yetmeyeceği ana varsayımından hareketle, bütün seçmenlerin tek tek yağmacı olamayacağı anlayışıyla, aramızda "kamu yararı" "toplum çıkarı" kavramını savunan seçmenlerin de bulunduğunu farzederek önümüzdeki seçimler için şu öneriyi getirmek istiyorum.

Oy vermeye alıştığınız değil, "kamu yararını" koruyacağını, gösterdiği adaylarla kanıtlayan partilere oy verin.

Yani kendi kölelerini değil, arkalarında örgüt desteği ve denetimi olan sendikacıları, arkalarında kamuoyu desteği ve denetimi olan sivil toplum liderlerini, arkalarında ihanet edemeyecekleri ürünler ve bir meslek geçmişi olan teknisyenleri, arkalarında binlerce sayfa araştırma ve inceleme olan bilim insanlarını aday gösteren partilere oy verin diyorum.

O zaman hiç olmazsa iktidara geldikleri zaman, bizleri soymaları biraz daha zor olur.

YAMYAMLARA OY VERMEYİN

Önümüzdeki seçimlerde ne yapacağız?

Bu sorunun yanıtını verebilmek için, genel ilkelerimizi ve içinde yaşadığımız koşulları iyi değerlendirmek gerekir.

Önce elimizde ilkeler ve gerçekler bazında veri olarak neler var, bakalım:

Esas ilke: Türkiye'nin sorunlarını, demokratik rejimi sınırlayarak ve kısıtlayarak çözemeyiz. Tam tersine Türkiye'nin sorunları, demokrasi geliştirilerek ve böylece kamuoyunun denetimi tüm siyasal mekanizmaya egemen kılınarak çözülebilir.

Bu ilkenin, yani Türkiye'nin sorunlarının, demokrasinin kısıtlanarak ve sınırlanarak değil, tam tersine demokrasinin geliştirilerek ve çiçeklendirilerek çözülebileceği ilkesinin önünde engel gözüken bazı gerçekler var.

Birinci gerçek: Türkiye'de demokrasi, hem kuramsal içeriğinden, hem de evrensel uygulamasından saptırılarak, sadece çoğunluğun yönetimi olarak anlaşılmakta ve uygulanmakta, böylece hem insanların temel hak ve özgürlükleri dikkate alınmamakta, hem de kamu yararı kavramı, yağmacı bir çoğunluk tarafından yok edildiği için, toplum gitgide yoksullaşmaktadır.

İkinci gerçek: Siyaset, bu baskının ve yağmanın hem sonucu hem nedeni olmuş, siyasal partiler, "örgüt-delege-lider-milletvekili oligarşisisi" içinde "yağmacı kültürün taşıyıcıları" haline gelmişlerdir.

Üçüncü gerçek: Türkiye'nin sorunları, Meclis'te çözülür. Meclis'i ise siyasal partiler oluşturur. Siyasal partilerin Mec-

lis'e yolladığı "milletvekilleri" ister lider tarafından, isterse delegeler tarafından belirlensin, "yağmacı kültürün" temsilcisi olduklarından, Meclis'e yansıyan "irade" "yağmacı bir arabesk kültür" olmaktadır.

Dördüncü gerçek: Hem toplumsal hem bireysel açıdan egemen olan "arabesk yağma kültürü", devletin bir yandan tarikatlara peşkeş çekilmesini, öte yandan çete oluşumlarının desteklenmesini siyasetin yapısal bir özelliği haline getirmiştir. Buradaki esas sorun, "fırsatçılığın" ve "ilkesizliğin", hem dinin siyasal amaçlar için istismar edilmesini, hem de rüşvet ve benzeri mekanizmalarla çete oluşumlarının yaygınlaşmasını teşvik etmesi ve bu oluşumların liderler tarafından da, kendi yerlerini korumak amacıyla, onaylanmasıdır.

Beşinci gerçek: Bütün bu nedenlerle, siyaset artık ülkeye hizmet etmenin aracı olmaktan çıkmış, köşeyi dönmek isteyenlerin, kısa yoldan zengin olmayı hedefleyenlerin kariyeri haline gelmiştir.

Altıncı gerçek: Bugün için oligarşik nitelik kazanmış olan bu yapıyı değiştirmek de, liderleri eğitmek de olanaklı değildir. Seçimlere, elimizdeki partilerle ve elimizdeki liderlerle gidilecektir.

Şimdi bu ilkeler ve bu gerçekler çerçevesinde esas sorumuzu soralım ve yanıt arayalım:

Esas soru: *Toplumun ürettiği "arabesk yağma kültürünün" ürünü olan ve bu kültürü besleyerek geliştiren siyasetin, lider-örgüt-delege-milletvekili kısırdöngüsü, nereden kırılacaktır?*

Yukarda açıkladığım bu "şeytanî kısırdöngünün" zayıf halkası, "milletvekilliği" ile "adaylık" arasındaki ilişkide ortaya çıkmaktadır.

Lider-örgüt-delege-aday kısırdöngüsü "parti içinde kapalı devre"dir.

Bu nedenle de seçmen bu kısırdöngüye müdahale edemez. Müdahale edemediği için de kimlerin "aday" olacağı-

nın, merkez yoklamasıyla veya önseçimle belirlenmesi, yağma kültürünün egemenliği açısından hiçbir fark yaratmaz.

Ama "adayların" "milletvekili" olması bizim oylarımıza yani doğrudan doğruya "seçmene" bağlıdır.

Ey seçmenler, önümüzde bir "altın fırsat" var:

Hayatta tüm amacı "yağma" olan, bu nedenle de liderine ya da delegesine dalkavukluk yapmaktan başka bir marifeti olmayan, *şantajcı, dönek, yağcı, rüşvetçi "yamyamlara" oy verme!*

Oyunu partilere göre değil, partilerin "aday listelerine" göre ver!

Parti programlarının, seçim kampanyalarındaki vaatlerin bir "aldatmaca" olduğunu artık öğrendik.

Seçim dönemindeki vaatlerinin tam tersini yapan liderlerden, seçildikten 24 saat sonra parti değiştiren, milletvekillerinden bıktık.

Bu nedenle "boş laflara" değil, "güvenilir insanlara" oy ver!

Sivil toplum temsilcilerini, uzmanları, sendikacıları, meslek kuruluşu önderlerini, yani dürüstlüğü ve namusu, geçmiş yaşamıyla ve örgüt ilişkileriyle kanıtlanmış olan kişileri aday gösteren partilere oy ver!

GELECEK SEÇİMLERDE YAMYAMLARA OY YOK!

Unutma, sen "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık eylemi" ile ikidarın değişmesine bile öncülük etmiş, güçlü bir kitle oluşturuyorsun.

Şimdiden harekete geç, partileri zorla!

YAMYAMLARA KARŞI UMUT: MEDYA VE SİVİL TOPLUM

Yozlaşma, toplumun içinden geldiği ve politikayla da etkileşime girerek, *"politikacıların yamyamlığı ile toplumun yağmacılığı birbirini beslemeye başladığı zaman"*, çıkış sadece evrensel değerlerde, *bu değerleri savunan meslek örgütlerinde, sivil toplum kuruluşlarındadır.*

Soyutlamaları bir kenara bırakıp, önce somut bazı örneklere dikkat çekmek istiyorum:

Başta *Cumhuriyet* olmak üzere, *Hürriyet*, *Sabah Milliyet*, *Radikal* ve *Yeni Yüzyıl* gazeteleri ve tüm televizyonlar "orman yağmasına karşı" bir tavır geliştirdi.

Bütün büyük basın, İstanbul'un su havzasının yağmalanmasına öncülük eden bir milletvekilini teşhir etti ve hesap sordu.

Yazılı ve elektronik tüm medya, çete ilişkisi olan politikacıların üstüne gitmeye başladı.

Medya patronluğu bizzat medya tarafından "mafya ilişkileri" açısından sorgulanmaya başlandı.

Başta Mimarlar Odası olmak kaydıyla tüm mühendis odaları, Tabipler Odası, Diş Hekimleri Odası, Eczacılar Odası gibi "meslek kuruluşları" önümüzdeki seçimlere ağırlıklarını koymaya hazırlanıyorlar.

Örneğin Mimarlar Odası, 1999 seçimlerindeki tutumunu belirlemek amacıyla en üst düzeyde meslekî toplantılara başladı.

Barolar muazzam bir güç olarak, *temiz toplum* yönündeki isteklerini seçimler üzerinde odaklaştırdılar.

Pek çok sendika, 1999 seçimlerinde, herhangi bir partiyi ya da kişiyi desteklemek yerine, belli programları ilan ederek, bu programlar çerçevesinde eylem yapan politikacıları destekleme kararı aldı.

Vatandaşlar pek çok yerde, "*milletvekili izleme komiteleri*" oluşturdu. Bu komiteler, aday listeleri açıklandığında, hırsızları, uğursuzları, rüşvetçileri, dönekleri, şantajcıları, kısacası "tüm yamyamları" teşhir etmeye hazırlanıyor.

Televizyonlar, başta **Uğur Dündar**'ın Arena programı olmak kaydıyla, yolsuzlukların, rüşvetin üzerine korkusuzca gidiyor.

Basın, başta **Necati Doğru, Yalçın Bayer, Bekir Coşkun, Güngör Mengi, Yalçın Pekşen, Hasan Pulur, Oktay Ekinci, Melih Aşık, Hikmet Çetinkaya, Oktay Ekşi, Fatih Altaylı, Deniz Som, Enis Berberoğlu** gibi yazarlar olmak kaydıyla, sürekli olarak *yamyamlarla* mücadele ediyor.

Seçmen bugüne dek, sürekli bir biçimde iki sistematik hata yaptı:

Birinci olarak, herhangi bir partiyi, *takım tutar* gibi tuttu, ve oyunu, o partinin aday listesine *gözü kapalı* verdi.

İkinci olarak, kimlerin listeye sokuşturulduğuna bakmak yerine, çoğunlukla başarısız kalan bir biçimde, bazı değerli ve önemli kişilerin listelerde seçilecek yerlerde yer almaları için kulis ve baskı yaptı.

Böylece **Adnan Menderes**'in, "Ben odunu aday göstersem seçtiririm," vecizesi "demokrasimizin" bir "gerçeği" olarak tarihe geçti.

Fakat, artık özellikle 12 Eylül'den ve **Özal** döneminden sonra ayyuka çıkan yamyamlık ve bunun tarikat ve çete devleti görünümdeki yansıması, herkesin gözünün açılmasına yol açtı.

Medya ile, meslek kuruluşları başta olmak kaydıyla tüm sivil toplum örgütleri artık daha bilinçlendi ve etkinleşti.

Nitekim bütün bu oluşumların sonunda, "*Sürekli Aydın-*

lık İçin Bir Dakika Karanlık" eylemi, özellikle medyanın verdiği destekle, tüm Türkiye'yi etkileyerek, siyasal iktidar değişikliğine bile yol açtı.

Şimdi iş, "Bir Dakika Karanlık" eylemi için harekete geçen güçlerin, yani sivil toplum örgütlerinin ve medyanın, "Yamyamlara Oy Yok" kampanyasına da soyunmalarına kaldı.

Ortam hazır.

İlkeler belli.

Partiler üstü bir "temiz toplum" anlayışı ile, seçilebilecek sıradaki adaylar arasına sokuşturulmuş olan yamyamlar belirlenip, teşhir edilecek ve o listelere oy verilmemesi istenecek.

Bir küçük eşgüdüm, bir kıvılcım, kocaman bir temiz toplum meşalesini yeniden ateşleyecek.

Ben medyamızın da, sivil toplum kuruluşlarının da artık bu bilince erişmiş olduklarına inanıyorum.

UNUTMAYIN: SEÇİMLERDE YAMYAMLARA OY YOK!

YAMYAMLARA KARŞI SAVAŞIN PÜF NOKTASI

Yamyamlarla savaşmak kolay değildir.

Siz kazanırsanız, yamyam olmadığınız için onları yiyemezsiniz.

Ama savaşı kaybederseniz, onlar sizi yer.

Yamyamlarla savaşta esas olarak üç yöntem kullanabilirsiniz:

Birinci olarak, yamyamların birbirlerini yemesini sağlarsınız.

Örneğin, basın tarafından "kaset savaşları" diye adlandırılan ve Fransa'da tutuklanan Alaattin Çakıcı'nın ortaya döktüğü bugünkü rezillik, böyle bir savaşın günümüzdeki en güzel örneklerden biridir.

Bu etkili savaş yönteminin çok önemli bir sakıncası vardır:

Yamyamların birbirlerini yeme süreci sırasında, doğal olarak en güçlü yamyam grubu bütün ötekileri yok eder ve hem rakipsiz kaldığı, hem de iyi beslendiği için çok daha güçlenir.

Sonunda düşmanınızı daha da güçlendirmiş ve karşısında savunmasız kalmış olabilirsiniz.

İkinci olarak, tüm yamyamları yok edecek genel bir saldırıyı destekleyebilirsiniz.

Bu tür topyekûn temizlik çabaları ülkemizde genellikle Mayıs, Mart ve Eylül gibi bahar aylarında başlar.

Buradaki sakınca da, yamyamlık toplumun çok derinlerine nüfuz etmiş olduğu için, onları yok edecek silahın sizi de etkileme olasılığıdır.

Bir başka deyişle, yamyamları temizlemeye yönelmiş olanlar, sizi de onlar arasında yok ediverirler.

Örneğin, "yahu ben yamyam değilim, tam tersi, ben anti-yamyamım," dediğinizde, "biz antileriyle birlikte her türlü yamyamı temizliyoruz," diye sizi de yiyiverirler.

"Yiyiverirler" fiilinden de anlayacağınız gibi, yamyamları yok etme süreci, onları yok edenleri de bir süre sonra, aynı yöntemleri kullanmaya, yani yamyamlaşmaya yöneltmiş olabilir.

Üçüncü yöntem, yamyamları üreten ortamı temizleyerek, uzun dönemde yamyamlaşmayı önlemektir.

En etkili ve en güvenli yöntem budur.

Sizi yamyamlara yem olmaktan da, yamyamlaşmaktan da korur.

Fakat bu yöntemin bir değil iki sakıncası vardır.

Birinci sakıncası uzun vadeli olmasıdır.

İkinci sakıncası da doğrudan yamyam reislerini, pardon siyasal parti liderlerini etkilemeye yönelik bir nitelik taşıması, yani çok zor olmasıdır.

Önümüzdeki seçimlerde, aday listelerini iyi inceleyerek, yamyamların seçilecek sıralarda bulunduğu listeleri halka anlatmak ve bu listeleri boykot etmek, şimdilik yapılacak en iyi iş gibi geliyor bana.

Çünkü seçim dönemlerinde verilen sözlerin hiçbirinin bir anlam taşımadığı, ilan edilen bütün programların palavra olduğu bugüne dek yapılan uygulamalarla ortaya çıktı.

Benim önerdiğim yönetimin etkili olabilmesi için birkaç noktayı akılda tutmak gerek:

1) Esas amaç, ilan edilen listeleri boykot etmek değil, *liderlerin* (ister ön seçim, isterse merkez yoklaması yöntemiyle) *yamyamları seçilecek sıralara yerleştirmelerini önlemektir.*

2) Bu nedenle sivil toplum örgütleri, "partiler üstü" bir yaklaşımla, hırsız, rüşvetçi, dönek milletvekilli adaylarını izleyeceklerini ve herhangi bir partinin lehine ya da aleyhine

değil, *bu yamyamların yer aldığı listelere karşı* kampanya düzenleyeceklerini belirtmelidirler.

3) Bu kampanyanın seçmeni etkileyeceğine, *liderler önceden ikna edilmeli,* böylece *listeler yapılırken* yamyamların seçilecek yerlere konulmaları önlenmelidir.

4) *Sol seçmen nisbeten bilinçlidir.* Nitekim 1995 seçimlerinde, partisinin en seçkin isimlerini harcayan **Deniz Baykal** ve takımını, kendilerinin "hezimet" diye nitelendirdikleri yüzde 20'den, yüzde 10 gibi bir düzeye indirerek cezalandırmıştır. Yine aynı seçmen, genellikle düzgün isimlerden oluşan listeleri nedeniyle DSP'ye yönelmiştir.

5) *Sağ seçmen bu konuda daha az bilinçlidir.* Yamyamlar, bu seçmen grubuna, "Vatan-Millet-Sakarya-Din-İman-Bu bayrak inmeyecek bu ezan susmayacak" gibi sloganlarla seslenmekte ve yamyamlıklarını sürdürmektedir. Bu nedenle bu kesimdeki hırsız, uğursuz, yalaka, rüşvetçi, yağmacı adayları açıklamakta, *sağ basına ve sağ kesimdeki televizyonlara daha büyük bir iş düşmektedir.*

6) Sonuç olarak amaç, bir liderin, bir adaya "Kardeşim, sen İstanbul'un su havzasını yağmaladın, bu nedenle seni aday gösteremem, bak adamlar kampanya yapıyorlar, seni aday gösterirsem, o bölgedeki liste, yani tüm adaylar ve parti tehlikeye girer" diyebilmesinin ve kendisine böyle denilen adayı, bir başka liderin de *aynı nedenlerle aday gösterememesinin* sağlanmasıdır.

Haydi **Necati Doğru, Bekir Coşkun, Yalçın Pekşen, Melih Aşık** gibi "anti-yamyam" basın mensupları, **Uğur Dündar, Ufuk Güldemir, Ali Kırca, Nuri Çolakoğlu, Haluk Şahin gibi televizyoncular ve milletvekili izleme komiteleri:**

GÖREV BAŞINA!

ÖNÜMÜZDEKİ SEÇİMLERDE YAMYAMLARA OY YOK!

YAMYAMLAR MI KAZANACAK, UYGARLAR MI? NEDEN?

Bazı arkadaşlarım beni çok eleştiriyor.

Bir bölümü diyor ki, "Yahu tutturdun bir 'yamyam' lafı, yazıp duruyorsun. Sanki seçimler yarın olacakmış gibi. Oysa gündemde çeteler var, türban var, Suriye ile savaş var. Sen bütün bunları bir kenara bırakıp, yapılıp yapılmayacağı bile belli olmayan bir seçim üzerine ahkâm kesiyorsun."

İkinci bir bölüm arkadaşımın eleştirisi daha da ciddi:

"Yamyamlara oy vermeyin diye tutturdun. Sanki yamyam olmayan var mı? Bunların hepsi yamyam. Gene içlerinde kendimize en yakınını seçip oyumuzu ona vermeyecek miyiz? Neyi kurtarabilirsin ki bu yağma düzeninde?"

Ben bu iki grup eleştiriye de katılmıyorum.

Birinci olarak, zaten hep, seçimleri önemsemediğimiz, sonuçları küçümsediğimiz, adaylarla ilgilenmediğimiz, bizi aldatmayı ilke haline getirmiş liderlere kulak asmadığımız halde yine de oylarımızla onların hırsızlık ve uğursuzluklarına destek verdiğimiz, ve en önemlisi sürekli olarak *vatandaş kimliğimizle* seçimlere hazırlıksız yakalandığımız, ne yapacağımızı bilmeden oy sandığı başına gittiğimiz için gelmiyor mu başımıza bütün bunlar?

Bu nedenle, bizim sırtımızdan zengin olan, bizi soyarak, toprağımızı, ortak zenginliklerimizi yağmalayarak iktidarını sürdüren hırsız ve namussuzları, mutlaka ama mutlaka engellemek hem bir uygarlık borcu, hem de bir kişisel onur sorunudur seçmen için.

Bu sorumlulukları yerine getirebilmek için de, bir seçim

biter bitmez, seçmen olarak, hemen, ondan sonraki seçime hazırlanmaya başlamamız gerekir.

İkinci eleştiri ise zaten tarihe aykırı:

Evet bunların hepsi yamyam.

Evet, bu düzen bir yağma düzeni.

Evet, bu düzen sürekli olarak yamyam üretiyor.

Ama unutmamak gerekir ki, bu düzen de dahil olmak üzere, her düzende *uygar vatandaşlar* ve sayıları çok az da olsa *uygar politikacılar* da var ve sonunda daima, ama daima bunlar kazanıyor.

Tarihe baktığımızda, işin sonunda mutlaka, "uygarlığın" "yamyamlığı" yendiğini görüyoruz.

Çünkü uygarlar beyinleriyle, yamyamlar mideleriyle hareket eder.

Pek doğal olarak *yamyam politikacıları* eleştireceğiz.

Çünkü onların görevi, *yamyamlığı değil, uygarlığı temsil etmek.*

Ama çoğunluğu *yamyam* olan bir toplumda, o toplumun seçtiği politikacılar, *uygarlar* yerine, doğal olarak *yamyamlar* arasından çıkmaz mı?

Peki, bu *yamyam seçmen* ile *yamyam politikacı* arasındaki *dayanışmanın kısırdöngüsü nerede ve nasıl kırılabilir?*

Önce hemen hatırlayalım:

Yamyamlar tarihin belli dönemlerinde ve belli toplumlarda bir süre için, bütünüyle kazanmış gibi görünebilirler.

Olaya *siyasal ve ideolojik yamyamlık* açısından bakarsanız Almanya'da **Hitler**, Rusya'da **Stalin**, böyle dönemleri simgeleyen liderlerdir.

Ama sonunda mutlaka *uygarlık* galip gelmiştir.

Olaya *siyasal ve parasal yamyamlık* açısından bakarsanız, Birleşik Amerika'da 1930'lardaki *Mafya* egemenliği akla gelir.

Ama bu mafya savaşları da sonunda, *uygarların yamyamlara karşı hukuk zaferiyle* bitmiştir.

• • •

Yamyamlık, toplumun kendi içinden beslendiği zaman, bununla savaş, *sadece politikacılara saldırmakla* olmaz.

Uygarlığın zaferi, yamyam olmaya ya da yamyamlıktan kurtulmak isteyen politikacıları da desteği ile, *evrensel kuralları* ve *insanlık ahlâkını* temsil eden meslek kuruluşlarıyla, sivil toplum örgütleriyle ve medyayla işbirliği yaparak gerçekleştirilir.

İşte barolar, sendikalar, meslek odaları, vatandaş örgütleri, gazeteler, dergiler, televizyonlar burada devreye girmektedir.

Yamyamlarla uygarlar arasındaki savaş uzun dönemde Türkiye'de de hiç kuşkusuz, akla ve toplumun ortak çıkarlarına dayalı olan uygarlığın, kaba kuvvete ve bireysel çıkarlara dayalı olan yamyamlara karşı zaferiyle sonuçlanacaktır.

Bunun için, seçmeniyle, politikacısıyla, meslek kuruluşuyla, sivil toplum örgütüyle, gazetesi ve televizyonuyla *uygarların, yamyamlara* karşı bir cephe oluşturması gerekmektedir.

Bunun öncülüğünü ise Türkiye'de önümüzdeki seçimlerde, *uygar vatandaşlar* yapacaktır.

UNUTMAYIN, SEÇİMLERDE YAMYAMLARA OY YOK!

YAMYAMLARA OY YOK!

Türkiye'yi sömüren yağma sistemi nasıl oluştu?

Politikacılar nasıl "yamyamlaştı"?

Sistemi yamyam politikacılardan nasıl kurtarabiliriz?

YAMYAMLARA OY YOK'ta, sadece kuramsal analizler değil, bir eylem çağrısı da bulacaksınız.

ISBN 975-14-0663-3

